

Petri Virtanen, Janne Jalava, Tuomas Koskela, Janne Kilappa

Syrjäytymistä ehkäisevien

EU-hankkeiden arviointi

Tiivistelmä

Petri Virtanen, Janne Jalava, Tuomas Koskela & Janne Kilappa. Syrjäytymistä ehkäisevien EU-hankkeiden arviointi. Helsinki 2006. 104 s. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä ISSN 1236-2115; 2006:46)
ISBN 952-00-2116-7 (nid.), ISBN 952-00-2117-5 (PDF)

Tämän arvioinnin kohteena on 33 Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston syrjäytyneitä ja syrjäytymisuhanalaisia koskevaa hanketta. Arvioinnin lähtökohtana on ollut kysymys siitä, miten arvioinnin kohteena oleva hankekokonaisuus ja siinä aikaansaadut tulokset edistävät sosiaali- ja terveysministeriön syrjäytymisen ehkäisyyn pyrkiviä strategisia päämääriä sekä Matti Vanhasen hallituksen että Paavo Lipposen II hallituksen hallitusohjelmien tavoitteita. Arvioinnin tuloksia tarkastellaan suhteessa sosiaali- ja terveysministeriön strategiaan linjauksiin, suhteessa hallitusohjelmien tavoitteisiin, hankkeiden toteuttajien näkökulmasta sekä hankkeiden valvojen näkökulmasta.

Keskeisimmät tarkasteltavat asiakokonaisuudet ovat hankkeiden kohderyhmät sekä tarvelähtöisyys, hankkeiden toteutus, aikaansaadut tulokset, syrjäytymistä ehkäisevien hankkeiden haasteet ja tulevaisuuden painopistealueet sekä 9.5.2006 järjestettyyn tulevaisuusseminaariin osallistuneiden näkemykset syrjäytymisen ehkäisyn tulevaisuudesta. Arviointihanke on edennyt vaiheittaisena prosessina vuoden 2005 joulukuusta lähtien. Dokumenttiaineiston ja muun kirjallisen aineiston hankinta ja analysointi toteutettiin pääosin joului-tammikuussa. Dokumenttianalyysivaiheen ollessa vielä osittain käynnissä siirryttiin teemahaastatteluvaiheeseen, joka toteutettiin pääosin tammi-huhtikuun välisenä aikana. Varsinainen empiirisen aineiston kerääminen päättyi tulevaisuusseminaariin.

Suurin osa arvioinnin kohteena olevan hankekokonaisuuden hankkeista kuuluu tavoite 3 -ohjelman piiriin. Tämän lisäksi syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhanalaisten hankkeiden vaikutusten tarkastelussa on huomioitava päällekkäisten ohjelmien toteutus, joista erityisesti Interreg ja Equal -ohjelmissa toteutetut hankkeet ovat relevantteja syrjäytymiskehityksen lieventämisen kannalta.

Arvioinnin keskeisimpien johtopäätösten mukaan hankekokonaisuuden hyviä puolia olivat esimerkiksi hankkeiden erilaisuus, hankkeiden harjoittama kansainvälinen yhteistyö, hanketyöntekijöiden kokemus ja sitoutuneisuus, hankkeiden luomat verkostot ja se, että hankkeet ottivat toiminnassaan huomioon alueellisia syrjäytymisen ongelmia. Toki paljon on kehitettävääkin. Esimerkiksi ministeriön valvova rooli ei ole nykyisellään toimiva, hankkeiden tulosten mittaamiseen ei ole olemassa kunnollisia mittareita ja hanketyöntekijöillä on valtava paine ja kuormitus. Kun tarkastellaan hankekokonaisuutta kansallisen syrjäytymisen ehkäisyn politiikan kontekstissa, hyvinä puolina esiin nousivat esimerkiksi hankkeiden työnsaantimahdollisuuksien edistäminen, yksilöiden elämänhallinnan edistäminen, alueellisen hyvinvoinnin edistäminen ja se, että hankekokonaisuus ehkäisee varsin kattavasti havaittuja syrjäytymisen muotoja ja uhkakuvia. Mahdolliset kehittämishaasteet kansallisen politiikan kontekstissa puolestaan liittyvät keskeisesti esimerkiksi syrjäytymistä ehkäisevien palvelujen kehittämiseen, ihmisten yksilöllisen toimeentulon turvaamiseen, asunnottomuuden ongelmiin ja ikääntyvien ihmisten huomioimiseen.

Näiden keskeisten johtopäätösten ja havaintojen pohjalta olemme esittäneet luvussa 6 muutamia kehittämissuosituksia tulevaisuuden syrjäytymistä ehkäisevään pyrkivän hanketoiminnan edistämiseksi.

Kehittämissuosituksemme ovat lyhyesti:

Tulevalla ohjelmakaudella sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toteutettavien syrjäytymisen ehkäisemistä tavoittelevan hankekokonaisuuden teemaattinen ja toiminnallinen kohdentaminen tulee suorittaa täsmällisesti.

Tulevan ohjelmakauden hanketoiminnassa sosiaali- ja terveysministeriön ja lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen työnjakoa tulee selventää.

Kaiken kaikkiaan hanketoiminnan painopisteajattelussa (hankevalinnat) tulisi noudattaa uudentyyppistä logiikkaa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toteutettavien syrjäytymisen vastaisen hankekokonaisuuden valtakunnallista ja paikallista ohjausta, yksittäisiä hankkeita ja hankekokonaisuutta koskevaa raportointia tulee terävöittää.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toteutettavien hankkeiden tulosten kriittistä arviointia tulee edistää ja hankkeiden lupaavien toimintamallien siirrettävyyttä tulee vauhdittaa.

Hankevalinnan toimintatapoja tulee entisestään yksinkertaistaa ja virtaviivaistaa.

Asiasanat: syrjäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy, köyhyys, pitkäaikaistyöttömyys, vaikeasti työllistettävät

Sammandrag

Petri Virtanen, Janne Jalava, Tuomas Koskela & Janne Kilappa. Utvärdering av EU-projekt för att förebygga social utslagning. Helsingfors 2006. 104 s. (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter ISSN 1236-2115; 2006:46)
ISBN 952-00-2116-7 (inh.), ISBN 952-00-2117-5 (PDF)

Utvärderingen gäller Europeiska socialfondens och Europeiska regionala utvecklingsfondens 33 projekt om socialt utslagna människor och människor som löper risk att bli utslagna. Utgångspunkten för utvärderingen har varit frågan om hur projekthelheten och projektens resultat främjar social- och hälsovårdsministeriets strategiska mål för förebyggande av social utslagning samt målen för statsminister Matti Vanhanens och Paavo Lipponens (II) regeringsprogram. Resultaten granskas i förhållande till ministeriets strategiska riktlinjer och målen för nämnda regeringsprogram samt ur deras synvinkel som genomfört och övervakat genomförandet av projekten.

De viktigaste helheter som granskas är målgrupperna för och behov av projekt för att förebygga utslagning, deras genomförande, resultat, utmaningar och tyngdpunkter samt de synpunkter som framfördes vid framtidsseminariet 9.5.2006 i fråga om förebyggandet av utslagning i framtiden. Utvärderingsprojektet inleddes i december 2005, och processen har framskridit i etapper. Största delen av dokumenten och det övriga skriftliga materialet anskaffades och analyserades i december-januari. När dokumentanalysen ännu delvis var på gång övergick man till temaintervjuskedet, som i huvudsak genomfördes i januari-april. Insamlingen av det egentliga empiriska materialet avslutades med framtidsseminariet.

Största delen av projekten inom helheten hör till mål 3 -programmet. Därtill bör man vid granskningen av projekten om socialt utslagna människor och människor som löper risk att bli utslagna även beakta genomförandet av överlappande program, av vilka särskilt de projekt som genomförts inom ramen för Interreg- och Equal-programmen är relevanta med tanke på att lindra utslagningsutvecklingen.

Goda sidor i projekthelheten är enligt de centralaste slutsatserna från utvärderingen t.ex. det att projekten är så olika, det internationella samarbetet inom ramen för projekten, projektarbetarnas erfarenhet och engagemang, de nätverk som projekten skapat samt det att projekten har i sin verksamhet beaktat regionala utslagningsproblem. Visst finns det mycket som ännu behöver utvecklas. Till exempel ministeriets övervakningsroll är inte ändamålsenlig i detta nu, det finns inte ordentliga mätare för mätning av projektens resultat och projektarbetarna är väldigt belastade. När man betraktar projekthelheten i kontexten för förebyggandet av social utslagning på nationell nivå är fördelar t.ex. att projekten främjade arbetsmöjligheter, individens livskompetens och regional välfärd samt det att projekten på ett övergripande sätt förebygger de former av och hotbilder för utslagning som upptäckts. Eventuella utvecklingsutmaningar i kontexten för den nationella politiken hänför sig väsentligt till t.ex. utvecklingen av tjänster för att förebygga utslagning, tryggheten av individuell utkomst för människor, bostadslöshetsproblem och beaktandet av äldre människor.

Utgående från dessa centrala slutsatser och iakttagelser framför vi i kapitel 6 ett antal utvecklingsrekommendationer för att främja projektverksamhet som syftar till att förebygga utslagning i framtiden.

Våra utvecklingsrekommendationer är kortfattat:

Det tematiska och funktionella inriktandet av projekthelheten för förebyggande av utslagning som genomförs inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde under den kommande programperioden skall vara noggrant.

Arbetsfördelningen mellan social- och hälsovårdsministeriet och länsstyrelsernas social- och hälsoavdelningar i projektverksamheten under den kommande programperioden skall förtydligas.

Man borde vid tyngdpunktstänkandet inom projektverksamheten (val av projekt) överlag följa en ny sorts logik.

Den riksomfattande och lokala styrningen av projekthelheten för att bekämpa social utslagning samt rapporteringen om enskilda projekt och projekthelheten inom SHM:s förvaltningsområde skall skärpas.

En kritisk utvärdering av de projekt som genomförs inom SHM:s förvaltningsområde skall främjas och transferabiliteten av lovande verksamhetsmodeller inom projekten skall påskyndas.

Verksamhetssätten för val av projekt skall förenklas och strömlinjeformas.

Nyckelord: fattigdom, förebyggande av social utslagning, långtidsarbetslöshet, social utslagning, svårt sysselsatta

Summary

Petri Virtanen, Janne Jalava, Tuomas Koskela & Janne Kilappa. Evaluation of EU projects to prevent social exclusion, Helsinki 2006. 104 pp. (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health, Finland, ISSN 1236-2115; 2006:46)
ISBN 952-00-2116-7 (paperback), ISBN 952-00-2117-5 (PDF)

The present evaluation covers 33 projects on socially excluded people or people at risk of social exclusion financed by the European Social Fund and the European Regional Development Fund. The starting point for the evaluation is how the projects and their outcomes promote the Ministry of Social Affairs and Health's strategic objectives to prevent social exclusion and the objectives of the Government Programmes of Prime Ministers Matti Vanhanen and Paavo Lipponen (II). The outcomes of the evaluation are looked at in relation to the Ministry's strategies and the objectives of the Government Programmes, and from the point of view of those implementing and those supervising the projects.

The most important complexes of issues looked at are the target groups and the need for such projects, their implementation, outcomes, challenges, future areas of focus, and views of participants at the seminar on future prevention of social exclusion arranged on 9 May 2006. The evaluation project started in December 2005 and has proceeded by stages. The acquisition and analysis of documents and other literary material mainly took place in January - December. The theme interview stage, which was mainly realised in January - April, started when the documentation analysis stage was still going on. The actual compilation of empiric material was concluded with the above-mentioned seminar.

Most of the evaluated projects are included in the Target 3 programme. When reviewing the impact of the projects it is also necessary to take into account any overlapping projects, of which especially the projects carried out within the Interreg and Equal Programmes are relevant from the point of view of alleviating the development of social exclusion.

According to the most significant conclusions from the project evaluation, as the advantages are seen, for example, the great variety of the projects, the international co-operation within the projects, the experience and commitment of project workers, networks created, and that the projects took into account regional exclusion problems in their activities. Nevertheless, there remains much to be improved. For instance, the Ministry's supervisory role is not appropriate at present, there are no proper indicators for measuring the outcomes of projects and the staffs are very stressed. When examining the projects in the context of national policy on prevention of social exclusion, as its advantages are regarded, for instance, that the projects promote job opportunities, individuals' life skills and regional welfare, as well as that the projects cover fairly comprehensively the types and threats of social exclusion that were observed. Possible development challenges in the context of national policy are integrally linked with the development of services to prevent social exclusion, securing people's individual income, homelessness problems, and taking into account older people.

Based on these major conclusions and observations we have presented in chapter 6 a number of development recommendations with a view to promoting the carrying out of projects to prevent social exclusion in the future. The recommendations can be summarised as follows:

The thematic and operational targeting of the projects to prevent social exclusion that will be carried out during the next programme period in the administrative sector of the Ministry of Social Affairs and Health should be precise.

The division of labour between the Ministry of Social Affairs and Health and the Social and Health Departments of the State Provincial Offices in the projects carried out during the next programme period should be clarified.

On the whole, a new type of logic should be followed in the priority thinking (choice of projects).

The national and local guidance of the projects carried out in the administrative sector of the Ministry of Social Affairs and Health and the reporting on individual projects and the projects as a whole should be sharpened.

A critical evaluation of the outcomes of projects carried out in the sector of the Ministry of Social Affairs and Health should be promoted and the transferability of promising action models should be boosted.

The practices in the choice of projects should be simplified and streamlined.

Key words: long-term unemployment, persons with low employability, poverty, prevention of social exclusion, social exclusion

Esipuhe

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt viime vuosina joukon EU:n rakennerahasto-ohjelmiin liittyviä syrjäytymisen ehkäisemishankkeita. Vaikka hankemäärä ei ole kovin suuri, on yksittäisillä hankkeilla osaltaan pyritty tukemaan ministeriön tavoitetta vähentää köyhyyttä ja syrjäytymistä. Syrjäytymisen ehkäisyhankkeilla on ollut tavoitteena etsiä, kokeilla ja tuottaa uusia näkökulmia sekä levittää uusia hyviä käytäntöjä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja vaikeasti työllistettävien työllistämiseksi.

Tässä arvioinnissa on ollut mukana hankkeita Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tavoite 1, 2 ja 3 -ohjelmista sekä Equal -yhteisöalueohjelmasta. Lisäksi on arvioitu muutamia hankkeita Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) Interreg ja Urban- yhteisöalueohjelmista. Arvioinnin tavoitteena oli selvittää hankekokonaisuuden merkitystä aihealueen kehittämisessä niin rakennerahasto-ohjelmien kuin ministeriön strategian suhteen.

Arvioinnin toteuttajaksi valittiin Net Effect Oy. Arviointi toteutettiin joulukuun ja kesäkuun välisenä aikana pääasiassa asiakirjamateriaalin ja teemahaastatteluiden avulla. Lisäksi touko-kuussa järjestettiin hankkeille ja hankevalvojille tarkoitettu seminaari, jonka pohjalta lopullinen arviointiraportti laadittiin.

Kun tarkastellaan hankkeita kansallisen syrjäytymisen ehkäisyn politiikan näkökulmasta arvioitsijat toteavat, että hyvinä puolina esiin nousivat työnsaantimahdollisuuksien edistäminen, alueellisen hyvinvoinnin edistäminen sekä se, että hankekokonaisuus kattaa varsin laajasti eri syrjäytymisen muotoja. Hankkeita koskevat kehittämistarpeet liittyvät syrjäytymistä ehkäisevien palveluiden kehittämiseen, ihmisten yksilöllisen toimeentulon turvaamiseen, elämänhallinnan parantamiseen, asunnottomuuden ongelmiin ja ikääntyvien ihmisten asemaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää parhaat kiitokset Net Effect Oy:lle suoritetusta arviointityöstä. Raportin kehittämis ehdotukset otetaan huomioon niin uutta ohjelmakautta suunniteltaessa kuin myös käytännön kehittämistyössä syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Helsingissä heinäkuussa 2006

Kari Välimäki
Ylijohtaja, osastopäällikkö

Tekijöiden saatesanat

Net Effect Oy on ollut toteuttamassa sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston syrjäytyneille ja syrjäytymisuhanalaisille tarkoitettujen hankkeiden arvioinnin. Arviointi toteutettiin ajanjaksolla marraskuu 2005 - kesäkuu 2006.

Arvioinnin tulokset on esitetty tässä raportissa temaattisesti. Kiitämme sosiaali- ja terveysministeriötä hankkeen aikana saadusta ohjauksesta. Suuri kiitos kuuluu myös hankkeille, hankkeiden vetäjille sekä valvojille sekä muille arviointihankkeeseen panoksensa antaneille asiantuntijoille. Arviointiprosessi on ollut erittäin antoisa, ja toivomme, että arvioinnin johdopäätöksistä olisi hyötyä hankkeille, niiden toteuttajille sekä varsinkin sosiaali- ja terveysministeriölle syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvien hankkeiden tukemisessa. Lopuksi kiitämme tutkimus- ja kehittämisjohtaja Timo A. Tannisen johtamaa arvioinnin ohjausryhmää virikkeitä antaneista keskusteluista.

Helsingissä 30.6.2006

Tekijät

SISÄLLYS

OSA I HANKEKOKONAISUUDEN ARVIOINTI	13
1. Johdanto	13
2. Arviointiasetelma	17
2.1 Hankkeiden toimintaympäristö.....	17
2.2 Arviointiaineistot ja -menetelmät	18
2.3 Arviointiprosessi.....	19
3. Syrjäytymisen ongelma.....	21
3.1 Syrjäytymisen käsite ja yhteiskunnallinen viitekehys	21
3.2 Kansallinen syrjäytymisen ehkäisyn politiikkakonteksti.....	24
4. Arviointihankkeen tulokset temaattisesti.....	27
4.1 Syrjäytymishankkeiden keskeiset kohderyhmät ja tarvelähtöisyys.....	27
4.2 Hankkeiden toteutus	30
4.3 Hankkeiden keskeiset tulokset.....	33
4.4 Syrjäytymistä ehkäisevien hankkeiden tulevaisuuden haasteet ja painopistealueet..	37
4.5 Seminaariin osallistuneiden näkemykset syrjäytymisen ehkäisyn tulevaisuudesta...	41
5. Johtopäätökset.....	44
5.1 Kokoava tulkinta hankekokonaisuudesta	44
5.2 Syrjäytymishankkeet kansallisen syrjäytymisen ehkäisyn politiikan kontekstissa ...	46
6. Kehittämissuositukset	49
OSA II HANKEKORTIT	51
Kirjallisuus.....	99

OSA I HANKEKOKONAISUUDEN ARVIOINTI

1. Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Net Effect Oy käynnisti marraskuussa 2005 Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhanalaisten hankkeiden arvioinnin. Net Effect Oy:ssä arvioinnin toteuttamisesta ovat vastanneet VTT, dosentti Petri Virtanen (arviointitiimin johtaja), projektipäällikkö VTT Janne Jalava sekä projektipäällikkö VTM Tuomas Koskela. Arviointiaineiston keräämiseen ja raportin viimeistelyyn on osallistunut myös projektikoordinaattori VTM Janne Kilappa.

Tässä arvioinnissa on tarkasteltu 33 syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävää hanketta. Pääpaino on hankekokonaisuuden arvioinnissa, mutta arviointiraportin toiseen osaan on koottu kustakin arvioinnin kohteena olevasta hankkeesta hankekortit. Seuraavassa on listattu arvioinnin kohteena olevat hankkeet.

1. *Alma-metodi, osio 2*; toteuttaja Tampereen yliopisto/Matematiikan, tilastotieteen ja filosofian laitos; maantieteellinen kohdealue Tampereen seutu
2. *Autistien akuuttipalveluprojekti*; toteuttaja Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto, Helsingin alueyksikkö; maantieteellinen kohdealue pääkaupunkiseutu
3. *Elämän koulu*; toteuttaja Pääjärven kuntayhtymä; maantieteellinen kohdealue Hollolan kuntakeskus
4. *Huuta: Huumeiden käytön ja tartuntatautien ehkäisy Helsingissä ja Tallinnassa*; toteuttaja Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia; maantieteellinen kohdealue Helsinki ja Tallinna
5. *Huhtasuo-projekti*; toteuttaja Huhtasuo 2000 -kehittämisosuuskunta; maantieteellinen kohdealue Jyväskylä
6. *Huumereitiltä hoitoketjuun*; toteuttaja Kajaanin ammattikorkeakoulu; maantieteellinen kohdealue; Kainuu ja Karjalan tasavalta
7. *Huumereitiltä hoitoketjuun. Päihdetyön kehittäminen Kaakkois-Suomessa ja siihen rajoittuvalta Venäjän rajalta*; toteuttaja Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu; maantieteellinen kohdealue Kaakkois-Suomi, siihen rajoittuva Venäjän raja-alue sekä Pietari
8. *Ikähyvä Päijät-Häme -Ikääntyvien päijäthämäläisten toimintakykyisyys*; toteuttaja Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia; maantieteellinen kohdealue Päijät-Häme
9. *Johanna-projekti, vaikeavammaisten työnantajien ja vammaisavustajien koulutus- ja tukiprojekti*; toteuttaja Sosiaalipedagogiikan säätiö; maantieteellinen kohdealue Jyväskylän seutu
10. *Joensuu Equal (T2) -Aktivoivan ja sosiaalisen työllistämisen malli*; toteuttaja Joensuun kaupunki; maantieteellinen kohdealue Pohjois-Karjala
11. *Kajo*; toteuttaja Kotilo ry; maantieteellinen kohdealue Savonlinnan talousalue

12. *Kauas*; toteuttaja Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto, Helsingin alueyksikkö; maantieteellinen kohdealue Uusimaa
13. *Kuriiri (toiminto 2) – Neljän asuntoalueen verkosto*; toteuttaja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry; maantieteellinen kohdealue Jyväskylän Keltinmäki – Mäyrämäki - Myllyjärvi, Kuopion Neulamäki, Lappeenrannan Hovinpelto ja Luukkaanrinne sekä Rovaniemen Korkalovaara ja Ounasrinne.
14. *Lasteenkaari*; toteuttaja Helsingin Diakonissalaitos; maantieteellinen kohdealue Helsingin Kontula
15. *Loimaan seutukunnallinen sateenkaari/Kuntoutus-projekti*; toteuttaja Loimaan Ammatti-instituutti, täydennyskoulutus; maantieteellinen kohdealue Loimaan seutukunta
16. *Lusia päihteittä – Monikulttuurinen päihdeohjelma maahanmuuttajille*; toteuttaja Åbo Akademi; maantieteellinen kohdealue Turku, Helsinki, Vantaa, Kerava, Riihimäki, Mikkeli, Viro
17. *Lähiön sosiaaliset yrittäjät (T2)*; toteuttaja Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia; maantieteellinen kohdealue Helsingin Maunula, Lahden Liipola ja Mukkula sekä Turun Halinen ja Kohmo
18. *Monet II, Henkilökohtaisen ohjauksen, tuen ja poluttamisen palveluyksikkö*; toteuttaja Yhdessä Selviytymisen Tuki ry; maantieteellinen kohdealue Tampere
19. *Monikulttuurinen naisten tuki (tukea väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajainaisille)*; toteuttaja Monikanaiset ry; maantieteellinen kohdealue Pääkaupunkiseutu
20. *Muuttuvan elämän monitoimikeskus Takatasku*; toteuttaja Lahden seurakuntayhtymä; maantieteellinen kohdealue Lahden seutukunta
21. *Naisten kriisikeskustoiminnan kehittäminen*; toteuttaja Oulun yliopiston kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö; maantieteellinen kohdealue Suomen ja Venäjän Karjalan raja-alue
22. *Päihteen nuoruus*; toteuttaja Vihdin ja Lohjan nuorisotoimi sekä Viron Otepään kaupunki; maantieteellinen kohdealue Vihdin ja Lohjan kunnat sekä Etelä-Virossa Tarton maakunnan, kaupungin ja Otepään alue
23. *Rainan valmennuskeskus*; toteuttaja Sosiaalipalvelusäätiö Raina; maantieteellinen kohdealue Turun seutukunta
24. *Sillakaar, kolmannen sektorin päihdepalvelut Virossa*; toteuttaja Sininauhaliitto; maantieteellinen kohdealue Etelä-Suomi ja Viro
25. *Sisua siipiin 2, Kokkolan seutukunta*; toteuttaja Keski-Pohjanmaan aikuiskoulutuskeskus; maantieteellinen kohdealue Kokkolan seutukunta
26. *Syrjäytyminen ja mielenterveysongelmien ehkäiseminen ympäristö- ja luontokasvatuksen avulla*; toteuttaja Rantasalmen Ympäristökasvatusinstituutti; maantieteellinen kohdealue Etelä-Savo
27. *Tasku-projekti*; toteuttaja Kemijärven kaupunki; maantieteellinen kohdealue Lappi
28. *Terve tulevaisuus*; toteuttaja Turun Ammattikorkeakoulu / sosiaali- ja terveysala; maantieteellinen kohdealue Turku
29. *Tulava*; toteuttaja Lapinlahden kunta; maantieteellinen kohdealue Lapinlahti

30. *Uutta työvoimaa räätälöidysti*; toteuttaja Stakes; maantieteellinen kohdealue Uusimaa
31. *Vieteri – Kuntouttavan ja työllistävän sosiaalityön hanke*; toteuttaja Karstulan kunta; maantieteellinen kohdealue Karstula, Kivijärvi, Kannonkoski ja Pylkönmäki
32. *Vikerkaare Lapsed*; toteuttaja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Naantalin paikallisyhdistys ry; maantieteellinen kohdealue Turun seutu ja Viro
33. *Youth Rise (toiminto 2) – Rikoskierre*; toteuttaja Kriminaalihuoltolaitoksen Kajaanin aluetoimisto; maantieteellinen kohdealue Hyrynsalmi, Kajaani, Kajaanin seutukunta, Kehys-Kainuun seutukunta, Koillismaan seutukunta, Kuhmo, Kuusamo, Paltamo, Puolanka, Ristijärvi, Sotkamo sekä Suomussalmi

Arvioinnin lähtökohtana ja perimmäisenä ongelmana koko arviointihankkeen etenemisen aikana on ollut kysymys siitä, miten arvioinnin kohteena oleva hankekokonaisuus ja siinä aikaansaadut tulokset edistävät sosiaali- ja terveysministeriön syrjäytymisen ehkäisyyn pyrkiviä strategisia päämääriä sekä pääministeri Matti Vanhasen hallituksen hallitusohjelman että pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen hallitusohjelman tavoitteita. Arvioinnin tuloksia tarkastellaankin useasta eri näkökulmasta: suhteessa STM:n strategiaan linjauksiin, suhteessa hallitusohjelmien tavoitteisiin, hankkeiden toteuttajien näkökulmasta sekä hankkeiden valvojien näkökulmasta. Arvioinnin tuloksia ei tarkastella suoraan hankkeiden kohderyhmien edustajien näkökulmasta, sillä arvioinnin päällimmäisenä tavoitteena on tuottaa sosiaali- ja terveysministeriölle tietoa sekä kehittämissuosituksia siitä, miten syrjäytymistä ehkäisevää hanketoimintaa tulisi toteuttaa sekä uudelleen suunnata nyt päättyvän ohjelmakauden jälkeen. Tällöin korostuvat sekä hankkeiden toteuttajatahojen sekä hankkeiden valvojien näkemysten ja mielipiteiden merkitys.

Kuten jo edellä todettiin, tämä arviointiraportti koostuu kahdesta erillisestä osasta. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan temaattisesti hankekokonaisuutta sekä sen aikaansaamia tuloksia edellä kuvatuista näkökulmista. Osa I koostuu neljästä pääluvusta, joista ensimmäisessä (luku 2.) käydään läpi arviointiasetelma, arviointiprosessin eteneminen, arviointiaineistot ja -menetelmät sekä arviointikysymykset. Luku kolme käsittelee syrjäytymisen ongelmaa sekä kansallista syrjäytymisen ehkäisyn politiikkakontekstia. Pyrimme avaamaan omaksumamme syrjäytymisen käsitettä sekä syrjäytymisen yhteiskunnallista viitekehystä. Syrjäytymisen politiikkakontekstin yhteydessä nostamme esille keskeisimmät pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman sekä Paavo Lipposen II hallituksen hallitusohjelman syrjäytymistä ehkäisevät tavoitteet ja linjaukset, sosiaali- ja terveyspolitiikan strategian 2010 toimintalinjat sekä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaisen kansallisen toimintasuunnitelman vuosille 2003 - 2005. Luvussa neljä käsitellään temaattisesti arvioinnin keskeisimpiä tuloksia viidessä erillisessä alaluvussa. Tarkasteltavat asiakokonaisuudet ovat tällöin hankkeiden kohderyhmät sekä tarvelähtöisyys, hankkeiden toteutus, aikaansaadut tulokset, syrjäytymistä ehkäisevien hankkeiden haasteet ja tulevaisuuden painopistealueet sekä seminaariin osallistuneiden näkemykset syrjäytymisen ehkäisyn tulevaisuudesta. Luvussa viisi esitellään johtopäätöksemme arvioinnin tuloksista ja luvussa kuusi kehittämissuosituksemme syrjäytymistä ehkäisevien hankkeiden toteuttamiseksi seuraavalla ohjelmakaudella. Raportin osassa II on puolestaan esitetty hankekorttimuodossa tiiviit tarkastelut kustakin arvioinnin kohteena olevasta hankkeesta.

2. Arviointiasetelma

Arviointihankkeen toteuttaminen on perustunut Net Effect Oy:n tekemään arviointitehtävän tarjous suunnitelmaan sosiaali- ja terveysministeriölle. Suunnitelman mukaisesti tässä arvioinnissa on paneuduttu tarkastelemaan hankkeiden tarvelähtöisyyttä, toimeenpanoa ja toimenpiteitä, tuloksia ja vaikutuksia sekä syrjäytymistä ehkäisemään pyrkivien hankkeiden tulevaisuuden haasteita. Näiden teemakokonaisuuksien taustalla on vielä tarkempia ja erillisiä arviointikysymyksiä, joita ei tässä yhteydessä nosteta erikseen esille. Kyseiset arviointikysymykset tulevat ilmi arvioinnin tulosten tarkastelun yhteydessä. Kuten jo edellä on todettu, pääpaino on hankekokonaisuuden tarkastelussa. Hankkeiden tarvelähtöisyyttä tarkastellaan suhteessa sosiaali- ja terveysministeriön strategiaan linjauksiin, suhteessa Matti Vanhasen hallituksen ja Paavo Lipposen II hallituksen hallitusohjelmien tavoitteisiin sekä hankkeiden taustalla ilmenneiden tarpeiden näkökulmasta.

Lähestymistapamme tässä arvioinnissa on perustunut tulevaisuusorientaation sekä käyttäjälähtöisyyden periaatteille. Tulevaisuusorientaatiolla tarkoitamme pyrkimystä tuottaa arvioinnin avulla konkreettisia ehdotuksia syrjäytymistematiikkaan liittyvän hanketoiminnan kehittämiseksi. Arviointi ei painotu pelkkään asiantilojen ja kehittämistarpeiden kuvailuun, vaan arvioinnin tulosten keskeisen osan muodostavat selkeästi muotoillut ehdotukset kehittämisen suuntalinjoiksi. Arvioinnin toteutusajankohtaa voidaan pitää myös varsin otollisena tilaajan näkökulmasta, sillä parhaillaan on käynnissä tulevan ohjelmakauden 2007 - 2013 valmistelu ja suunnittelu. Arvioinnin käyttäjälähtöisyyttä palvelee arviointitiimin seikkaperäinen ja syvälinen tuntemus rakennerahastojen toimintalogiikasta, ESR-toiminnasta sekä tavoite 3 -ohjelman toimenpidekokonaisuuksista että syrjäytymisen tematiikasta. Arvioinnin fokuksen tarkalla määrittelyllä yhdessä tilaajan kanssa hankkeen alkuvaiheessa pyrittiin varmistamaan arvioinnin tilaajan tarpeiden täsmällinen huomioiminen.

2.1 Hankkeiden toimintaympäristö

Hankekokonaisuuden toimintaympäristöt ovat varsin moninaisia. Jo pelkästään hankkeiden kohderyhmissä, toteuttajaorganisaatioissa, toimenpiteissä ja tavoitteissa sekä toiminnan maantieteellisessä kohdentamisessa on hyvin suuria eroja. Myös hankkeiden rahoituksen taustalla on eri EU-tason ohjelmia. Syvälinemmin hankkeiden kohderyhmiä sekä toteutusmuotoja tarkastellaan luvuissa 4.1 ja 4.2.

Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu osarahoittajana sekä Euroopan sosiaalirahaston (ESR) että Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ohjelmien toteuttamiseen. Euroopan sosiaalirahastosta tuetaan jäsenmaiden toimintaohjelmiin hyväksytyjä työvoimapolitiittisia hankkeita. Euroopan aluekehitysrahastosta tuetaan elinkeino- ja aluepolitiittisia hankkeita. Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamaa toimintaa toteutetaan erillisten työllisyys-, koulutus- ja elinkeinopolitiittisten ohjelmien avulla. Vuosina 2000 - 2006 Suomessa toteutetaan tavoiteohjelmia 1 (Itä- ja Pohjois-Suomi), 2 (Länsi- ja Etelä-Suomi) sekä 3 (1 -ohjelma-alueiden ulkopuolinen Suomi). Tämän lisäksi Euroopan sosiaalirahasto rahoittaa Equal-yhteisöaloiteohjelmaa. Suomessa ESR-toiminnan avulla pyritään etsimään, kokeilemaan, tuottamaan ja toteuttamaan uusia ratkaisuja kansalliseen työvoima-, koulutus- ja elinkeinopolitiikkaan sekä levittämään hyviä käytäntöjä.

Suurin osa nyt arvioinnin kohteena olevan hankekokonaisuuden hankkeista kuuluu tavoite 3 -ohjelman piiriin. Tavoite 3 -ohjelma on rahoituksellisesti suurin ESR-ohjelma. Sitä toteutetaan koko maassa tavoite 1 -aluetta ja Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Työministeriö toimii tavoite 3 -ohjelman vastuuviranomaisena, minkä lisäksi muita tavoite 3 -ohjelman toteutukseen osallistuvia valtion viranomaisia ovat opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sisäasiainministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Tavoite 3 -ohjelman toiminnalla painotetaan ikään-tyvän työvoiman jaksamista ja työssä pysymisen edistämistä, työyhteisöjen kehittämistä paremmin vastaamaan teknologisen kehityksen tasoa, sukupuoleen perustuvan työnjaon murtamista työ- ja koulutusmarkkinoilla, työttömyyden ja syrjäytymisen torjumista, työvoimakapeikkojen ehkäisemistä, elinikäiseen oppimiseen perustuvien ja innovatiivisten toimintatapojen käyttöönoton lisäämistä työpaikoilla sekä työelämälähtöisten koulutusmallien kehittämistä.¹

Syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhanalaisten hankkeiden vaikutusten tarkastelussa on huomioitava päällekkäisten ohjelmien toteutus, joista erityisesti Interreg ja Equal -ohjelmissa toteutetut hankkeet ovat relevantteja syrjäytymiskehityksen lieventämisen kannalta. Euroopan komission asettamien yleisten ohjelmatavoitteiden lisäksi lähtökohtana hankkeiden arvioinnille ja rahoituspäätöksille ovat kansalliset sosiaalipolitiikan strategiset linjaukset. Strategisten linjausten mukaan EU-rahastohankkeiden pitäisi olla (tässä tapauksessa syrjäytymiskehitystä) ehkäisevää toimintaa ja omatoimisuutta tukevia sekä palveluja ja toimeentuloa turvaavia ja kehittäviä. Hankkeiden pitäisi myös osaltaan vaikuttaa myönteisesti sosiaaliturvan rahoitukseen sekä palvelujen rakenteen muutokseen. Hanketoiminnan on tuettava ja edistettävä edellä mainittujen tavoitteiden toteutumista alue- ja paikallistasolla.

Equal-yhteisöaloiteohjelma pyrkii kehittämään kansainvälisen yhteistyön avulla uusia keinoja syrjäytymisen, syrjinnän sekä työmarkkinoilla vallitsevan epätasa-arvon torjuntaan. Ohjelman toiminta on kytketty työllisyyden ja inhimillisten voimavarojen kehittämiseen. Pyrkimyksenä on tukea erityisesti heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien ja vaikeasti työllistettävien työelämäkynnyksen ylittämistä. Ohjelman keskeisenä tavoitteena on kehittää toimenpiteitä henkilöiden osaamisen, elämänhallinnan ja -laadun sekä omatoimisuuden lisäämiseksi. Nyt käynnissä olevalla ohjelmakaudella 2000-2006 Equal-yhteisöaloiteohjelmaa toteutetaan Ahvenanmaata lukuun ottamatta koko Suomen alueella. Ohjelmakaudella 2000-2006 toteutettavalla EU:n Interreg III -yhteisöaloitteella tuetaan puolestaan rajat ylittävää sekä valtioiden ja alueiden välistä yhteistyötä. Ohjelman keskeisenä osana on toiminta unionin sisä- ja ulkorajoilla sekä niihin rajoittuvilla alueilla. Yhteisöaloitteen johtava periaate on, että kansalliset rajat eivät saisi olla este Euroopan tasapainoiselle ja sopusointuiselle kehitykselle.²

2.2 Arviointiaineistot ja -menetelmät

Arvioinnin metodologisenä lähestymistapana on hyödynnetty monimenetelmä- ja monita-honäkökulmaa (triangulaatio). Triangulaatio on tutkimusote, jossa arviointikohdetta tarkastellaan usean eri tiedonhankkimistavan ja tietolähteen avulla. Rinnakkaisten menetelmien ja läh-

---

¹ Euroopan sosiaalirahasto; <http://www.mol.fi/esr/fi/etusivu/index.jsp>

² Sisäasiainministeriö; www.intermin.fi

teiden käyttäminen nostaa arvioinnin luotettavuutta, sillä eri lähestymistavat täydentävät toinen toisiaan. Toisaalta triangulaatio on mahdollistanut monipuolisten havaintojen tekemisen empirisestä todellisuudesta ja arviointikysymysten kattavan tarkastelun.

Tässä arviointihankkeessa on hyödynnetty aineistoina 1) ohjelmia, hankekokonaisuutta, hankkeita sekä syrjäytymisen tematiikkaa koskevaa dokumenttiaineistoa ja tutkimuskirjallisuutta, 2) teemahaastatteluita, 3) focus group -haastatteluita, 4) syrjäytymisen ehkäisyn tulevaisuusseminaarin aineistoa sekä 5) ESR-tietopalvelun tietoja. Näin ollen kvalitatiivisen aineiston merkitys korostuu tässä arvioinnissa, vaikka ESR-tietopalvelun tiedot edustavatkin lähinnä määrällistä aineistoa. Arvioinnin painottumista kvalitatiivisen aineiston hyödyntämiseen voidaan pitää perusteltuna, sillä syrjäytymistä ehkäisemään pyrkivät hankkeet tavoittelevat pääosin juuri laadullisia muutoksia ihmisten elämässä.

Puhelimitse teemahaastatellut henkilöt olivat hankkeiden toteuttajatahojen/vastuutahojen edustajia sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hankkeille asettamia valvojia. Näin ollen haastatteluiden kautta arvioinnin kohdetta lähestyttiin kahdesta eri näkökulmasta. Kuten edellä on todettu, näkökulmien valintaa puoltaa nimenomaan se, että arvioinnin tavoitteena on tuottaa sovellettavissa olevaa tietoa tulevan rakennerahasto-ohjelmakauden suunnittelun tueksi. Muutaman hankkeen osalla toteuttajatahon edustajia eikä valvojia tavoitettu.³

Focus group -haastatteluita toteutettiin yhteensä viisi kappaletta. Haastattelut toteutettiin Lappeenrannassa, Turussa, Jyväskylässä, Lahdessa ja Helsingissä. Focus group -haastattelujen tavoitteena oli syventää asiakirja-analyysin ja teemahaastattelujen kautta syntyneitä kuvia hankekokonaisuudesta, mutta myös erityisesti nostaa esille jatkossa syrjäytymisen ehkäisyyn liittyviä haasteita sekä kehittämiskohteita ja painopistealueita. Sekä teemahaastattelujen että focus group -haastattelujen tuottama aineisto on analysoitu laadullista sisällön analyysiä hyödyntäen.

Varsinainen empirisen arviointiaineiston kerääminen päättyi toukokuussa säätytalolla pidettyyn tulevaisuusseminariin. Seminaarissa esiteltiin alustavia arvioinnin tuloksia, mutta tilaisuuden tavoitteena oli erityisesti saada lisää ja täydentävää informaatiota hankekokonaisuudesta sekä syrjäytymisen ehkäisyn tilasta Suomessa nyt ja tulevaisuudessa. Osallistujat työstivät tilaisuudessa pienryhmätyöskentelynä kuvaa siitä, mitä syrjäytymisen ehkäisyn tulisi olla Suomessa vuonna 2013.

2.3 Arviointiprosessi

Arviointihanke on edennyt vaiheittaisena prosessina vuoden 2005 joulukuusta lähtien. Dokumenttiaineiston ja muun kirjallisen aineiston hankinta ja analysointi toteutettiin pääosin joulutammikuussa. Dokumenttianalyysivaiheen ollessa vielä osittain käynnissä siirryttiin teemahaas-

---

³ Hankkeen toteuttajatahon edustajia ei tavoitettu seuraavien hankkeiden osalla: Lusia päihdeittä, Vikerkaar Lapsed, Sillakaar, Elämän koulu. Valvojia ei puolestaan tavoitettu seuraavien hankkeiden osalla: Loimaan seutukunnallinen Sateenkaari / kuntoutus -projekti, Terve Tulevaisuus, Rainan Valmennuskeskus, Tulava. Edustajien tavoittamattomuus johtuu pitkälti siitä, että hankkeet on toteutettu osin ulkomailla ja ne ovat päättyneet muutama vuosi sitten. Kyseisten hankkeiden osalla haastatteluaineistojen puutteita on täydennetty laajemman hankkeita koskevan dokumenttianalyysin avulla.

tatteluvaiheeseen, joka toteutettiin pääosin tammi-huhtikuun välisenä aikana. Aikataulujen yhteensovittamisongelmista johtuen muutama teemahaastattelu toteutettiin vielä toukokuun aikana. Kuten jo edellä todettiin, varsinainen empiirisen aineiston kerääminen päättyi 9.5.2006 pidettyyn tulevaisuusseminaariin. Itse arviointiraporttia on kirjoitettu hankkeen edetessä painottuen kuitenkin toukokuulle.

Arviointihankkeelle oli nimetty myös ohjausryhmä arvioinnin tilaajan, sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi tutkimus- ja kehittämisjohtaja Timo A. Tanninen. Muut ohjausryhmän jäsenet sosiaali- ja terveysministeriön puolelta olivat Lars Kolttola, Kati Herranen-Haapaniemi, Sanna Kantonen sekä Siru Nylén-Karo. Arviointitiimi ja ohjausryhmä ovat kokoontuneet hankkeen aikana neljä kertaa, jolloin ohjausryhmää on informoitu hankkeen etenemisestä sekä arvioinnin alustavista tuloksista.

3. Syrjäytymisen ongelma

Arvioinnin kannalta kaikkein olennaisinta on huomata, että syrjäytymistä tarkastellaan erityisesti työelämään liittyvänä ongelmana. Toisin sanoen, syrjäytymisessä on tässä arvioinnissa ennen kaikkea kyse silloin, kun yksilö syrjäytyy työelämästä. Kuitenkin on syytä painottaa myös sitä, että monet arvioitavista hankkeista keskittyvät muuhun kuin työelämästä syrjäytymiseen (esimerkiksi päihdeongelmaisia ja maahanmuuttajia koskevat hankkeet). Tämän takia pohdimme tässä luvussa syrjäytymisen ongelmaa työelämää laajemmassa kontekstissa. Tarkoituksemme ei ole käydä läpi kaikkea teoreettista syrjäytymiskirjallisuutta, vaan pikemminkin avata syrjäytymisen käsitettä muutaman klassikon (Sipilä, Roos ja Berglind) sekä parin modernimman tutkimuksen (Helne, Kautto ja Jalava) avulla. Arvioinnin kannalta on myös oleellista tarkastella kansallista syrjäytymisen ehkäisyn politiikkakontekstia, jossa pääpaino on juuri työelämässä ja siitä syrjäytymisessä.

3.1 Syrjäytymisen käsite ja yhteiskunnallinen viitekehys

Syrjäytyminen on Suomessa tänäkin päivänä erittäin ajankohtainen ongelma, joka liittyy erityisesti hyvinvoinnin kääntöpuoliin. Vaikka valtaosa suomalaisista voi entistä paremmin, tulee kohtuullisesti toimeen, elää terveenä ja ilman merkittäviä hyvinvoinnin vajeita, ovat hyvinvointierot silti viime aikoina kasvaneet. Korkea ikä, työttömyys, yksinhuoltajuus ja monilapsisuus ovat keskeisiä köyhyyden ja syrjäytymisen indikaattoreita.⁴ Mitä syrjäytyminen yhteiskunnallisesti sitten tarkoittaa?

Alun perin käsite omaksuttiin työmarkkinatutkimuksesta, missä sillä tarkoitettiin työelämän ulkopuolelle joutumista. Sittemmin syrjäytyminen on saanut monia muitakin merkityksiä ja siitä on tullut huono-osaisuuteen ja sen kasautumiseen yleisesti viittaava käsite. ”Syrjäytyminen tarkoittaa yksilön ja yhteiskunnan välisten siteiden heikkenemistä ja yksilön sulkeutumista sosiaalisen elämän eri kentiltä.”⁵ Se voi merkitä poisputoamista työmarkkinoilta, jäämistä nyky-yhteiskunnalle tyypillisten kulutuksen mahdollisuuksien ja mallien ulkopuolelle, joutumista sosiaalisen yhteisyyden ulkopuolelle sekä sulkeutumista pois vaikuttamisesta ja vallankäytöstä.

Syrjäytymistä voi tarkastella myös *torjunnan* ja *poiston*⁶ avulla. Torjunta on avointa syrjäyttämistä tai syrjintää. Se on ihmisten tietoista sulkemista pois joltakin sosiaalisen elämän kentältä, toisinaan varsin irrationaalisin perustein, kuten ihonvärin perusteella. Poisto on puolestaan modernille yhteiskunnalle tyypillinen syrjäytymisen muoto. Pikemmin kuin tietoisiin tekoihin se perustuu talouden kulttuurin selvyyksinä pidettyihin ”välttämättömyyksiin”. Hyvä esimerkki on työttömyys. Sen takana ei ole työnantajien pahantahtoisuus, vaan talousrakenteiden muutokset ja kylmät kannattavuuslaskelmat, jotka osoittavat, että työvoimaa on yksinkertaisesti liikaa. Syr-

---

⁴ Kautto, M. (2006) Suomalaisten hyvinvointi 2006. Stakes: Gummerus.

⁵ Sipilä, J. (1985) Sosiaalipolitiikan tulevaisuus. Helsinki.

⁶ Berglind, H. (1974) Segregations processer i dagens samhälle. Teoksessa Samhällsförändringar och brottslighet. Toim Daun, Å. & Bärjeson. B. & Ahls S. Stockholm.

jäytymisen suuri kehityslinja on kulkenut torjunnasta poistoon. Markkinatalouden lainalaisuudet ovat paljolti korvanneet avoimen diskriminoinnin. Toki on myös huomioitava se, että kaikesta huolimatta raja torjunnan ja poiston välillä ei ole kuitenkaan selvä, vaan torjunta naamioituu usein poistoksi esimerkiksi kielen avulla. Torjunta ja poisto ovatkin pikemmin päällekkäisiä syrjäyttämisen muotoja.

Kuitenkin nyt tarkasteltavat hankkeet pyrkivät sekä torjunnan että poiston aiheuttamien ongelmien lieventämiseen monin eri keinoin. Voitaisiin ajatella, että arvioitavat hankkeet pyrkivät *inklusoimaan* ihmisiä yhteiskunnan toimintaan. Inklusiota voidaan pitää yhteiskuntaa vahvistavana voimana. Se vetää ihmisiä mukaan yhteiskunnan toimintaan. ”Inklusion saavuttamisen myötä katoavat sellaiset ryhmät, jotka eivät osallistu – tai osallistuvat vain vähän – sosiaaliseen elämään.”⁷ Suomessa inklusiota toteutetaan pitkälti vahvojen ja perinteikkäiden sosiaalipoliittisten toimenpiteiden avulla. Toisin sanoen ihmisten osallistumista niin taloudellisesti, poliittisesti kuin laillisestikin pyritään vahvistamaan juuri erilaisten lakien, taloudellisten tukien ja sosiaaliturvaetuuksien avulla. Suomalaisen yhteiskunnan peruspilarina on se, että ihmisten ei haluta elävän yhteiskunnan syrjällä tai reunalla, vaan olevan mukana monissa toiminnoissa. Nyt tarkasteltavien hankkeiden inklusiosuuntautuneisuus näkyy esimerkiksi siinä, että monia eri ryhmiä kuten työttömiä, maahanmuuttajia, entisiä vankeja, syrjäytymisuhan alla olevia nuoria ja vammaisia yritetään saada mukaan yhteiskunnan toimintaan.

Inklusion ja syrjäytymisen välistä ongelmaa voidaan tarkastella myös *tasa-arvon* avulla. Voidaan periaatteessa lähteä siitä, että Suomessa lähes kaikilla ihmisillä on samat mahdollisuudet osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Vaikka mahdollisuudet ovatkin periaatteessa samat, näkyy tietynasteinen syrjäytyminen siinä, että tasa-arvo ei toteudu. Toisin sanoen, on olemassa esimerkiksi ns. ”uusia köyhiä”, kuten yksinäisiä, yksinhuoltajia, maahanmuuttajia tai kouluttamattomia. Heillä ei ole tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan ja täten heillä on vaarana eksklusioitua. Voidaan myös puhua siitä, että heidän ulkoinen ja sisäinen elämänhallintansa⁸ ei ole samalla tasolla toisten kansalaisten kanssa. Monet arvioitavat hankkeet paneutuvat työssään juuri näiden ”uusien köyhien” ongelmiin ja pyrkivät parantamaan syrjäytymisten ja syrjäytymisen uhan alla olevien ulkoista ja sisäistä elämänhallintaa.

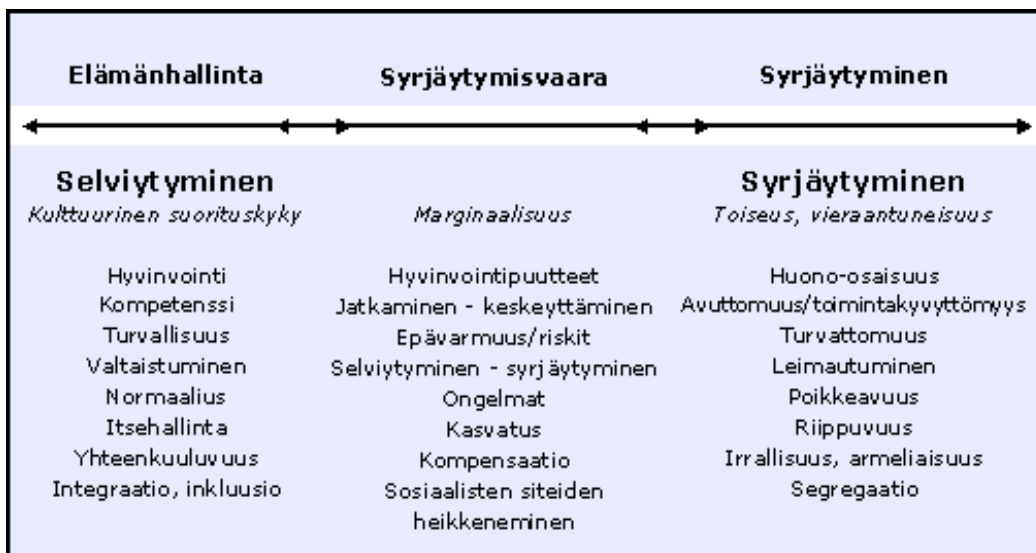
Syrjäytymistä ei voida pitää pelkästään tiettyinä pysyvinä tilana tai kaksinapaisena ilmiönä – jonka ääripäinä ovat äärimmäinen syrjäytyminen (yhteiskunnan ulkopuolelle ajautuminen) ja inklusio – vaan yhteiskunnallisena, usein taloudellisesta huono-osaisuudesta liikkeelle lähtevänä prosessina, joka tuottaa syrjäytyneisyyttä. Alla olevassa kuviossa on eritelty elämänhallinta, syrjäytymisvaara ja syrjäytyminen sekä niiden lähikäsitteet.

---

⁷ Jalava, J. (2005) Toiminnallinen hyvinvointivaltio – Niklas Luhmannin systeemitteoreettinen tarkastelutapa. Teoksessa J. Saari (toim.) Hyvinvointivaltio. Suomen mallia analysoimassa. Helsinki: Yliopistopaino.

⁸ Roos, J.P. (1985) Elämäntapaa etsimässä. Helsinki.

Kuvio 1. Syrjäytymisen suhde syrjäytymisvaaraan ja elämänhallintaan

Syrjäytymiskehityksessä on kyse yksilön ja yhteiskunnan eri tekijöiden välisestä vuorovaikutuksellisesta prosessista, jonka ääripäiden välillä on runsaasti välimuotoja. Prosessimaisuus ja tilanteiden moninaisuus sekä monimutkaisuus johtavat siihen, että on vaikea sanoa missä syrjäytyminen alkaa. Yksittäinen ongelma (esim. köyhyys) ei siis vielä välttämättä merkitse syrjäytymistä, vaan lähinnä siirtymistä elämänhallinnasta kohden syrjäytymistä. Voidaan jopa sanoa, että syrjäytyneitä koskevan diskurssin avulla strukturoimme maailmaa, syrjäytymisen typologiat luovat turvallisuuden tunnetta. Jotkut ryhmät valitaan edustamaan koko yhteiskuntajärjestelmää koskevia ongelmia. Syrjäytyneitä määrittelemällä vahvistamme samalla omaa ei-syrjäytyneen identiteettiämme.⁹ Syrjäytymisen moninaisuus näkyy myös arvioitujen projektien luonteessa. Tarkasteltavat projektit kattavat todella monta erilaista elämänaluetta maahanmuuttajista asuinalueiden inklusiokapasiteetin parantamiseen. Tässä suhteessa ne toimivat hyvin edellä esitetyn teorian viitekehityksessä.

Tiivistetysti määriteltynä syrjäytyminen on:

- erilaisten sosiaalisten ongelmien kasautumista yksilöille tai yhteisöille
- toiminnan ja tarpeentyydytyksen puutetiloista aiheutuvaa yksilön tai yhteisön ulosajautumista yhteiskunnan keskeisiltä toiminnan foorumeilta
- objektiivista liittyen resurssien ja kykyjen puutteeseen
- subjektiivista yksilön hylätessä tietoisesti yhteiskunnan arvot
- useille elämäalueille sijoittuvaa hyvinvointivajeiden ja huono-osaisuuden kasaantumista sekä vakavia elämänhallinnan ongelmia
- ajallisesti pitkäkestoinen prosessi
- monen tekijän yhteisvaikutusta
- usein elinkaaren tiettyihin vaiheisiin liittyvää

⁹ Helne, T. (2004) Syrjäytymisen yhteiskunta. Stakesin tutkimuksia 123. Saarijärvi.

3.2 Kansallinen syrjäytymisen ehkäisyn politiikkakonteksti

Se, että syrjäytyminen (tai sosiaalinen eksluusio) on keskeinen yhteiskunnallinen ongelma, ei tarkoita sitä, ettei siihen olisi hallituksen ja sosiaali- ja terveystieteiden toimesta puututtu. Itse asiassa syrjäytymisen ongelma on keskeinen osa Matti Vanhasen hallituksen ohjelmaa, Paavo Lipposen II hallituksen ohjelmaa ja STM:n strategisia tavoitteita. On syytä panna merkille, että osa arvioitavista hankkeista on alkanut jo Lipposen II hallituksen (1999-2003) aikana. Lipposen II hallituksen eräänä keskeisenä painopistealueena oli edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista. Pitkälti samoilla linjoilla on jatkanut Vanhasen hallitus, jonka hallitusohjelmassa todetaan, että (i) köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi tarvitaan työttömyyden alentamisen lisäksi ensisijaisen sosiaaliturvan kehittämistä, (ii) sosiaaliturvan lainsäädännön selkeyttämistä tulee jatkaa ja (iii) sukupuolten välistä tasa-arvoa pitää parantaa pitkäjänteisesti. *Kaikkein tärkeintä tämän arvioinnin kannalta, hallitusohjelman mukaisesti (iv) syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja asiakkaan oma-toimisuuden edistämiseksi tarvitaan yhteispalvelupisteiden ja moniammatillisen yhteistyön lisäämistä kuntien sosiaali-, terveys- ja opetustoimen, työvoimatoimistojen, Kelan ja muiden toimijoiden välillä.* Voidaankin todeta, että pitkälti syrjäytymiseen liittyvät erot näiden kahden hallitusohjelman välillä ovat retorisia. Kun Lipposen II hallitus keskittyi työttömyyden vähentämiseen, Vanhasen hallituksella on puolestaan työllisyyden lisäämiseen liittyvä lähestymistapa.¹⁰

Lähtökohtaisesti Suomen sosiaali- ja terveystieteiden suunta on määräytynyt Vanhasen – sekä osin Lipposen II – hallituksen ohjelman perusteella. Tarkasteltavien syrjäytymishankkeiden näkökulmasta erityisen keskeisen painotuksen muodostavat *sosiaali- ja terveystieteiden strategia 2010 toimintalinjat sekä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastainen kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2003-2005.*

Sosiaali- ja terveystieteiden strategia 2010 määrittelee keskeiset strategiset linjaukset: *Terveystieteiden ja toimintakyvyn edistäminen, työelämän vetovoiman lisääminen, syrjäytymisen ehkäisy ja hoito sekä toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva.* Lisäksi STM:n kärkilinjauksiksi voidaan nostaa *lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen.* Nämä kaikki strategiset linjaukset näkyvät tavalla tai toisella arvioitavissa syrjäytymistä koskevissa hankkeissa, mutta erityisen keskeisenä voidaan pitää kolmatta linjausta; syrjäytymisen ehkäisy ja hoito, jota siis on tarkemmin muotoiltu ja konkretisoitu omassa toimintasuunnitelmassaan vuosille 2003-2005.

---

¹⁰ Saari, J. (2005) Kilpikonna alas asti? Anthony Giddensin sosiaalipoliittinen analyysi. Teoksessa J. Saari (toim.) Hyvinvointivaltio. Suomen mallia analysoimassa. Helsinki: Yliopistopaino.

Seuraavassa on esitelty toimintasuunnitelman tavoitteet ja strategiat eri politiikkalohkoille:

1. Toimeentuloturvasta huolehtiminen
  - toimeentulotuen tarve vähenee
  - vähimmäisturva on riittävä ja ansioturva kohtuullinen
  - vakuutusturva on kattava
  - lapsiperheiden köyhyys alenee ja ylisukupolvisia syrjäytymisen ketjuja ehkäistään
  - terveydenhuollon asiakasmaksut kohtuullistetaan ja maksujen läpinäkyvyyttä lisätään
2. Palvelujärjestelmän kehittäminen
  - väestöryhmien väliset terveyserot supistuvat
  - palveluiden saatavuus ja laatu paranevat
  - alkoholin käytön kansanterveydelliset haitat pienenevät
  - vanhusten kotona asuminen ja selviytyminen paranevat
  - vammaisten mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan kohenee
3. Työmarkkinoille pääsyn helpottaminen
  - pitkäaikaistyöttömyys ja rakennetyöttömyys alenevat
  - työhön osallistumisaste nousee eri ikäryhmissä
  - työssäoloaika pitenee vähintään 2-3 vuotta
  - sosiaaliturvan työhön kannustavuus lisääntyy
4. Asuntomarkkinoiden toimivuuden parantaminen
  - kasvukeskuksissa kohtuuhintaisten asuntojen kysyntä ja tarjonta tasapainottuu
  - asuinalueiden sosiaalinen tasapaino säilyy ja asukasrakenne monipuolistuu
  - asunnottomuus vähenee
5. Riittävän koulutustason turvaaminen
  - oppilashuollon syrjäytymistä ehkäisevät osiot vahvistuvat
  - oppilaiden siirtyminen peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen tehostuu ja nopeutuu
  - koulutuksen keskeyttäminen vähenee
6. Eri toimijoiden riskiryhmiin kohdistuvat yhdennetyt toimenpiteet
  - pitkäaikaistyöttömien, vammaisten ja vajaakuntoisten, maahanmuuttajien, päihdeongelmaisten, asunnottomien, ylivelkaantuneiden, väkivallan kohteena olevien naisten, asunnottomien ja romaniväestön ongelmia vähennetään ja asemaa parannetaan
  - rikollisuudesta aiheutuvaa syrjäytymistä ehkäistään

Tarkasteltavana olevien syrjäytymishankkeiden suhdetta hallitusohjelmiin, STM:n strategisiin tavoitteisiin ja kansalliseen köyhyden ja syrjäytymisen vastaiseen toimintasuunnitelmaan on hahmoteltu seuraavassa kuviossa.

Kuvio 2. Syrjäytymishankkeet hallitusohjelman, STM:n strategisten tavoitteiden ja köyhyden sekä syrjäytymisen vastaisen kansallisen toimintasuunnitelman kontekstissa

Vaikka syrjäytyminen ja siihen liittyvät ongelmat onkin huomioitu sekä hallituksen että STM:n toimesta, ei niitä ole pystytty täysin ratkomaan. Uusimman, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton tekemän sosiaalibarometrin mukaan julkiset palveluntuottajat sekä järjestöt arvioivat heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien tilanteen helpottamiseksi tarjotun tuen edelleenkin riittämättömäksi. Henkilöstö on vaikeimmassa tilanteessa olevien kannalta avainasemassa. Syrjäytyneiden ja syrjäytymisenuhanalaisten elämäntilanteiden vaikeuksien purkaminen vaatii pitkäjänteistä, räätälöityä tukea ja ennen kaikkea osaavaa ja sitoutunutta henkilöstöä. *Sosiaalibarometrin mukaan projekteilla ja tilapäishenkilöstöllä näin syviä pulmia ei voi ratkaista.*¹¹ Seuraavaksi tarkastelemme arvioitavana olevien 33 hankkeen olennaisia toteutusmuotoja ja vaikutavuutta syrjäytymisen ongelmaan. Onko todella niin, että kyseiset hankkeet eivät olisi pystyneet luomaan uusia innovaatioita ja kehitysmalleja syrjäytymisen ongelmiin?

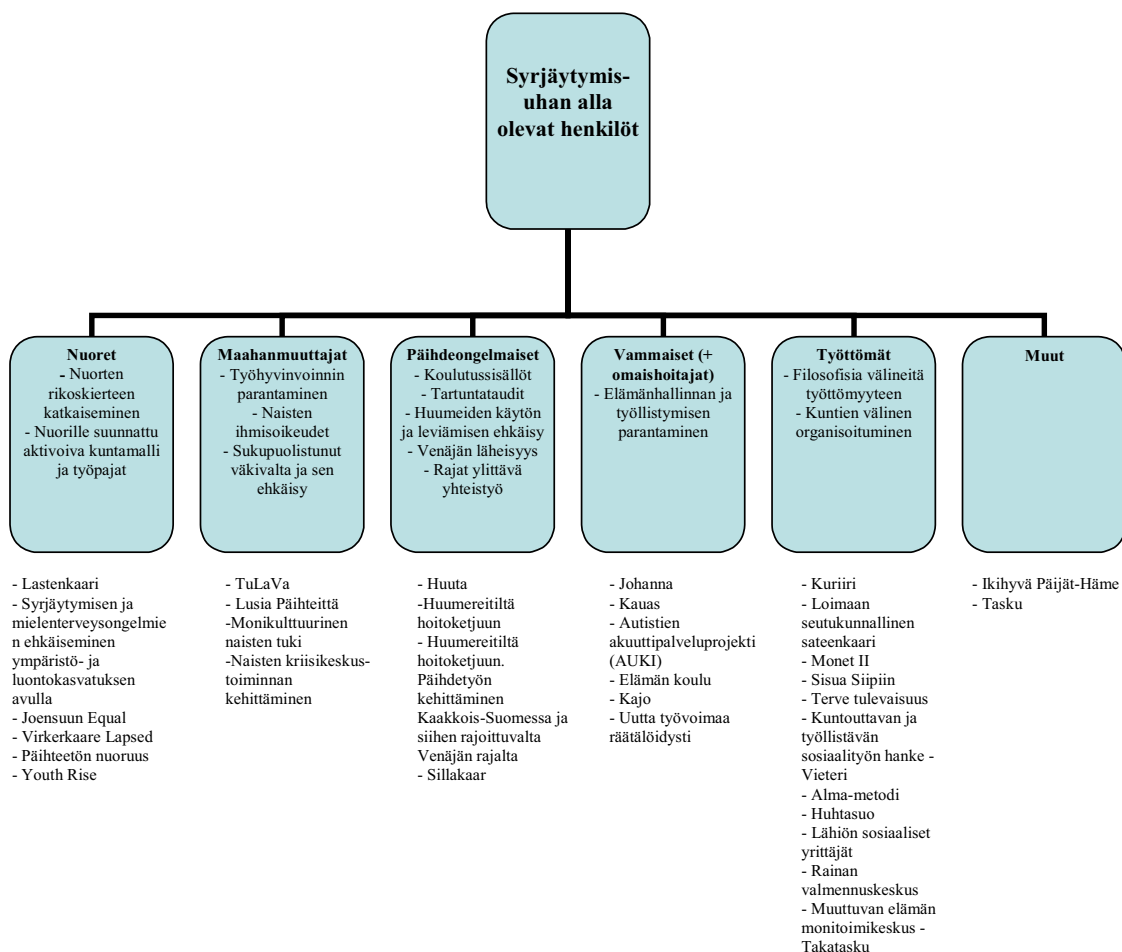
¹¹ Sosiaalibarometri 2006. Hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

4. Arviointihankkeen tulokset temaattisesti

Tässä luvussa tarkastellaan temaattisesti arvioinnin keskeisimpiä tuloksia. Tulosten tarkastelun perustuu pitkälti Net Effect Oy:n tekemään arviointitehtävän tarjoussuunnitelmaan sosiaali- ja terveystieteille. Tuloksia tarkastellaan viidessä erillisessä alaluvussa. Tällöin tarkastelun kohteena ovat hankkeiden kohderyhmät sekä tarvelähtöisyys, hankkeiden toteutus, aikaansaadut tulokset, syrjäytymistä ehkäisevien hankkeiden haasteet ja tulevaisuuden painopistealueet sekä seminaariin osallistuneiden näkemykset syrjäytymisen ehkäisyn tulevaisuudesta.

4.1 Syrjäytymishankkeiden keskeiset kohderyhmät ja tarvelähtöisyys

Tiivistetysti voisi sanoa, että arvioitavien hankkeiden kohderyhmänä on ollut syrjäytyneet ja syrjäytymisen uhan alla olleet henkilöt. Hankkeet ovat varsin kattavasti puuttuneet toiminnallaan nuorten ja aikuisten ongelmiin, mutta vanhempien ikäluokkien syrjäytymisongelmiin ei samassa mittakaavassa ole puututtu. Toki pitää todeta, ettei vanhempia ikäluokkia täysin ole sivuutettu, vaan esimerkiksi ikääntyneiden työttömien kuntoutusmekanismeja on pyritty kehittämään. Seuraavassa kuviossa on tiivistetty arvioitavien hankkeiden keskeiset kohderyhmät ja tarpeet.

Kuvio 3. Arvioitavien hankkeiden kohderyhmät ja keskeiset tarpeet

Kuviossa typologisoitujen ryhmät ovat toisiaan täydentäviä. Tällä tarkoitamme sitä, että esimerkiksi maahanmuuttajien joukossa on myös nuoria ja työttömiä tai vammaisten joukossa voi hyvin olla nuoria ja työttömiä. Tuomme tästä esille muutamia esimerkkejä alaviitteiden avulla. Typologisoimalla avulla pystymme kuitenkin paremmin tarkastelemaan kunkin kohderyhmän spesifioituja tarpeita. Joukossa oli myös hankkeita, jotka pyrkivät vaikuttamaan niin vammaisten, maahanmuuttajien kuin vaikeasti työllistyvienkin henkilöiden elämänhallintaan (TULAVA).

Nuoria koskevia keskeisiä tarpeita hankkeiden taustalla oli pääpiirteissään neljänlaisia. Ensinnäkin pyrittiin auttamaan niitä nuoria, jotka olivat *rikoskierteessä* (Youth Rise). Hieman rikoksiin liittyen, erääksi keskeiseksi tarpeeksi nousi *nuorten päihdeiden käytön ehkäiseminen* varhaisessa vaiheessa (Päihdeetön nuoruus). Jo ennen hankkeiden aloittamista oli olemassa nuorille syrjäytyneille suunnattuja toimivia käytäntöjä. Näistä voisi mainita *mentoritoiminnan ja työpajatoiminnan* (Loimaan seutukunnallinen sateenkaari¹², Vieteri). Hankkeiden tarpeena oli siis myös jatkaa näitä kahta hyväksi koettua mallia ja kehittää niitä vielä pidemmälle. Työpajatoiminnan jatkaminen oli myös monen kunnan yhteishanke. Työpajatoimintaa kehiteltiin erityisesti niille nuorille, joiden peruskoulu oli jäänyt kesken, ja joilla tämän takia oli suuria vaikeuksia sijoittua työelämään. *Myös koululaisten iltapäivätoimintaan haluttiin antaa virikkeitä ja turvaa*. Eräs hanke (Lasteenkaari) pyrki toiminnallaan täyttämään iltapäivä- ja iltatoiminnan aukon erityisesti niiden lasten kohdalla, jotka muutoin viettäisivät paljon aikaa vailla aikuisen huolenpitoa. Tämän tyyppiset hankkeet voikin selvästi luokitella syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn tähtääviksi.

Maahanmuuttajien ongelmia lievittämään pyrkineillä hankkeilla oli kolmenlaisia tarpeita taustalla. Ensinnäkin maahanmuuttajia pyrittiin *integroimaan työelämään* työkeskusten avulla. Samalla keskeisenä toiminta-ajatuksena oli helpottaa maahanmuuttajien kieliongelmiä (Terve tulevaisuus¹³). Myös maahanmuuttajien työllistymistä työmarkkinoille ja heidän pysymistään siellä haluttiin kehittää. Tämän vuoksi oppisopimuskoulutusta tuli kehittää (TULAVA). Keskeisin tarve oli kuitenkin *parisuhdeväkivallan tai sen uhan alla elävien maahanmuuttajanaisten ja heidän lapsiensä tilanteen helpottaminen*. Kohderyhmän elämänhallintaa ja kotiutumista pyrittiin edistämään ennaltaehkäisemällä parisuhdeväkivaltaa. Tarpeena oli luoda matalan kynnyksen palvelupiste kyseisille asiakkaille. Tähän liittyi keskeisenä elementtinä pyrkimys luoda toimiva viranomaisverkosto (Monikulttuurinen naisten tuki). Kolmantena tarpeena voidaan sanoa olleen maahanmuuttajien *ihmisoikeuksien ja tasa-arvon turvaaminen* (Naisten kriisikeskustoiminnan kehittäminen).

Keskeisin tarve, joka koski päihdeongelmaisia, liittyy itärajan yli tulevien *huumeiden ja niiden aiheuttamien tartuntatauti torjuntaan*. Lisäksi *koulutusmateriaalin tarve ja venäläisten yhteistyökumppaneiden aktivoiminen* olivat keskeisiä syitä aihealueen hankkeiden taustalla (Huumereitiltä hoitoketjuun). Mukana oli myös hankkeita, joilla oli selvä maantieteellinen fokus.

---

¹² Loimaan seutukunnallinen sateenkaari/kuntoutus -projekti on kuviossa kolme typologisoitu työttömien kohderyhmään kuuluvaksi. Projektissa on kuitenkin voimakkaita elementtejä nuorisoon kohdistuvasta toiminnasta. Tämän vuoksi projekti nostetaan esiin myös nuoriin kohdistuvien hankkeiden yhteydessä.

¹³ Terve tulevaisuus -hanke on typologisoitu kuviossa kolme työttömien kohderyhmään kuuluvaksi. Hankkeen alkuvaiheessa eräänä keskeisenä toiminta-ajatuksena oli kuitenkin helpottaa maahanmuuttajien kieliongelmiä. Hankkeen edetessä toiminta kohdistui pääosin työttömien kohderyhmään.

Huumeiden käytön ja tartuntatautien leviämisen ehkäisy Helsingissä ja Tallinnassa nousi erääksi keskeiseksi teemaksi (HUUTA). Tiivistetysti voisi todeta, että päihdeongelmiin keskittyneet hankkeet sitoivat tarpeensa enemmän rajat ylittävän yhteistyön kehittämiseen kuin maan sisäisiin ongelmiin. Toisaalta on muistettava, että tällä ne pyrkivät kartoittamaan keskeiset päihdeiden maahantuloreitit ja vaikuttamaan suomalaisten asenteisiin nostamalla agendalle raja-alueille keskittyvän päihdeliikenteen vaarat ja sivuhaitat.

Työkäisten autismi- ja asperger-henkilöiden työllistyminen ja yksilöllinen tuki liittyen akuutti-palvelujen ja toimintamallien kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja kokeiluun oli eräs tarve vammaisiin keskittyvien hankkeiden taustalla. Tässä yhteydessä pyrittiin kehittämään kohderyhmän elämänhallintataitoja, itsenäistä suoriutumista ja työllistyvyyden parantamista sekä kehittämään paikallista yhteistyömallia (Kauas ja AUKI). Edellisen kohderyhmän lisäksi keskityttiin vaikeavammaisiin, jotka toimivat työnantajina omille avustajilleen. Keskeisenä tarpeena oli saada *vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta ja selkiinmyttää avustajien työnkuvaa, perustehtävää ja vahvistaa heidän työssä jaksamistaan ja kehittymistään* (Johanna). Mielenterveysongelmaiset olivat myös eräänä kohderyhmänä. Heidän työllistymistään pyrittiin vahvistamaan ja auttamaan *kuntoutuksen ja valmennuksen avulla* (TULAVA) sekä luomaan *työtoiminnan malli, joka vahvistaa mielenterveysongelmaisia henkisesti ja lisää heidän itsenäistä selviytymistään* (Kajo). Eräs omaperäisimmistä tarpeista liittyi sellaisen *ympäristö- ja luontokasvatustmallin luomiseen, jota sovellettiin internetin kautta mielenterveysongelmien lievittämiseen* (Syrjäytyminen ja mielenterveysongelmien ehkäiseminen ympäristö- ja luontokasvatuksen avulla¹⁴).

Viides kohderyhmä eli työttömät olivat hankekokonaisuudessa vahvasti edustettuna. Keskeisin tarve liittyi edelleen suhteellisen korkeaan pitkäaikaistyöttömyyteen (varsinkin Itä-Suomessa) ja rakenteelliseen työttömyyteen. Tavoitteena oli kehittää *aktiivisia sosiaalisen työllistämisen malleja, joissa yhdistettäisiin virallisen ja epävirallisen tukitoiminnan muotoja ja jotka kattaisivat monta kuntaa* (Joensuu EQUAL, Vieteri). Pyrittiin myös suoraan vaikuttamaan pitkäaikaistyöttömien *oman aktiivisuuden lisäämiseen* (Takatasku). Pitkäaikaistyöttömien tarpeisiin pyrittiin kehittämään myös *työpajatoimintaa sekä avustamaan henkilöitä, jotka eivät olleet työvoimamahallinnon asettamien karenskien vuoksi oikeutettuja työllistämistoimenpiteisiin* (Loimaan seutukunnallinen sateenkaari). Omaperäisin hanke tämän kohderyhmän saralla oli *syrjäytymisen ehkäiseminen filosofisen aktivointimenetelmän avulla*. Tämä menetelmä kehiteltiin erityisesti tarpeisiin, joissa haluttiin parantaa ongelmatilanteeseen joutuneen yksilön selviytymisvalmiuksia vahvistamalla hänen oman todellisuussuhteen ja toiminnan hallintaa sekä parantaa sosiaali- ja työvoima-alan työntekijöiden ammattitaitoa (ALMA-metodi). Kaiken tämän lisäksi myös *kuntoutuksen* lisääminen työttömille nähtiin keskeisenä tarpeena heidän tilanteensa parantamiseen (Sisua siipiin). Tarkoituksena oli esimerkiksi kehittää sosiaalista kuntoutusta, jonka avulla kehitetään työttömien sosiaalisia valmiuksia, jotta he voisivat hyödyntää työhallinnon palveluja (Monet II).

Muista keskeisistä kohderyhmistä voi esiin nostaa vielä ikääntyneet ihmiset. Kuitenkin on huomioitava, että näiden hankkeiden osuus oli suhteellisesti varsin vähäinen, vaikka ikääntyneet

---

¹⁴ Syrjäytyminen ja mielenterveysongelmien ehkäiseminen ympäristö- ja luontokasvatuksen avulla -hankkeen varsinaisena kohderyhmänä olivat nuoret. Hankkeessa tavoiteltiin nimensä mukaisesti mm. mielenterveysongelmien ehkäisyä.

ikäluokat ovat eräs keskeisimmistä syrjäytymisen kohderyhmistä. Erään hankkeen tavoitteena oli kehittää ikääntyvien ihmisten toimintakykyä. Tarpeena oli kehittää koulutuskäytäntöjä ja ikääntyvien syrjäytymistä koskevia osaamisen malleja, joita voitaisiin hyödyntää eri kuntien kesken (Ikihyvä Päijät-Häme). Pyrittiin myös kehittämään palveluja, joiden avulla syrjäytymisvaarassa olevien vanhusten tarpeet saataisiin katettua (Lähiön sosiaaliset yrittäjät). Ikääntyneiden ikäluokkien lisäksi myös vapautuvien ja entisten vankien sopeuttaminen yhteiskuntaan toimi keskeisenä tarpeena ja motiivina eräille hankkeille (Joensuu Equal ja TULAVA).

4.2 Hankkeiden toteutus

Hankekokonaisuuden toteutusta tarkasteltaessa huomiomme kiinnittyy erityisesti siihen, miten hankkeiden toimeenpano ja toteutus ovat onnistuneet sekä siihen, miten hankkeiden ohjausryhmä on toiminut ja miten se on kyennyt tukemaan hanketta sen eri vaiheissa. Hankkeiden toteutuksen yhteydessä tarkastelemme myös sitä, ovatko syrjäytymistä ehkäisemään pyrkivien hankkeiden tavoitteet asetettu realistiselle tasolle ja onko tavoiteasetantaa kyetty tarvittaessa tarkistamaan ja korjaamaan hankkeiden edetessä.

Hankkeiden tavoitteet ja toimeenpano

Arviointiaineiston perusteella voidaan todeta, että sekä hankkeiden toteuttajatahojen että valvojen näkökulmasta tarkasteltuna hankkeiden tavoitteet olivat pääsääntöisesti asetettu liian epärealistisiksi ja laajoiksi. ”Otettiin suuret haasteet, ehkä olisi pitänyt ottaa rajatumpi tavoite”. Aineistosta välittyikin näkemys, että hankkeiden tavoitteisiin oli kirjattu hyvin paljon asioita, jotta rahoitushakemukset saataisiin läpi. Toisaalta arvioinnin kohteena olevassa hankekokonaisuudessa oli myös poikkeuksia tältä osin, joten havaintoa tavoitteiden epärealistisuudesta ei voida täysin yleistää. Positiivisena asiana on kuitenkin todettava, että monissa hankkeissa tavoiteasetantaa on kyetty korjaamaan sekä tarkentamaan hankkeen edetessä, minkä on nähty selkeyttäneen hanketyöntekijöiden työskentelyä ja tätä kautta tehostaneen hankkeiden toimintaa. Hankkeiden tavoitteiden saavuttamisen astetta koettiin puolestaan pääsääntöisesti erittäin vaikeaksi mitata - erityisesti laadullisten tavoitteiden osalta - vaikka myös tältä osin esiintyi muutamia poikkeuksia hankekokonaisuudessa. ”Varsinkin ennalta ehkäisyä on aina vaikea mitata”. Tähän mitattavuuden asettamaan haasteeseen palataan tarkemmin vielä myöhemmissä luvuissa.

Tarkasteltaessa hankkeiden toimeenpanovaiheita voidaan aineiston perusteella todeta, että suurimmassa osassa hankkeita on ilmennyt selviä ongelmia varsinkin liikkeellelähtövaiheessa. Suurimmat hankkeiden toimeenpanoa hidastaneet ongelmat ovat johtuneet hankkeiden rahoitus- ja maksatuspäätösten viivästyemisestä. Osassa hankkeissa koetaan menneen puoli vuotta tai jopa kokonainen vuosi tämän takia hukkaan ja osa hanketyöntekijöistä on eronnut tehtävästään tämän takia. Rahoitus- ja maksatuspäätösten viivästyminen on aiheuttanut ylipäättänsä varsin paljon sekaannusta ja hämmennystä hanketyöntekijöiden keskuudessa. Myös jo edellä esille nostettu tavoitteiden laajuus ja epäselvyys ovat aiheuttaneet jonkin verran haparointia hankkeiden toimeenpanovaiheissa. Muita hankkeiden toimeenpanovaiheita hidastaneita tekijöitä ovat aineiston perusteella olleet muun muassa ajoittaiset ongelmat yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa sekä tiedon kulussa ilmenneet ongelmat. Tieto ei ole aina liikkunut tavoitellulla tavalla hankkeiden toteuttajatahojen ja paikallisten yhteistyötahojen välillä eikä myöskään hankkeiden ja sosiaali- ja terveystieteiden välillä. Hankkeiden toteuttajatahojen edustajien mu-

kaan juuri tiedon välittämiseen eri osapuolten välillä tulee jatkossa kiinnittää parempaa huomiota.

Hankkeiden toimenpiteet nähdään kuitenkin yleisesti ottaen sekä toteuttajatahojen edustajien että ministeriön valvojen näkökulmasta varsin laadukkaiksi ja oikein kohdistetuiksi. Nyt arvioinnin kohteena olevan hankekokonaisuuden toimenpiteiden toteuttamisessa on pääosin kyetty otamaan huomioon kohderyhmien erityistarpeet sekä -piirteet. Erittäin positiivisena asiana voidaan pitää myös sitä, että hankkeet ovat kyenneet tavoittamaan kohderyhmänsä varsin hyvin. Toisaalta edellä sanottu on hieman ristiriidassa sen kanssa, että ESR-tietopalvelun tietojen mukaan hankkeet ovat jääneet jossain määrin määrällisistä, hankkeiden osallistujamääriä koskevista tavoitteistaan. Aineistosta nousee myös varsin selvästi esille, että hankkeet saaneet ajoittain varsin kiitettävästi huomiota paikallisissa medioissa, mikä on lisännyt ihmisten kiinnostusta hankkeita kohtaan sekä nostanut syrjäytymisen ongelmaa ja siihen liittyvää tematiikkaa osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua.

Tarkasteltaessa hankkeiden toteutusta edistäneitä tekijöitä on arviointiaineistosta nostettava esille varsinkin hanketyöntekijöiden voimakas henkilökohtainen sitoutuminen ja oma usko hankkeisiin sekä heidän aikaisempi projektikokemus EU-hankkeista. Aikaisempaa hankekokemusta omaavat hanketyöntekijät ovat aineiston perusteella onnistuneet varsin selvästi välttämään toimeenpano- ja toteutusvaiheisiin liittyneitä ongelmia. Kääntäen voisi myös todeta, että hanketyöntekijöiden kokemattomuus EU-hankkeista on hankkeiden toteutusta ajoittain hidastanut tekijä. Yleisesti ottaen hanketyöntekijöiden osaamisen ja asiantuntemuksen taso tunnustetaan varsin korkeaksi, vaikka joitain poikkeuksiakin esiintyi hankekokonaisuudessa. Myös hanketyöntekijöiden paikallistuntemuksen ja varsinkin sen hyödyntämisen on nähty edesauttaneen hankkeiden toteuttamista.

Kaikkein selkein hankkeiden toteuttamista hidastanut ja haitannut tekijä on hankkeiden toteuttajien näkökulmasta tarkasteltuna varsin suureksi koettu hanketoimintaan liittyvä byrokraatia ja ”hallinnollinen kankeus”. Maksatuspäästösten viivästyminen on ollut varsin selvä ongelma myös hankkeiden ns. toteutusvaiheessa, mikä on johtanut osassa hankkeita mm. siihen, että muutamat hanketyöntekijät ovat eronneet tehtävistään. Tästä seurannut ajoittain jopa suuri vaihtuvuus hanketoteuttajien henkilöstössä on aineiston perusteella selvästi ollut hanketoimintaa hidastanut tekijä. Osassa hankkeista oli myös havaittavissa ns. viimeisen toteuttamisvuoden kriisi, jossa kaikki hanketyöntekijät etsivät itselleen kaoottisesti uutta työpaikkaa, johon siirtyä hankkeen päättymisen jälkeen. Ajoittain varsin kovaa kritiikkiä hanketoteuttajien näkökulmasta sai osakseen yhteisten pelisääntöjen puute sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Pelisääntöjen koetaan vaihdelleen henkilöittäin, mutta erittäin negatiivisena asiana nähtiin se, että peli- ja toimintasäännöt ovat vaihdelleet kesken hankkeen. Tämä on puolestaan aiheuttanut sekaannusta ja epäselvyyksiä, joiden korjaamiseen on jouduttu käyttämään ylimääräistä aikaa. Arviointiaineistosta nousi esille myös näkemyksiä, joiden mukaan sosiaali- ja terveysministeriön tulisi nopeuttaa päätösten antoa hankkeiden suuntaan, jotta ylimääräisiltä ongelmilta vältyttäisiin.

Arviointiaineiston perusteella hankerahoituksen merkitys on ollut erittäin suuri hankkeiden toteuttamiselle. Lähes poikkeuksetta jokainen hankkeiden toteuttajatahojen edustaja totesi, ettei hanketta olisi voitu toteuttaa - ainakaan vastaavassa mittakaavassa - ilman EU-rahoitusta. Suurin osa haastatelluista jopa totesi, ettei hanketta olisi voitu toteuttaa alkuunkaan ilman hankerahoitusta. Hankkeiden valvojen näkemykset eivät olleet kuitenkaan aivan yhtä voimakkaita tämän suhteen. Hankerahoituksen määrä koettiin yleisesti ottaen kuitenkin varsin riittäväksi.

Hankkeet fokusoivat toimintojaan käytössä olevien rahojen mukaan, eikä aineistosta nousseet esille muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta näkemyksiä, että hankkeet olisivat joutuneet luopumaan joistain toiminnoista liian vähäisen rahoituksen vuoksi.

Hankkeille asetettujen ohjausryhmien toiminta sai osakseen ajoittain varsin ristiriitaista palautetta. Yleisesti ottaen voidaan kuitenkin todeta, että ohjausryhmiin on saatu koottua varsin laaja ja asiantunteva eri tahojen edustus mukaan. Ohjausryhmien rooli nähdäänkin erittäin tärkeäksi ja osassa hankkeita ohjausryhmät ovat aidosti kyenneet tukemaan hankkeita. Ohjausryhmien toimintaa kuvattiinkin mm. keskustelevalle, ideoivaksi ja neuvoo-antavaksi elimeksi. Pääsääntöisesti hankkeiden valvojen näkemykset ohjausryhmien toiminnasta olivat kuitenkin toteuttajatahojen edustajien näkemyksiä positiivisempia, vaikka ohjausryhmien kokoontumisen vaatima ajankäyttö ja siihen matkustaminen koettiin ajoittain ”turhaksi”. Hankkeiden toteuttaja-/hanketta hallinnoivien tahojen edustajien näkökulmasta tarkasteltuna kritiikkiä saikin ajoittain osakseen jokseenkin heikko osallistumisaktiivisuus ohjausryhmien kokouksiin. Varsinkin sosiaali- ja terveysministeriön edustajilta kaivattiin aktiivisempaa osallistumista. Kriittisimmät kuvailivat ohjausryhmien toimintaa ”lähinnä kahvinjuontikerhoiksi”.

Hankkeiden toteutusmekanismit

Seuraavaksi on syytä tarkastella arvioinnin kohteena olevassa hankekokonaisuudessa esiintyneitä keskeisimpiä hankkeiden toteutusmekanismeja. Tarkastelemme näitä hankkeiden keskeisimpiä toteutusmekanismeja hankkeiden toteuttajatahojen näkökulmasta. Hankekokonaisuudesta nousivat varsin selvästi esille hankkeet, joiden toiminta on ollut hyvin *organisaatiolähtöistä*. Näissä hankkeissa toiminta on tapahtunut pääosin toteutusorganisaation tasolla, vaikka joukkoon voidaan laskea myös kuuluvaksi hankkeita, joissa emo-organisaatio, seurakunnat ja poliisi ovat tehneet yhteistyötä hankkeen aikana. Osassa näistä hankkeista on myös ollut ns. alaprojekteja, jotka ovat muotoilleet matkan varrella itse pääprojektia ja ottaneet näin ”vallan” itselleen.

Toisena keskeisenä toteutusmekanismina nousivat esille hankkeet, joiden toiminta on ollut hyvin *konsortiolähtöistä*. Konsortion mukanaan tuomaa voimaa onkin kyetty hyödyntämään osassa hankkeita. Esimerkiksi ammattikorkeakoulujen osaamista on kyetty hyödyntämään muutamien hankkeiden toteutuksessa. Konsortiolähtöisen toiminnan vahvuutena voidaan pitää sitä, että hanketoteuttajat ovat kyenneet hyödyntämään toisilla osallistujilla ollutta aikaisempaa kokemusta hanketoiminnasta. Näin on pystytty välttämään erityisesti hankkeiden toimeenpanoa koskevia ongelmia. Toisten osaaminen oli valjastettavissa toiminnan tukemiseen. Konsortiotason toiminnassa etuna on myös nähtävä jatkuva yhteistyö mukana olevien toimijoiden kesken.

Kolmantena keskeisenä hankkeiden toteutusmekanismina voidaan pitää mallia, jossa toiminta on perustunut ns. *ydinryhmän* ympärille. Ydinryhmään kuuluvilla hankkeiden toteuttajilla on ollut pääsääntöisesti aikaisempaa kokemusta hanketoiminnasta ja tätä kautta jokseenkin vankka projektitoiminnan käytännön tuntemus. Ydinryhmän ovat muodostaneet kolmesta neljään keskeistä hanketoimijaa, joiden vastuulla on ollut hankkeiden toteuttaminen. Toiminnalla on kyetty luomaan jatkuvuutta, eikä näiden hankkeiden toteuttamisessa ole ilmennyt suurempia ongelmia.

Neljäntenä esille nousivat hankkeet, joissa toiminta on perustunut pääosin *kansainvälisen yhteistyön* hyödyntämiseen. Hankekokonaisuudessa on hyödynnetty esimerkiksi suomalaisvenäläistä yhteistyötä, jonka seurauksena rajat ylittävän yhteistyön kulttuurin voidaan nähdä

vahvistuneen. Tämän lisäksi esimerkiksi myös Helsingin ja Tallinnan välistä yhteistyötä on kyetty hyödyntämään, vaikka toimintavoissa ja -kulttuurissa ilmenneet ongelmat vaikeuttivatkin ajoittain hankkeiden toimintaa.

Hankekokonaisuudesta nousi esille myös hankkeita, joiden toteutus ja toiminta pyörivät ns. sisäpiirin ympärillä. Näissä *sisäpiirin hankkeissa* toiminta oli liiaksi sitoutunut emo-organisaatioon eikä hankkeissa kyetty jalkautumaan riittävästi käytännön toiminnan tasolle. Sisäpiirin hankkeille oli myös ominaista jokseenkin hidas hankkeiden käynnistyminen sekä varsin olemattomaksi jäänyt yhteistyö muiden hankkeiden tai yhteistyötahojen kanssa.

Hankekokonaisuudessa oli nähtävissä myös muutamia hankkeita, joiden toiminta on ollut hyvin *henkilöstä riippuvaista*. Ominaispiirteinä näissä hankkeissa oli, että toiminta ja toteutus olivat hyvin voimakkaasti sidoksissa hankkeen ideoijaan. Hankkeen muiden toteuttajien nähtiin jäävän tuolloin liian ulkopuoliseksi hankkeen toiminnasta. Haasteena oli tuolloin tiedon kasautuminen vain yhdelle henkilölle, mikä muodostui ongelmaksi erityisesti sairastapausten yhteydessä.

4.3 Hankkeiden keskeiset tulokset

Arvioitavat hankkeet ovat kohdistettu varsin heterogeenisiin ryhmiin. Tärkeimpinä kohderyhminä ovat olleet nuoret, maahanmuuttajat, päihdeongelmaiset, vammaiset ja työttömät. Tämän lisäksi hankkeet ovat pyrkineet jonkun verran helpottamaan vanhempien ikäluokkien syrjäytymisongelmia. Kohderyhmien heterogeenisyyden ja tavoitteiden laajuuden takia myös konkreettiset tulokset hankkeiden välillä ovat varsin erilaisia. Tämän takia tulosten onnistuneisuutta on varsin vaikea vertailla. Lisäksi tulosten vertailua vaikeuttaa se, että selviä laadullisia mittareita ei kovin montaa ole tarjolla. Tätä ongelmaa tarkastelemme yksityiskohtaisemmin myöhemmissä luvuissa. Yleisesti tarkastellen hankkeet tuottivat seuraavanlaisia käytännön tuloksia:

1. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan mallit
2. Koulutusmateriaali
3. Syrjäytymistematiikkaan liittyvien ongelmien nostaminen yhteiskunnalliselle agendalle
4. Yhteistyöverkostojen syntyminen hankkeiden ja kohderyhmien/asiakkaiden välille
5. Pysyvät toimintamallit
6. Syrjäytyneiden nuorten auttaminen työpaja- ja mentoritoiminnan avulla
7. Vammaisten ongelmien esiin nostaminen

Seuraavaksi nostamme esiin joitakin esimerkkejä yllä mainituista tuloksista. Näiden tulosten lisäksi on syytä mainita, että monet hankkeet paransivat oman raportointinsa mukaan kohderyhmien elämänlaatua ja elämänhallintaa. Tähän on kuitenkin mittaamisongelmien takia vaikea ottaa kantaa, siksi keskitymmekin esimerkeissä konkreettisiin tuloksiin. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan malleja on hankkeiden puitteissa kehitetty erityisesti ammattikorkeakouluissa ja nämä mallit ovat pitkälti muotoutuneet päihdeongelmien pohjalta. Huumereitiltä hoitoketjuun käy hyvästä esimerkistä tutkimustoiminnan tuloksista. Tämän hankkeen tulokset liittyvät keskeisesti tutkimuksen kehittämiseen Lappeenrannan, Kajaanin, Mikkelin, Rovaniemen, Oulun Kemi-

Tornion ammattikorkeakoulujen ja venäläisten yhteistyökumppaneiden välillä. Näin laajan konsortion avulla saatiin kehiteltyä koulutussisältöjä ja kirjallisuutta, joiden tutkimuksellinen ote oli varsin korkealla tasolla. Kehittämismallin avulla saatiin koulutettua alueiden viranomaisia huumeiden vastaiseen työhön. Samoin kyseisten ammattikorkeakoulujen oppilaat ja opettajat pystyivät hyödyntämään hankkeen keskeisiä tuloksia niin lopputöissä kuin opetuksessa. Lisäksi on syytä huomioida, että myös Stadiassa kehiteltiin HUUTA-hankkeen tiimoilta vapaasti valittava koulutusohjelma ja Turun ammattikorkeakoulussa kehiteltiin kehittämismallia Terve tulevaisuus -hankkeen ympärille.

Kirjallista koulutusmateriaalia tuotti suurin osa hankkeista. Osa materiaalista oli myös teoreettisesti suuntautunutta. Teorian tuottaminen nähtiin myös valvojien puolella positiivisena seikkana. ”On hyvä, että esimerkiksi huumeongelmaa yritetään hahmottaa sekä teorian että käytännön avulla. Teoria ei ole liikaa ollut esillä sosiaali- ja terveystieteiden hankkeissa.” Esimerkkeinä syvällisestä koulutusmateriaalista voisi mainita Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta -oppaan ja huume- sekä päihdeongelmaisten ongelmia koskevat kirjaset. Kajaanin ammattikorkeakoulussa koulutusta painotettiin myös draaman keinoin. Elämyksellinen päihderata pyrki vaikuttamaan huumeiden käytön karusta todellisuudesta näytelmäpätkien avulla. Turun ammattikorkeakoulussa Terve tulevaisuus -hankkeen tiimoilta kehiteltiin kokonainen tuotepaketti työhyvinvoinnin edistämiseen. Valvojien näkökulmasta ei kaikki koulutusmateriaali ollut välttämättä täysin ongelmatonta. ”Eräs esite, jota jaettiin raja-asemilla, koski seksitauteja. Tämä esite oli aika raflaava ja herätti hieman venäläisten puolella pahennusta. Koen, että tekijän arvostelukyky saattoi vähän pettää.”

Syrjäytymistematiikan nostaminen yhteiskunnalliselle agendalle oli sekin tavalla tai toisella esillä kaikkien hankkeiden tuloksissa. Kuitenkin varsin näkyvästi se oli esillä HUUTA-hankkeen toimesta. Kyseinen hanke sai huumeiden ja tartuntatautien vastaisella tiedotuskampanjalla varsin paljon näkyvyyttä. Sen julisteet olivat esillä muun muassa Helsingin satama-alueella, bussien kyljissä ja hanke noteerattiin myös radion ja tv-uutisten toimesta. Jos edellinen hanke näkyi osittain jopa valtakunnallisesti, myös paikalliset agendat pystyttiin huomioimaan. Esimerkiksi Jyväskylässä toiminut Huhtasuo-hanke edisti näkyvästi syrjäytymisen ehkäisyä omassa kaupunginosassaan. Asiakaspalvelupisteen kautta kansalaistoimintaa edistettiin ja paikallinen urheiluseura saatiin mukaan aktiiviseen syrjäytymisen ehkäisyyn.

Yhteistyöverkostojen syntyminen on eräs keskeisimmistä keinoista rakentaa pysyviä malleja syrjäytymisen ehkäisyyn. Tästä esimerkkinä ovat konsortiomaiset hankkeet (Ikähyvä Päijät-Häme, Huumereitiltä hoitoketjuun). Myös focus group -haastattelujen tuloksena syntyi hankkeiden välille yhteistoimintaan tähtääviä suunnitelmia (Johanna ja Kuriiri sekä myös Loimaan seutukunnallinen sateenkaari ja Terve tulevaisuus). Eräs merkittävä yhteistyöverkosto oli Suomen ja Venäjän väliset yhteistyöhankkeet (esim. Naisten kriisikeskustoiminnan kehittäminen, Huumereitiltä hoitoketjuun ja Päihde- ja nuoruus). Yhteistyötä tehtiin hankkeiden puitteissa myös monen eri kunnan välillä. Vieteri-hanke toimi Karstulan seudulla ja siihen osallistui monta naapurikuntaa. Johanna-hanke puolestaan toimi Jyväskylän kaupungin, maalaiskunnan, Laukaan ja Muuramen alueella. Johanna-hankkeen oheistuotteena syntyi myös vammaisten avustajien valtakunnallinen yhdistys. Lisäksi on syytä mainita Palmenian hallinnoima Lähiön sosiaaliset yrittäjät -hanke, jossa oli mukana kolmen eri kaupungin asukas-yhdistykset. Maunula Helsingissä, Liipola ja Mikkola Lahdessa sekä Kohmo ja Halinen Turussa. Kuntien yhteistyössä on kuitenkin vielä paljon parantamisen varaa. Erään valvojan mukaan monen kunnan yhteistyöhankkeissa ”tulee äkkiä politiikka mukaan peliin ja kunnanjohtajien välillä saattaa olla moninai-

sia jännitteitä”. Hankkeiden ja alaprojektien välisen yhteistyön lisäksi verkostoja ja pysyviä ystävyys-suhteita syntyi hankkeiden kohderyhminä olleiden asiakkaiden välille.

Kaikkein haastavin hanketoiminnalta odotettu tulos on pysyvien toimintamallien luominen. Vaikka syrjäytymishankkeet eivät mitään aivan mullistavia pysyviä tuloksia luoneet, syntyi kuitenkin muutamia konkreettisia malleja, joiden tulevaisuus näyttää varsin positiiviselta. Yllättävää on se, että osa ehkä kaikkein konkreettisimmista pysyvistä malleista syntyi maamme rajojen ulkopuolelle. Pietariin perustettiin terveysneuvontapiste, joka jakaa tietoa huumeista ja niihin liittyvistä tartuntataudeista. Koko toiminnan perusidea lähti liikkeelle Huumereitiltä hoitoketjuun -hankkeen tekemän, venäjäksi käännetyn opasvihkosen pohjalta. Tallinnaan puolestaan perustettiin HUUTA-hankkeen toimesta pro-tukipiste, joka antaa tietoa lähialuematkailijoille huumeidenkäytön ja veri- sekä sukupuoliteitse tarttuvien tautien ehkäisystä. Hankkeiden kansainvälisten toimintamallien pysyvyys korostuu myös pohjoismaiden ja Venäjän välisen tutkijaverkoston syntyminen kautta (Naisten kriisikeskustoiminnan kehittäminen). Ehkä keskeisin kansallinen pysyvä toimintamalli on syntynyt niin sanottujen matalan kynnyksen apupaikkojen ympärille. Itä-Helsingissä toiminut Monikulttuurinen naisten tuki synnytti pysyvän mallintamis- ja auttamistavan parisuhdeväkivallasta kärsiville maahanmuuttajanaيسille. Tämän epävirallisuuden nojaavan mallin kautta maahanmuuttajanaiset voivat hakea suhteellisen helposti apua yhdestä paikasta, jonka kautta he saavat akuutin avun mutta myös halutessaan jatkuvaa tukea ja seurantaa ongelmiansa ratkomiseen.

Syrjäytyneet nuoret ja heidän ongelmansa olivat muutaman hankkeen tulosten keskiössä. Joensuu Equal -hankkeen eräessä alaprojektissa nuorille luotiin aktivoivan ja sosiaalisen työllistämisen malli. Mallin kohderyhmänä olivat erityisesti koulunsa keskeyttäneet, moniongelmaiset nuoret. Tässä mallissa myös lisättiin varhaista puuttumista nuorten päihteiden käyttöön. Toinen merkittävä nuoriin keskittynyt toiminto oli mentoritoiminta, jota harjoitettiin Kainuussa Youth Rise -hankkeen parissa. Mentoritoiminta oli koettu hyväksi nuorten tukimuodoksi jo ennen tämän hankkeen alkamista, mutta Youth Rise -hankkeen aikana syntyneet kokemukset vahvistivat mentoritoiminnan tärkeyttä nuorten kriisikäyttäytymisen ehkäisyn ja korjaamisen muotona. Valvojien mielestä ”nuoria koskevat tulokset eivät hankkeiden puitteissa ole täysin mitattavissa. Kuitenkin jotkut hankkeiden parissa olleet nuoret selvästi edistyivät elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä.” Tämä on hyvä huomio, sillä niin nuoriin kuin muihinkin syrjäytymisryhmiin kohdistetut hankkeet, jotka pyrkivät asenteiden ja elämäntapojen muutoksiin, eivät heti saavuta konkreettisia tuloksia. Toisin sanoen, tämän tapaisten hankkeiden mahdolliset pysyvän luonteiset tulokset näkyvät kunnolla vasta muutamien vuosien kuluttua hankkeiden päättymisestä.

Vammaisiin keskittyneet hankkeet levittivät tietoa vaikeavammaisten ja heidän avustajiensa välisistä käytännöistä ja ongelmista. Tässä yhteydessä on syytä vielä kerran mainita Johanna-hankkeen oheistuotteena syntynyt avustajien valtakunnallinen yhdistys. Toisena esimerkkinä on autismi- ja asperger-henkilöiden syrjäytymisongelmien esiin nostaminen (Kauas ja Auki) ja heille kehitetyt palvelupolut sekä palveluverkostot. Varsinkin Kauas-hankkeen myötä palveluohjausta kyseisestä syndroomasta kärsiville nuorille saatiin lisättyä Etelä-Suomen alueella.

Hankkeiden vaikuttavuus kohderyhmittäin

Tarkasteltaessa *nuoriin* kohdistuneita hankkeita, voidaan todeta, että ne vaikuttivat varsin heterogeenisiin ryhmiin. Lastenkaari -hankkeen ja Joensuu Equalin välillä voidaan sanoa olevan todella suuri vaikuttavuusero. Ensimmäinen vaikutti erityisesti lasten ja vanhempien arvomaail-

mojen kohtaamiseen ja toinen taas kehitti nuorten pysäytyshoitoa. Tähän väliin sijoittuvat muut kohderyhmän hankkeet, jotka tavalla tai toisella vaikuttivat nuorten päihdeiden käytön vähentämiseen ja päihdeettömän nuoruuden edistämiseen. Toki pitää todeta myös se, että kansallisesti arvioinnin kohteena olleilla kuudella hankkeella ei ole merkittävää vaikuttavuutta tai jatkuvuutta.

Toista kohderyhmää, eli *maahanmuuttajia*, koski neljä hanketta. Neljän hankkeen kansallinen vaikuttavuus on luonnollisesti suhteellisen vähäinen. Kuitenkin, jos tarkastellaan vaikuttavuutta tasa-arvon näkökulmasta, voi kyseisillä hankkeilla sanoa olevan jonkinasteista merkitystä. Ainakin Monikulttuurinen naisten tuki -hanke selvästi edisti tasa-arvoa Itä-Helsingin alueella. Sen vaikutukset näkyivät erityisesti maahanmuuttajanaisia koskevan väkivaltaongelman kartoittamisessa ja lieventämisessä, eli varsin keskeisessä tasa-arvoon vaikuttavassa teemassa.

Päihdeongelmia käsitteli suoranaisesti kolme hanketta. Vaikka lukumäärä onkin pieni, pystyivät ne luomaan kansainvälisiä verkostoja huume- ja päihdeongelmien torjuntaan. Tämän lisäksi hankkeet perustuivat konsortioihin, joka sekin osaltaan lisäsi niiden vaikuttavuutta. Voidaankin todeta, että vaikka päihdeongelmiin keskittyneitä hankkeita ei ollut montaa, pystyivät ne laajalla kansallisella ja kansainvälisellä toiminnallaan edistämään merkittävästi kohdealueensa ongelmien lieventämistä. Tämän takia ne olivat vaikuttavuudeltaan joitakin toisia kohderyhmähankkekokonaisuuksia kattavampia.

Vammaisia ja omaishoitajia koskevia hankkeita oli kuusi. Vammaisia koskevien hankkeiden vaikutus näkyy ainakin siinä, että niistä kaksi paneutui autismista tai Asperger -oireyhtymästä kärsivien henkilöiden ongelmien lievittämiseen. Tärkeäksi nämä hankkeet tekee se, että kyseiset oireyhtymät on diagnosoitu vasta muutamia kymmeniä vuosia sitten. Toisin sanoen vaikuttavuus näkyy erityisesti kohderyhmän ongelmien esiin nostamisen kautta. Lisäksi merkittävää vaikutusta voidaan sanoa olleen sillä, että keskityttiin vaikeavammaisiin työnantajina (Johanna). Tällainen näkökulma, että nähdään vaikeavammaisen avustajansa työnantajana, on merkittävä seikka vallitsevan yhteiskunnallisen tasa-arvoajattelun näkökulmasta. Myös vammaisilla on oikeus toimia työnantajina, vammansa asteesta huolimatta.

Työttömien syrjäytymisongelmiin kohdistui 11 hanketta. Tätä voi pitää positiivisena seikkana erityisesti kansallisen syrjäytymispolitiikan sekä kansainvälisen tukipolitiikan näkökulmista, koska syrjäytyminen nähdään näissä konteksteissa erityisesti juuri työttömyyteen liittyvänä ongelmana. Työttömien ongelmiin pyrittiin vaikuttamaan monin eri keinoin. Merkittävintä vaikuttavuutta saavutettiin kuntien välisellä yhteistyöllä, joskaan se ei aina ollut ongelmatonta. Kuntien välinen yhteistyö ja laaja työpajatoiminta voidaan kuitenkin nähdä varsin kestävinä alueellisen syrjäytymisen ehkäisykeinoina. Tämän lisäksi arvioidussa hankekokonaisuudessa pyrittiin kuntoutuksella helpottamaan työttömien ongelmia. Jos tarkastellaan hankkeiden kautta saavutettuja työpaikkoja, voidaan todeta, että hankkeiden vaikutukset työpaikkojen luomiseen olivat varsin vähäiset, tai ainakin asetetuista tavoitteista jäätin.

4.4 Syrjäytymistä ehkäisevien hankkeiden tulevaisuuden haasteet ja painopistealueet

Keskeisimmät syrjäytymisen tulevaisuuden haasteet

Vaikka arvioitavissa syrjäytymishankkeissa usein tavoiteltiin konkreettisia malleja ja käytännön työkaluja syrjäytyneiden yhteiskunnallisen aseman parantamiseen ja pyrittiin inklusoimaan heidät konkreettisella tavalla yhteiskuntaan, oli joukossa myös hankkeita, joiden pääpreferenssinä oli ihmisten asenteisiin vaikuttaminen. Tämä ilmenee esimerkiksi siten, että monet hankkeista tuottivat laajasti koulutusmateriaalia, koulutusta ja kävi erilaisia informaatiokampanjoita (esimerkiksi maahanmuuttajia ja päihdeongelmaisia koskevat hankkeet). *Haasteeksi tämäntapaisen hankkeiden kohdalla nouseekin se, miten ne käytännössä pystyvät vaikuttamaan asenneilmastoon ja millaisilla kvalitatiivisilla indikaattoreilla näitä tuloksia pystyy luotettavasti mitaamaan.* Projektin toteuttajatahojen näkökulmasta tarkastellen tällä hetkellä on ehkä liikaa panostusta määrällisten tavoitteiden (esimerkiksi syntyneet työpaikat) saavuttamiseksi. Asenne muutokset eivät synny hetkessä, vaan kyse on pitkän aikavälin toiminnasta. Täten hankkeiden ongelmaksi nouseekin se, että suurin osa niistä kestää varsin vähän aikaa.

Tämä tosiseikka, että suurin osa hankkeista kestää vain lyhyen ajan, asettaa hanketoiminnalle myös muita haasteita. Jotta päästäisiin kestäviin ja pysyviin tuloksiin, pitäisi hankkeiden ympärille muodostua näkyviä *yhteistyörakenteita*. Haasteeksi nousee selvästi myös se, miten hankkeet pystyisivät tiiviimmin *integroitumaan paikallisiin toimijoihin* ja muihin läheisiin hankeorganisaatioihin. Paikalliset yhteistyörakenteet, niiden monimuotoisuus ja henkilötason toiminta ovat varsinkin syrjäytymishankkeiden näkökulmasta keskeisiä kulmakiviä, koska niissä on lähes aina kyse yksittäisten ihmisten auttamisesta – heidän persoonallisen inklusionsa vahvistamisesta.

Yhteistyörakenteet näyttelevät keskeistä roolia myös kuntien yhteishankkeissa. Kuten edeltä jo käy ilmi, on kuntien välisessä hanketyössä ja siihen liittyvissä pelisäännöissä vielä paljon parantamisen ja selkiyttämisen varaa. Poliitiikka ei saisi tuhota hyviä hankekonsepteja. Vaikka kuntien välinen yhteistyö olisikin toimivaa, nousee keskeiseksi haasteeksi kuitenkin se, *miten luoda tietyllä alueella sellainen syrjäytyneitä auttava ja syrjäytymistä ehkäisevä malli, jota voisi soveltaa myös muualla Suomessa.* Tällä hetkellä kuntien ja alueiden olosuhteet vaihtelevat niin paljon toisistaan (esimerkiksi Kainuu ja pääkaupunkiseutu), että tällaisten mallien luominen on vaativan työn takana.

Hankkeiden vetäjien työsuhteet ovat lähes poikkeuksetta määräaikaista. Hankkeilta myös odotetaan innovatiivisia tuloksia, jotka pitää saada aikaiseksi suhteellisen lyhyessä ajassa. Usein myös hankkeiden rahoitus ei ole sujunut käsikirjoituksen mukaan. Rahat eivät ole tulleet tilille suunnitellussa aikataulussa tai summat eivät ole vastanneet sitä mitä on luvattu. Erään projektin johtajan mukaan ”STM antoi hitaasti vastauksia rahoitusten siirtoihin, eikä missään nimessä kyennyt hoitamaan hommaa sutjakkaasti”. Toisen mielipiteen mukaan ”rahat tulivat niin pahasti takautuvasti, että hankkeen ensimmäinen vuosi meni lähes hukkaan”. Eräät hankkeet ovat jopa joutuneet ottamaan lainaa toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Nämä tekijät luovat valtavia paineita hanketyöntekijöille. Rahoitus- ja maksatuspäätösten viivästyminen ei kuitenkaan ole yksin STM:n vastuulla. Ministeriön rakennerahastotiimin mukaan monet hankkeiden vetäjät ei-

vät olleet täysin selvillä rahaliikenteen vaatimuksista. Pitää nimittäin muistaa, että ministeriön tehtävä on ennen kaikkea valvoa myös hankkeiden taloudellista toteutusta ja sitä, että rahat käytetään oikein. Tulevaisuudessa eräs keskeisimmistä haasteista on *hanketyöntekijöiden* uupumiseen *puuttuminen*. Tällä hetkellä varsinkin johtavien hanketyöntekijöiden turva- ja tukiverkosto on lähes olematon. Joissakin hankkeissa työntekijät kärsivät myös motivaatiopulasta, joka ajoittuu varsinkin hankkeiden loppuvaiheisiin. Erään haastatellun mielestä ”hanketyöntekijöitä pitäisi motivoida jatkossa paljon enemmän kuin tällä hetkellä tehdään”.

Sosiaali- ja terveysministeriön valvojat nostivat esiin varsin mielenkiintoisen haasteen: *riskirahat ja riskihankkeet*. Tällä tarkoitamme sitä, että jos on tarkoitus etsiä aidosti uusia ratkaisuja syrjäytymisen ongelmiin, ei se onnistu ilman rohkeutta ja raikkaita ideoita. Sen sijaan, että jatkettaisiin hankehakemusten käsittelyä vanhalla ja tutulla kaavalla, on ministeriön haasteena siis ennakkoluulottomasti tukea myös joitakin omaperäisiä ideoita. Toki myönnettävä on, että niitä on löydettävissä jo tässäkin hankeotoksessa (filosofinen metodi työttömille sekä syrjäytymisen ja mielenterveysongelmien ehkäiseminen ympäristö- ja luontokasvatuksen avulla).

Kaikki edellä mainitut haasteet liittyvät tavalla tai toisella siihen, että jo *päättäneiden hankkeiden tuloksia, osaamista ja kokemusta ei ole optimaalisella tavalla osattu hyödyntää*. Täten hankkeet, joiden tiimeissä ei ole aiempaa hankeosaamista omaavia ihmisiä, joutuvat lähtemään varsin puhtaalta pöydältä ja sortuvat usein alokasmaisiiin virheisiin. Ministeriön eräs keskeinen haaste olisi kerätä jonkinlainen tietopankki päättäneiden hankkeiden toteutuksesta, niin positiiivisista kuin negatiivisistakin elementeistä.

Tämän tietopankin lisäksi ministeriö kohtelee hankkeita tällä hetkellä liian virkamiesmäisesti. Hankkeiden toteuttajien kokema byrokratiaviidakko tuntuu olevan eräs keskeisimmistä esteistä hankkeiden optimaaliselle toiminnalle. Erään toteuttajan mielestä ”ministeriön valvoja oli ystävällinen mutta yleinen hallintolinja takkusi todella pahasti”. Muutama arvioinnin kohteena olleista hankkeista koki tämäntapaisen toiminnan niin raskaana ja stressaavana, etteivät tulevaisuudessa tule enää hakemaan vastaavanlaista hankerahoitusta. Nämä byrokratiaongelmat liittyvät erityisesti jo edellä sivuttuun rahoituksen ongelmaan. Perimmäinen ongelma on se, että hankkeiden ja ministeriön rahoitusvastuullisten henkilöiden välillä on ollut tiedonkulussa ongelmia.

Seuraavaan taulukkoon on koottu syrjäytymistä ehkäisemään pyrkivien hankkeiden keskeisimmät tulevaisuuden haasteet.

1. Miten suhtautua hankkeisiin, jotka pyrkivät elämänasenteiden muuttamisen? Kyse on kuitenkin pitkän aikavälin toiminnasta.
2. Miten voidaan mitata hankkeiden tuloksia ja vaikutuksia? Projektin toteuttajatahojen näkökulmasta tällä hetkellä ministeriössä on liikaa panostusta määrällisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ongelmaksi nousee kvalitatiivisten mittareiden luominen ja niiden luotettavuus.
3. Miten voidaan luoda näkyviä yhteistyörakenteita eri alueille? Näiden rakenteiden tulisi myös jäädä elämään.
4. Hankkeiden integroituminen paikallisiin toimijoihin olisi keskeistä niiden toimivuuden ja tuloksellisuuden kannalta.
5. Kuntien ja alueiden olosuhteet vaihtelevat niin paljon toisistaan, että on vaikea luoda koko maahan sovellettavissa olevia ratkaisumalleja syrjäytymisen ongelmiin.
6. Miten pystytään nykyistä paremmin huomioimaan hankkeiden vetäjien mahdollinen väsyminen? Hankkeille kohdistetaan tällä hetkellä paljon toiveita ja niiden vetäjät ovat valtaviin paineiden alaisena.
7. Jos on tarkoitus etsiä uusia ratkaisuja syrjäytymisen ongelmiin, tarvitaan lisää rohkeutta ja tuoreita ideoita. Näitä pitäisi myös ministeriön toimesta ennakkoluulottomasti tukea.
8. Miten voidaan parhaiten hyödyntää päättäneiden ja käynnissä olevien hankkeiden tuloksia, osaamista ja kokemusta, jotta useat hankkeet eivät tekisi samoja virheitä?
9. Projektien toteuttajien kokema byrokratiaviidakko on tällä hetkellä esteenä projektien optimaaliselle toiminnalle. Muutama arvioinnin kohteena ollut hankeorganisaatio ei tämän takia tule enää tulevaisuudessa hakemaan ESR- tai EAKR -rahoitusta.

Taulukko 1. Syrjäytymistä ehkäisemään pyrkivien hankkeiden keskeisimmät tulevaisuuden haasteet

Syrjäytymistä koskevat tulevaisuuden painopistealueet

Syrjäytymiseen liittyvät haasteet ovat vahvasti esillä myös tulevaisuudessa. Hankkeiden toteuttajatahoilta kysyttiin heidän mielipiteitään yleisen syrjäytymistä koskevan hankevaruuden tulevaisuuden suuntaviivoista. Valvojien mielipiteiden kautta puolestaan haluttiin tässä arvoinnissa hahmottaa STM:n tulevaisuuden roolia. Toisin sanoen, pyrimme analysoimaan, miten hankkeiden ja ministeriön välinen yhteistyö tulevaisuudessa tulisi rakentaa, jotta toteutus toimisi optimaalisesti kummankin osapuolen näkökulmasta.

Toteuttajatahojen tulevaisuusnäkemykset seurailevat pitkälti heidän omia erikoisalueitaan. Kuitenkin muutama keskeinen tema nousee aineistosta selvästi esille. Ehkä keskeisin näistä on nuorten ja nuorten perheiden vaikea asema. Lasten, nuorten ja nuorten perheiden syrjäytymisen ehkäisy nähdään erittäin keskeisenä dimensiona. Vähintään yhtä paljon huomiota halutaan antaa pitkäaikaistyöttömyydelle ja kouluttamattomille. Tämä sopii hyvin myös ministeriön linjauksiin, sillä pitkäaikaistyöttömyydestä on tullut yksi negatiivisimmista suomalaisista yhteiskunnallisista vitsauksista, johon myös ministeriön toimesta tultaneen yhä tiiviimmin tarttumaan. Huu-

meiden käyttö ja marginaaliryhmien (vammaset, maahanmuuttajat yms.) ongelmat nähdään nekin ongelmina, jotka myös tulevaisuudessa ovat selviä eksluosioivia tekijöitä. Ehkä kaksi kaikkein innovatiivisinta painopistealuetta ovat kuitenkin syrjäytymispalveluketjut ja ongelmien ennaltaehkäisy. Ajatus siitä, että syrjäytymisen ehkäisyn vastuuta ulotettaisiin epävirallisimmille tahoille ja täten luotaisiin toimivia ja kattavia matalan kynnyksen apupaikkoja, kuulostaa erittäin relevantilta vaihtoehdolta. Se olisi tervetullutta myös siksi, että Suomessa on tällä hetkellä huutava pula pätevistä sosiaalityöntekijöistä. Jos päteviä työntekijöitä ei ole saatavilla, on varmasti järkevää jakaa vastuuta esimerkiksi kolmannelle sektorille. Eräs osa-alue, jota tulevaisuudessa tulisi painottaa, on ikääntyvien ihmisten integroiminen tiiviimmin hanketoiminnan piiriin. Myös ylikansallisten hankkeiden yhteisten toimintatapojen ja -sääntöjen yhtenäistäminen olisi mielestämme tärkeää.

STM:n valvojien mielestä ministeriöllä tulisi pikemminkin olla tukijan, kuin valvojan rooli. Tämä saattaisi kirkastaa ministeriön roolia hanketoiminnan kokonaisuudessa. Erään valvojan sanoin, ”ministeriön tulee keskittyä suuriin strategisiin linjauksiin ja pikemminkin jakaa tietoa erilaisissa seminaareissa, kuin vain valvoa hankkeita”. Lisäksi ”ministeriössä ei ole tarpeeksi resursseja valvoa hankkeita, pitää muistaa, että valvoja työllistävät myös niin sanotut perinteiset ministeriölle kuuluvat tehtävät”. Myös hankevalintaan tulisi jatkossa keskittyä tiiviimmin. ”Tulevaisuudessa varmasti valitsemme hankkeita, jotka eivät pelkästään keskity uusiin innovaatioihin, vaan myös saavat ne elämään omalla kohdealueellaan.” Kuitenkaan siitä ei haluta missään nimessä tinkiä, että toteuttajatahojen vastuu pysyy vähintään ennallaan. Toteuttajatahot ovat vastuussa siitä, että hankehakemukset ovat hyviä ja hankkeet toimivat aikataulun mukaisesti. Seuraavaan taulukkoon on koottu keskeisimmät arviointiaineistosta esille nousseet kysymykset koskien syrjäytymiseen keskittyvän hanketoiminnan tulevaisuuden painopisteitä sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön roolia.

Syrjäytymiseen keskittyvän hanketoiminnan tulevaisuuden painopisteet:

1. Lasten, nuorten ja nuorten perheiden syrjäytymisen ehkäisy
2. Pitkäaikaistyöttömien ja kouluttamattomien tilanteeseen puuttuminen (esim. täydennyskoulutus)
3. Huumeiden käytön ehkäisy ja tartuntatautien torjunta
4. Marginaaliryhmien (esim. eri vammaisuuden asteet) huomioiminen
5. Syrjäytymispalveluketjujen sujuva toiminta. Esimerkiksi niin sanottujen matalan kynnyksen apupaikkojen luominen ja epävirallisten kanavien nostaminen virallisten apukanavien ohelle.
6. Ongelmien korjaamisesta siirryttävä nykyistä enemmän ennaltaehkäisevän työn korostamiseen
7. Ikääntyvien ihmisten integroiminen osaksi hanketoimintaa, esim. eläkeläisille suunnatut tietoyhteiskuntahankkeet
8. Yhteiset toimintatavat ja –käytännöt ylikansallisissa hankkeissa

STM:n tulevaisuuden rooli:

1. Ministeriöllä tulisi olla tukijan rooli.
2. Ministeriön roolia ohjelmatyössä ja hankerahoituksessa pitäisi kirkaistaa (jatkossa ministeriö voisi päättää esim. vain valtakunnallisista isoista hankkeista).
3. Ministeriöllä voisi olla vahvempi kokemusten välittäjän ja tiedon jakamisen rooli.
4. Ministeriön tulisi pohtia hankeselektion erilaisia vaihtoehtoja.
5. Isot linjaukset ja niihin liittyvä poliittinen harkinta kuuluvat ministeriölle. Ministeriön ja hankkeiden välissä on liian suuri välimatka; olisi kenties luotava joku välitaso. Operaationalisointi kuuluu hankkeille.
6. Välitasona voisi toimia esimerkiksi lääninhallitukset. Ministeriölle jäisi vain strateginen vastuu ja päävastuu lääneillä.
7. Ongelma on, että ministeriöllä ei resursseja valvoa hankkeita.
8. Hankkeiden sisältöjen kannalta tulisi tulevaisuudessa kiinnittää kahteen ulottuvuuteen: a) sosiaaliin innovaatioihin ja b) niiden juurruttamiseen.

Taulukko 2. Syrjäytymistä ehkäisevien hankkeiden tulevaisuuden painopisteet ja sosiaali- ja terveysministeriön rooli

4.5 Seminaariin osallistuneiden näkemykset syrjäytymisen ehkäisyn tulevaisuudesta

Toukokuussa 2006 järjestettyyn säätytalon seminaariin osallistui yli kolmekymmentä henkilöä. Seminaarin puheenvuoroissa STM:n edustajat kävivät läpi hankerahoituksen tulevaisuuden näkymiä ja ministeriön syrjäytymistä koskevia tulevaisuuden painopisteitä. Myös nyt tarkastelta-

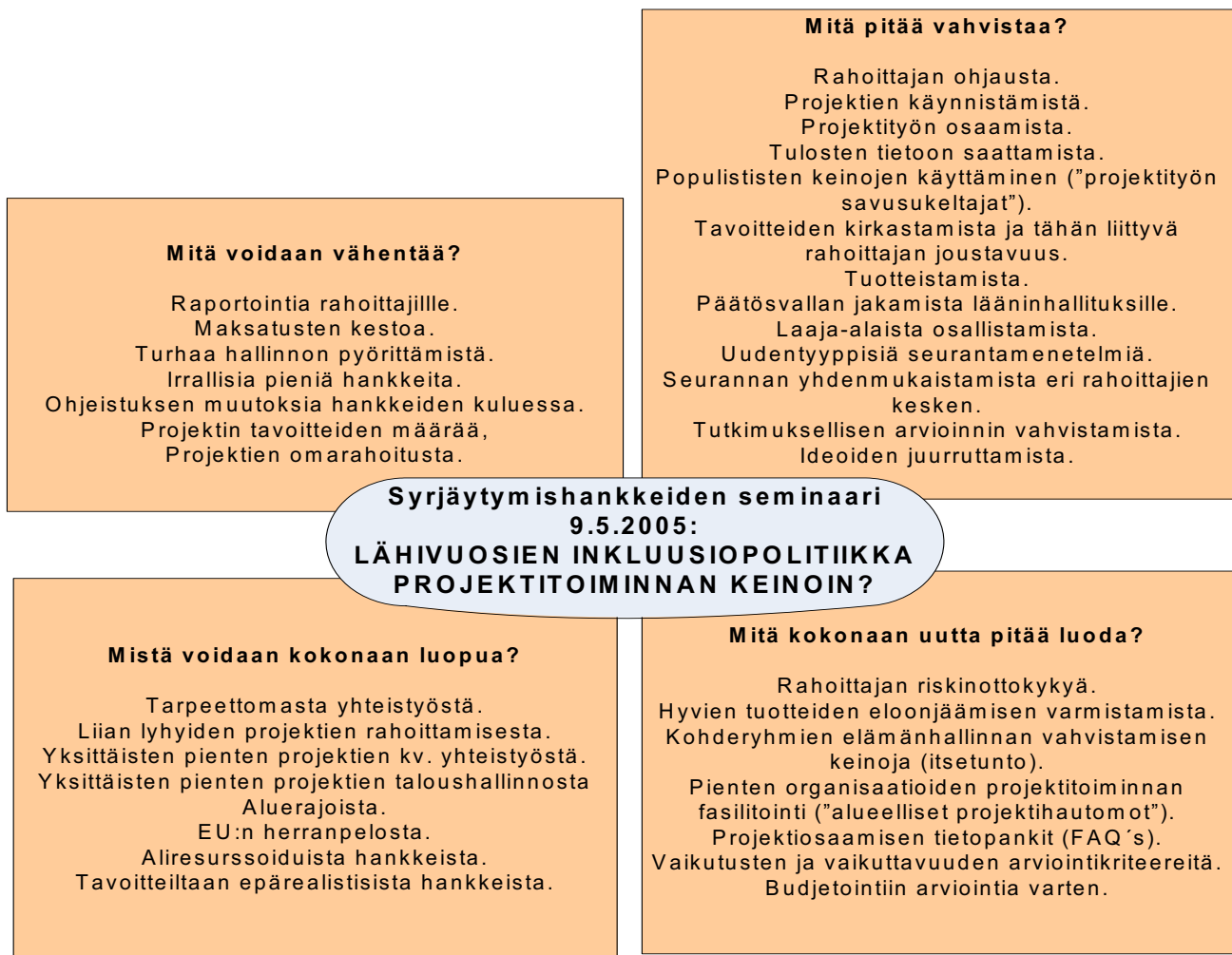
vana olevan hankekokonaisuuden arvioinnin alustavat tulokset esiteltiin osallistujille Net Effectin toimesta. Seminaari toimi myös foorumina mielipiteiden vaihtoon niin hanketoiminnasta, arviointiin liittyvistä kysymyksistä kuin syrjäytymisen ongelmista. Eräs tärkeä, tämän arvioinninkin kannalta relevantti anti päivällä oli syrjäytymistä koskeva ryhmätyö, jossa toteuttajatahojen ja ministeriön edustajat saivat yhdessä pohtia tulevaisuuden syrjäytymistä koskevan hanketoiminnan suuntaviivoja ja ongelmia. He pohtivat näitä teemoja neljän eri kysymyksen kautta: Mitä voidaan vähentää? Mitä pitää vahvistaa? Mistä voidaan kokonaan luopua? Mitä kokonaan uutta pitää luoda?

Hallinnollisuus ja byrokraattisuus ovat seminaarin osallistujien mielestä keskeisiä vähentämisen kohteita. Toisin sanoen raportointia ministeriön suuntaan on liikaa, maksujen saaminen kestää liian kauan ja hankkeen tekniset toteutusohjeet saattavat mennä matkan varrella uusiksi monta kertaa. Myös se, että hankkeilla on aloitusvaiheessa tavoitteita todella paljon, nähdään ongelmallisena.

Vahvistaa sen sijaan pitää ohjausta ja hankkeen sujuvaa käynnistämistä. Tähän osittain päästäisiin projektityön tieto-aidon vahvistamisen avulla. Jo edellä mainitut riskihankkeet voisivat tulevaisuudessa liittyä esimerkiksi siihen, että panostettaisiin hankkeisiin, jotka väkisininkin pääsevät julkiselle agendalle, vaikka populististen keinojen avulla. Ministeriön ja hankkeiden välillä tuntuu tällä hetkellä olevan usein pitkä välimatka niin fyysisesti kuin henkisesti. Tähän saataisiin seminaarin osallistujien mielestä apua vahvistamalla lääninhallitusten roolia ja kehittämällä uudentyyppisiä seurantamenetelmiä. Lääninhallitusten vahva rooli saattaisi yhdenmukaistaa hankkeiden valvontaa ja seurantaa. Vahvistamalla hankkeiden sisäistä arviointia saataisiin ehkä kestävämpiä hanketoiminnan malleja.

Mistä sitten voitaisiin täysin luopua? Keskeisin seikka liittyy pieniin ja lyhytkestoisin projekteihin. Seminaarilaisten mielestä pienet projektit eivät ole innovatiivisia, vaan niiden toiminnallinen sisältö jää ohueksi ja niiden työntekijät joutuvat keskittymään enemmän hallintoon ja rahaliikenteeseen kuin itse asiaan. Toinen asia liittyy ennakkoluuloihin. Euroopan Unioni ja siihen liittyvä byrokraatia koetaan varsinkin ruuhka-Suomen ulkopuolella lähes ylitsekäymättömänä ”peikkona”. Seminaarissa yksimielisesti oltiin sitä mieltä, että näistä negatiivisista asenteista olisi vihdoinkin päästävä eroon. Myös aliresursoidut ja tavoitteiltaan epärealistiset hankkeet koettiin tekijöiksi, joiden karsimiseen tulisi keskittyä.

Tulevaisuudessa riskin ottaminen on avainsana myös hanketoiminnassa. Seminaarin osallistajat olivat yhtä mieltä siitä, että niin hankkeiden hakijoiden kuin myös ministeriön tulisi rohkeasti tuoda esille uudenlaisia toimintamalleja syrjäytymisen ehkäisyyn. Nämä hankkeet saattaisivat liittyä esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien ja muiden vaikeasti eksklusoituneiden yksilöiden itsetunnon ja motivaation kohentamiseen. Ei siis pelkästään pyrittäisi luomaan työpaikkoja, vaan yritettäisiin myös henkisellä ja psykologisella tasolla tukea syrjäytyneitä yksilöitä. Hanketoiminta saattaisi vahvistua myös alueellisia projektihautomaita perustamalla ja projektitoimintaan liittyvien tietopankkien kehittämisellä. Näistä saisi tietoa hyvän hanketoiminnan periaatteista ja myös esimerkkejä niistä keskeisistä virheistä, joita hanketoiminnassa usein tehdään. Keskeinen huomio liittyy myös arviointiin. Lähes kaikki hankkeet arvioidaan, mutta niiden aloitusvaiheessa ei usein tunnisteta sitä tosiseikkaa, että arviointi on kallista suhteessa hankkeen saamaan kokonaisrahoitukseen. Arvioinnin kustannusosuus tulisi täten osata ennakoida jo hankehakemusta tehtäessä. Seuraavaan kuvioon on koottu tiivistetysti seminaariin osallistuneiden henkilöiden näkemyksiä ja mielipiteitä tulevaisuuden inkluusiopolitiikasta projektitoiminnan keinoin.

Kuvio 4. Seminaariin osallistujien mielipiteet tulevaisuuden inkluusiopolitiikasta projektitoiminnan keinoin

5. Johtopäätökset

Tässä luvussa esitämme johtopäätöksemme arvioitavan hankekokonaisuuden toiminnasta. Johtopäätökset perustuvat edellä esitettyihin arvioinnin tuloksiin. Johtopäätösten eräs keskeinen rooli on siinä, että tuomme esiin näkemyksemme hankekokonaisuuden hyvistä ja huonoista puolista. Johtopäätökset on jäsennetty seuraavasta kahdesta näkökulmasta: yhtäältä tarkastelemme hankkeita omassa toteutuskontekstissaan ja toisaalta suhteutamme hankekokonaisuuden toteutuksen kansalliseen syrjäytymisen vastaiseen toimintapolitiikkaan. Johtopäätösten pohjalta johdetaan myös kehittämissuosituksia.

5.1 Kokoava tulkinta hankekokonaisuudesta

Hankekokonaisuudessa on enemmän positiivisia kuin negatiivisia elementtejä. Ensinnäkin, hankkeilla oli organisaatiomuodoiltaan erilaisia toteuttajatahoja. Tästä hyötynä on se, että arvioinnissa voidaan tarkastella erilaisten organisaatioiden toiminnallista tehokkuutta ja rakenteellisia eroja. Lisäksi toisistaan poikkeavat organisaatiomuodot tuottivat varsin erilaisia tuloksia ja toteutustapoja.

Toiseksi, varsin monet hankkeet eivät olleet tyytyneet ratkomaan pelkästään kansallisia syrjäytymiseen liittyviä ongelmia. Nämä hankkeet sitä vastoin olivat tarttuneet haasteellisesti kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen, ja sen kautta pyrkineet laajentamaan vaikutuspiiriään syrjäytymisen ongelmien saralla.

Positiivista on myös se, että varsin monessa hankkeessa oli kokeneita hanketyöntekijöitä mukana. Tämä on tärkeää varsinkin hankkeiden alkuvaiheessa, jolloin aikaa ei käytetä liiallisesti suunnitteluun, vaan päästään heti hankkeen alkaessa käsiksi varsinaisen projektin toteutukseen. Huomioitavaa on kuitenkin myös se, että kokemattomuus ei aina välttämättä ole huono asia. Lähes kaikkien hankkeiden työntekijät olivat aidosti sitoutuneet hankkeiden toimintaan, osalla heistä hankkeet tuntuivat olevan elämän prioriteeteista peräti ykkössijalla.

Hankkeiden yhteistyö voidaan nähdä lähes pelkästään lisäarvoa tuottavana seikkana. Koska syrjäytyminen on moniulotteinen ja kiistanalainenkin ilmiö, ei siihen voida vaikuttaa keskittymällä vain yhteen tai kahteen kohderyhmään.

On syytä pitää mielessä, että yhden hankkeen taloudelliset ja henkiset resurssit ovat erittäin rajalliset. Tämän takia yhteistyö hankkeiden välillä usein johtaakin parempiin tuloksiin, konsortioissa ja verkostoitumisessa on selvästi voimaa. Monen hankkeen yhteistoiminta myös edesauttaa syrjäytymisen ja sen ehkäisyn nostamista osaksi yhteiskunnallista keskustelua. Hankkeet näkyivät varsin hyvin mediassa ja paikallisilla agendoilla.

Hyvänä seikkana voidaan pitää myös sitä, että hankkeet pystyivät huomioimaan alueellisen toimintaympäristönsä suhteellisen hyvin. Monet hankkeet jatkoivat edellisten toimintamallien kehittämistä suhteessa alueellisiin syrjäytymisongelmiin. Toisin sanoen, jokaisella alueella on olemassa omat syrjäytyneet ryhmänsä, joiden ongelmia ehkä kaikkein parhaiten pystytään ratkaisemaan juuri paikallisen toiminnan avulla.

Edellä on lueteltu joukko positiivisia seikkoja hankekokonaisuuden toteutuksesta. Tässä vaiheessa voidaan kysyä, mitä negatiivisia seikkoja arvioitavassa hankekokonaisuudessa sitten oli? Arvioinnissa huomio kiinnittyi erääseen ministeriötä koskevaan ongelmaan. Nykyisellään STM:n valvova rooli ei ole toimiva projektityön käytännön näkökulmasta. Tämä johtuu monista tekijöistä, mutta ennen muuta ajankäytöllisistä pulmista. Kyseessä on siis resurssipula. Toisin sanoen työaika ja työntekijöitä ei ole riittävästi kunnollisen valvonnan toteuttamiseen. Tämä on tärkeä seikka kaikkien ministeriöiden osalta, sillä EU on kiinnittänyt valvonnan puutteisiin paljon huomiota ja jo ”jäädystä rahoja”. Kokonaan oma lukunsa on, pitäisikö valvonta-sanankäytöstä kokonaan luopua EU-osarahoitteen projektitoiminnan yhteydessä. Valvonnan sijasta voisi olla mielekkäämpää puhua projektien ohjaamisesta tai yhteistyökumppanuudesta unohtamatta kuitenkin rahoittajaviranomaisten valvontavastuuta julkisten varojen käytöstä. STM:n määräämä ”valvoja” saattaa nykytilanteessa aiheuttaa vääriä mielleyhtymiä projektitoimijoiden parissa. STM:n rooliin sopisi paremmin asiantuntijan rooli. Tämä edellyttää hankeohjauksen parempaa resurssointia hankerahoittajien parissa (STM ja lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastot).

Toiseksi on syytä panna merkille se, että syrjäytymistä tai inklusiota on vaikea mitata, mikä johtuu ilmiön moniulotteisuudesta, kuten edellä tuotiin ilmi. Näin ollen voidaan todeta, ettei myöskään syrjäytymishankkeiden tulosten tai vaikutusten mittaamiseen ole olemassa luotettavia ja kattavia mittareita. Tilanne on johtanut siihen, että projektien tuloksellisuutta arvioidaan pitkälti vaikuttavuuden näkökulmasta – siis tarkastelemalla hankkeen välittömiä vaikutuksia suhteessa esimerkiksi sen tuottamiin työ- tai koulutuspaikkoihin. Erityisesti näyttäisi olevan kyse laadullisten mittarien puutteesta. Luotettavien mittarien puute saattaa osaltaan vaikuttaa myös siihen, että hankkeiden tavoitteet ovat lähes poikkeuksetta epärealistisia suhteessa niiden henkilöstöresursseihin ja myönnettävään rahamäärään. Miten mittareita voisi sitten parantaa?

Lähtökohtaisesti toteaisimme, että mittareita voisi kehittää siten, että mitattaisiin eri tavoin, miten eksklusiota on saatu vähennettyä ja inklusiota lisättyä. Mittareita pitäisi kehittää niin syrjäytyneisyyteen, syrjäytymisen vaaraan kuin elämänhallinnallisiin kysymyksiin. Yhtenä mittarina toimivat tällöin edelleen työ- ja koulutuspaikkojen lukumäärä. Samaa mittaustavaruutta voi laadullisesti vielä laajentaa joissakin tapauksissa kasvatustarkastelua painottamalla. Tämän lisäksi on syytä tarkastella teknisiä keinoja, kuten esimerkiksi vammaisille toteutettuja toimintakykyä parantavia apuvälineitä tai kuntoutusta. Ennaltaehkäisevänä mittarina voisi hyvin toimia syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden (ks. kuvio 1) tilanteen helpottaminen. Tällöin on syytä esimerkiksi mitata sitä, miten hankkeet ovat pystyneet kartoittamaan ympäristönsä syrjäytymiseen liittyviä riskejä ja helpottamaan niiden aiheuttamaa epävarmuutta. Myös palvelujen tuottamaa, syrjäytymistä ehkäisevää kompensatorista toimintaa pystyisi suhteellisen helposti mittaamaan. Sen sijaan, kun puhutaan elämänhallinnan sisäisten keinojen ja kokonaisvaltaisen elämänhallinnan ja -laadun (turvallisuus, yhteenkuuluvuus, itsehallinta jne.) mittaamisesta, on lähes pakko lähestyä mittaamisen ongelmaa a) mielipiteitä kysymällä tai b) asiantuntijoita (lääkärit, sosiaalityöntekijät, psykologit yms.) konsultoimalla.

Yhteenvetona mittaamisen ongelmista on syytä mainita, että olennaista on kiinnittää huomiota lopullisiin hyödynsääjiin eli hankkeiden kohderyhmiin. Näin ajatellen projekteissa aloittaneiden ja lopettaneiden määrät eivät hankkeen optimaalisen tuloksen kannalta ole relevantteja, vaan olennaista on mittaamisen fokuksen siirtäminen kohderyhmien elämäntilanteen muutokseen. Tällaisessa mittaamismallissa on tietysti omat ongelmansa. Yksi sellainen on, että mittarit eivät

välttämättä tavoita sitä, mitä kyseinen hanke on saanut aikaan. Tämä siksi, että muutos voi joutua jostain muustakin kuin hankkeen omista toimenpiteistä.

Huonoa hankkeissa oli myös se, että selvästi näkyvissä oli hanketyöntekijöiden uupumukseen liittyvät ongelmat. Jos työntekijät uupuvat, saattaa hankkeen toiminnassa tulla katkoksia ja pahimmassa tapauksessa hanke voi lakata toimimasta. Aivan mahdotonta ei myöskään olisi mitata myös hanketyöntekijöiden jaksamista työnsä aikana. Täten saataisiin kartoitettua paremmin sitä, millaisia henkilöstöresursseja hankkeet tarvitsevat toteutuakseen optimaalisesti. Tässäkin hankekokonaisuudessa näkyi monia toimeenpanoon ja käynnistämiseen liittyviä ongelmia.

Seuraavassa on esitetty tiivistetysti arvioinnin kohteina olleiden hankkeiden hyvät puolet ja kehittämistä vaativat parantamisalueet:

Hyvät puolet:

1. Hankkeilla on organisaatiomuodoiltaan erilaisia toteuttajatahoja.
2. Hankkeet ovat keskenään hyvin erilaisia toteutustavoiltaan, -organisaatioiltaan, tuloksiltaan ja vaikuttavuudeltaan.
3. Eräät hankkeet ovat ottaneet toiminnassaan huomioon kansainvälisen yhteistyön kontekstin.
4. Osalla hankevetäjistä on vankka kokemus projektityöstä.
5. Projektityöntekijöiden voimakas sitoutuminen hankkeisiin ja ”palo” auttaa ihmisiä.
6. Monet hankkeet ovat pystyneet luomaan verkostoja niin keskenään kuin myös niiden kohderyhmänä olevien asiakkaiden välille.
7. Syrjäytymisen ja sen ehkäisyn nostaminen osaksi yhteiskunnallista keskustelua.
8. Alueiden erityispiirteiden ja kohderyhmien ongelmien huomioiminen.

Kehittämistä koskevat parantamisalueet:

1. Ministeriöiden valvova rooli ei ole nykyisellään toimiva.
2. Hankkeiden tulosten mittaamiseen ei ole olemassa luotettavia ja kattavia mittareita.
3. Hankkeiden tavoitteet ovat pääosin epärealistisia suhteessa niiden resursseihin ja käytännön menetelmiin.
4. Hanketyöntekijöillä on valtava paine ja kuormitus.
5. Hankkeiden toimeenpanossa/käynnistämisessä on ongelmia.

5.2 Syrjäytymishankkeet kansallisen syrjäytymisen ehkäisyn politiikan kontekstissa

Kuten luvussa 3.2 totesimme, on syrjäytymisen ongelma keskeinen osa pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmaa. Ongelma oli vahvasti esillä myös Lipposen II hallituksen linjauksissa. Tämän lisäksi arvioitavien hankkeiden näkökulmasta erityisen keskeisen painotuksen muodostavat sosiaali- ja terveystalouden strategian 2010 toimintalinjat sekä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastainen kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2003-2005. Seuraavaksi tarkastelemme, miten edellä mainittujen ohjelmien ja strategioiden linjaukset toteutuvat arvioitavassa hankekokonaisuudessa.

Positiivista hankkeissa on se, että niiden eräänä keskeisimpänä elementtinä on yksilöiden työelämän valmiuksien kehittäminen ja työnsaantimahdollisuuksien edistäminen. Tämä näkyy niin

koulutuksena, työpajatoimintana kuin kuntoutuksena. Suurin osa hankkeista ei pyri vain väliaikaisesti helpottamaan asiakkaidensa syrjäytymistä, vaan yrittävät edistää yksilöiden kokonaisvaltaista elämänhallintaa (niin sisäistä kuin ulkoista). Eräs keskeinen teema köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaisessa toimintasuunnitelmassa on asuinalueiden sosiaalisen tasapainon parantaminen. Tähänkin haasteeseen on arvioitavissa hankkeissa monia eri toimintamalleja, jotka liittyvät niin asuinalueiden kuin maantieteellisesti eriävien alueiden hyvinvoinnin parantamiseen. Lisäksi hankekokonaisuudessa on varsin kattavasti huomioitu ennaltaehkäisevän työn mahdollisuus syrjäytymisongelmien vähentämisessä.

Vaikka edelliset seikat ovat keskeisiä kansallisen tason politiikan näkökulmasta, voitaneen sanoa, että monet kansalliset syrjäytymisen painopistealueet ovat jääneet lähes täysin huomioitta. Ensinnäkin, vain murto-osa syrjäytymishankkeista keskittyi suoranaisesti terveyden edistämiseen ja täten syrjäytymisen ehkäisyyn terveyden tasa-arvoa parantamalla. Täten yksi keskeisimmistä strategisista linjauksista jäi lähes ilman sille kuuluvaa huomiota. Toiseksi, vain muutama hanke kehitti palveluja syrjäytymisen ehkäisyyn. Toki poikkeuksia löytyy, esimerkiksi ns. matalan kynnyksen palvelujen kehittäminen maahanmuuttajanaisten tarpeisiin.

Kuten edellä totesimme, monet hankkeista keskittyi pitkäaikaistyöttömien ongelmiin. Samaan hengenvetoon on kuitenkin todettava, että toimeentulon turvaamisen ongelma ei ollut missään hankkeessa huomion keskipisteenä. Täten myös kansallisen köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisyyn toimintasuunnitelman eräs keskeisimmistä tavoitteista jäi vaille hanketoimenpiteitä. Tähän liittyy jo edellä esitetty huomiomme, ikääntyneisiin ikäluokkiin kohdistetusta vähäisestä huomiosta. Usein pitkäaikaistyöttömien lisäksi juuri eläkeläiset kärsivät toimeentulo- ja syrjäytymisongelmista.

Hallinnonalojen välinen yhteistyö on eräs keskeisistä kansallisista tavoitteista syrjäytymisen ehkäisyssä. Vaikka monet hankkeet tekivät yhteistyötä, kyse oli pikemminkin saman hallinnonalan edustajista kuin eri tahojen yhteistyöstä. Toki positiivisia poikkeuksiakin löytyy, kuten Monikulttuurinen naisten tuki Itä-Helsingissä, jossa yhteistyötä tehtiin esimerkiksi poliisin ja seurakunnan välillä. Lopuksi voidaan todeta, että hankekokonaisuudessa ei lainkaan sivuttu asunnottomuuteen liittyviä ongelmia, vaikka ne näyttelevät keskeistä roolia kansallisessa köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisyyn toimintasuunnitelmassa.

Edellä sanottu ei kuitenkaan tarkoita sitä, että hankekokonaisuuden fokus olisi jollain tavalla väärässä paikassa. EU-ohjelmien toteutuksen kannaltahan on oleellista, että ne täydentävät kansallista politiikkaa ja politiikasta johdettua toimintaa. Oleellinen kysymys on, onko painopisteen valinta tehty tietoisesti vai onko fokusointi tapahtunut enemmän tai vähemmän sattumanvaraisesti. Sen vuoksi seuraavassa asetelmassa puhutaan – arvioitaessa hankekokonaisuutta suhteessa kansalliseen syrjäytymisen vastaiseen politiikkaan – hankekokonaisuuden hyvistä puolista ja mahdollisista kehittämishaasteista. Olisi liian yksioikoista nimetä kehittämistä vaativaksi parantamisalueeksi se, ettei hankekokonaisuus kata jotain kansallista syrjäytymisen vastaisen politiikan teema-aluetta, koska hankekokonaisuuden fokusoinnissa on aina kyse tarkoituksenmukaisuusvalinnasta (komplementaarisuus vs. kattavuus).

Seuraavassa on esitetty tiivistetysti arvioinnin kohteina olleiden hankekokonaisuuden sisällöllinen relevanssi suhteessa kansalliseen syrjäytymisen vastaiseen politiikkaan:

Hyvät puolet:

1. Hankkeiden eräänä keskeisenä elementtinä on yksilöiden työelämän valmiuksien kehittäminen ja siten työnsaantimahdollisuuksien edistäminen.
2. Yksilöiden kokonaisvaltainen elämänhallinnan edistäminen hankkeiden myötä.
3. Alueellisen hyvinvoinnin edistäminen.
4. Hankekokonaisuus pyrkii kattavasti ehkäisemään jo havaittuja syrjäytymisen muotoja ja mahdollisia uhkakuvia.

Mahdolliset kehittämishaasteet:

1. Vain murto-osa hankkeista keskittyy terveyden edistämiseen ja täten syrjäytymisen ehkäisyyn terveyden tasa-arvoa ajamalla.
2. Suurin osa hankkeista ei kehitä syrjäytymistä ehkäiseviä palveluja (poikkeuksena matalan kynnyksen palvelut).
3. Toimeentulon turvaamisen ongelmia ei ole suoranaisesti otettu hankekokonaisuudessa huomioon.
4. Ikääntyvien ihmisten syrjäytymisongelmat ovat lähes tyystin hankkeiden fokuksen ulkopuolella.
5. Hankkeet eivät keskity hallinnonalojen välisen syrjäytymistä koskevan yhteistyön parantamiseen.
6. Asunnottomuuden ongelmaan on kiinnitetty huomiota erittäin vähän.

6. Kehittämissuosituksen

Tässä luvussa esitämme kehittämissuosituksen syrjäytymistä ehkäisevään pyrkivän hanketoiminnan toteuttamiseksi tulevaisuudessa. Kehittämissuosituksen perustuvat arviointiaineistosta esille nousseisiin havaintoihin sekä niiden pohjalta esitettyihin johtopäätöksiin.

- 1. Tulevalla ohjelmakaudella sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toteutettavien syrjäytymisen ehkäisemistä tavoittelevan hankekokonaisuuden teemaattinen ja toiminnallinen kohdentaminen tulee suorittaa täsmällisesti** niin, että hankekokonaisuus täydentää kansallisia syrjäytymisen ehkäisemiseen tähtäviä politiikoita ja toimenpiteitä.
- 2. Tulevan ohjelmakauden hanketoiminnassa STM:n ja lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen työnjakoa tulee selventää.** STM:n pitäisi keskittyä hankekokonaisuutta koskevien strategisten linjausten tekemiseen ja isojen, merkittävien valtakunnallisten projektien rahoittamiseen. Tällaisia merkittäviä valtakunnallisia projekteja voisi lukumääräisesti olla 4-5 kpl ja niiden maantieteellisen kattavuuden tulisi olla laaja. Muuta hanketoimintaa koskeva päätöksenteko, ohjaaminen ja valvonta tulisi antaa lääninhallitusten tehtäväksi. Tässä yhteydessä on huolehdittava lääninhallitusten tarkoituksenmukaisesta resurssoinnista (henkiset ja taloudelliset resurssit).
- 3. Kaiken kaikkiaan hanketoiminnan painopisteajattelussa (hankevalinnat) tulisi noudattaa uudentyyppistä logiikkaa.** Yleisenä periaatteena voidaan pitää sitä, että hankekohtaisen volyymin tulisi kasvaa eli rahoitettavien hankkeiden tulisi olla isompia ja vaikuttavuudeltaan kattavampia. Tämän yleisen periaatteen rinnalla tulisi pitää kirkkaana kuitenkin mielessä, että rahoitettavien hankkeiden joukkoon sisällytetään myös ennakkoluulottomia ja riskiä kaihtamattomia hankkeita. Tässä yhteydessä tulee ottaa myös erityisesti huomioon syrjäytymisongelmia ennakoivien toimenpiteiden kehittäminen. Hankerahoitusta tulisi siis kohdentaa erityyppisiin rokkeisiin ja innovatiivisiin kokeiluihin. Hankerahoitusta tulisi tältä osin kohdistaa hankkeisiin, jotka ovat sosiaalisen innovatiivisuuspotentiaalin kannalta lupaavia, jotka keskittyvät sosiaalisen inklusion, tasa-arvon ja työelämän kysymyksiin ja jotka tuovat lisäarvo suomalaisen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaiseen politiikkaan ja käytännön toimintaan.
- 4. STM:n hallinnonalalla toteutettavien syrjäytymisen vastaisen hankekokonaisuuden valtakunnallista ja paikallista ohjausta, yksittäisiä hankkeita ja hankekokonaisuutta koskevaa raportointia tulee terävöittää.** Tämä koskee valtakunnallisella tasolla hankekokonaisuutta koskevan raportoinnin kehittämistä paitsi EU:n tarpeita silmällä pitäen, mutta myös osana STM:n hallinnonalan tuloraportointia. Tämä pitää sisällään tuloraportoinnin kehittämisen suhteessa STM:n johdolle ja edelleen STM:n tuloraportoinnin kehittämistä osana hallitusohjelman tuloksellisuusraportointia. Yksittäisten hankkeiden osalta ohjauksen ja raportoinnin terävöittäminen tarkoittaa hankkeiden ohjauksen parantamista (rahoittajien roolin kirkastaminen hankkeiden ”valvojina” ja ”ohjaajina”, hankkeiden ohjausryhmien toiminnan tehostamisena, ja niin edelleen) ja hankkeiden tulos- ja vaikuttavuusraportoinnin yksin-

kertaistamista (muun muassa erilaisia laadullisia ja määrällisiä mittareita hyödyntämällä).

- 5. STM:n hallinnonalalla toteutettavien hankkeiden tulosten kriittistä arviointia tulee edistää ja hankkeiden lupaavien toimintamallien siirrettävyyttä tulee vauhdittaa.** Tämä voi tapahtua yhteisillä koulutuksilla, julkaisuilla ja erilaisia vertailukehittämisen (benchmarking) toimintamalleja kehittämällä. Hankerahoituksesta vastaavien tulisi myös kiinnittää erityistä huomiota projektien yhteistoiminnan lisäämiseen ja monipuolistamiseen.
- 6. Hankevalinnan toimintatapoja tulee entisestään yksinkertaistaa ja virtaviivaistaa.** Tämä edellyttää käytännössä hankkeiden tarvekartoituksen kriittistä analyysia ja rahoituksen hakua koskevien prosessien virtaviivaistamista niin, ettei hankebyrokratiasta koidu kohtuuttomia hankaluuksia ja viivästyksiä lupaaville hankkeille. STM:n on myös varmistettava hankerahoitusprosessin yhdenmukaisuus ja toimivuus kaikissa viidessä lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosastossa, mikäli rahoituksen päätöksenteko-, ohjaus- ja valvontavastuuta delegoidaan STM:stä lääninhallituksille. Tämä voi tapahtua esimerkiksi auditoimalla lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen hankehallinnan prosessit.

OSA II HANKEKORTIT

KOHDERYHMÄ: NUORET

105222	LASTEKAARI -iltapäiväkerho-projekti
Toimenpidekokonaisuus	6.2.2 Uusien yhteistyö- ja palvelumallien kehittäminen
Kesto-aika	1.7.2001 - 31.12.2005
Toteuttaja/hallinnoija	Helsingin Diakonissalaitos
Kohderyhmät	Hankkeen kohderyhmän muodostivat Helsingin Kontulassa asuvat 1. - 4. luokkalaiset lapset. Hanke tarjosi turvallista ja virikkeellistä iltapäivä- ja iltatoimintaa erityisesti niille lapsille, jotka muutoin viettäisivät paljon aikaa yksin.
Tavoitteet	
<p>Hankkeen tavoitteena oli ehkäistä tai katkaista syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien lasten syrjäytymisketju sekä luoda mahdollisuus vaikeassa tilanteessa elävän lapsen kohtaamiseen lastensuojelun avohuollon tukitoimin. Toiminnassa korostui lastensuojelullinen näkökulma, matalan kynnyksen periaate ja monikulttuurisuus. Tavoitteena oli, että erilaisista lähtökohdista tulevilla lapsilla olisi mahdollisuus olla osallisena toiminnassa, joka perustuu aitoon ja välittävään vuorovaikutukseen aikuisten ja muiden lasten kanssa. Hankkeen tavoitteena oli kehittää toimintamalli ja siirtää toiminta asteittain kaupungin vastattavaksi.</p>	
Toteutus	
<p>Syksystä 2002 lähtien hankkeen toimintaa toteutettiin koululaisten avoimena iltapäiväkerhona 1. - 4. -luokkalaisille lapsille ja pienryhmämuotoisena iltatoimintana 5. - 6. -luokkalaisille. Iltapäiväkerhossa lapsille tarjottiin mahdollisuus välipalaan, läksyjen tekoon, luovaan toimintaan, liikuntaan, leikkiin oleilemiseen sekä keskusteluun aikuisjohtoisessa ilmapiirissä. Iltatoiminnoista ”Tytöjenkaarella” järjestettiin erityisesti tytöille suunnattua toimintaa ja ”Poikienkaarella” erilaista harrastetoimintaa pojille. Lastenkaari toimi alueen muita palveluita täydentävänä käyttäjilleen maksuttomana palveluna.</p> <p>Hankkeen toteutuksessa hyödynnettiin myös ns. omaohjaaja-toimintaa, mikä käytännössä tarkoitti sitä, että lapset saivat säännöllistä ja yksilökohtaista tukea sekä ohjausta erityisesti koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Hankkeessa pyrittiin tukemaan lasten vanhempia kasvatukseen liittyvissä asioissa henkilökohtaisten keskusteluiden avulla. Myös yhteistyötä alueen koulujen kanssa hyödynnettiin.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeen tavoitteet vastasivat arviointiaineiston perusteella erittäin hyvin kohderyhmien tarpeisiin. Vaikeasti oirehtivien lasten mahdollisuus omaan tilaan ja pienryhmämuotoiseen toimintaan nähtiin erittäin tärkeänä tukimuotona. Kontulan alueella on arvioitu olevan vaikeita sosiaalisia ongelmia, kuten työttömyyttä, perheväkivaltaa sekä päihteiden väärinkäyttöä, jotka heikentävät lasten elinolosuhteita ja vaarantavat ikätasoisien kehittymisen. Hankkeen kohderyhmien lapset viettävät suuren osan päivästänsä ilman omien vanhempien tai muun aikuisen turvaa tai päihdyneen vanhemman seurassa. Lapsilla ei myöskään ole ollut mahdollisuutta osallistua maksulliseen harrastetoimintaan tai ajanvietteeseen. Osalla lapsista on ollut myös koulunkäyntivaikeuksia ja heitä on sijoitettu erityisopetukseen. Hankkeen toteuttajalla oli taustatietoa kohderyhmien tarpeista, joten tältä osin ei ilmennyt ongelmia.</p> <p>Hankkeen perustavoitteet pysyivät koossa koko hankkeen ajan, mutta pienempiä osatavoitteita jouduttiin ja kyettiin korjaamaan hankkeen edetessä. Hankkeen tavoitteiden voidaan sanoa olleen myös varsin realistisia sekä vastanneen erittäin hyvin sosiaali- ja terveysministeriön politiikkatason tavoitteita. Arviointiaineisto tukee myös havaintoa, että hankkeen tavoitteet olivat varsin hyvin linjassa hankkeen taustalla vaikuttaneen Urban II -yhteisöaloite ohjelman tavoitteiden ja linjausten kanssa.</p>	

Hankkeen toteutus

Hankkeen toimeenpanossa voidaan sanoa olleen erittäin paljon ongelmia ja vaihetta kuvattiinkin ”kaoottiseksi”. Hanke laitettiin alulle erittäin nopeasti, eikä tuolloin ollut vielä hankkeelle kunnollisia toimitiloja eikä hankkelyöntekijöille riittäviä rakenteita toimintansa tueksi. Vuoden 2001 lopussa tehty remontti hankkeen toimitiloihin paransi tilannetta kuitenkin huomattavasti, minkä jälkeen hankkeella oli tarjota lapsille turvalliset ja toimivat tilat.

Hankkeen toimenpiteitä voidaan arviointiaineiston perusteella pitää erittäin onnistuneina sekä oikein kohdistettuina. Matalan kynnyksen periaate toimi hankkeessa lasten osalta varsin hyvin ja ajoittain ongelmana oli jopa se, että lapsia olisi tullut enemmän kuin, mitä kyettiin ottamaan vastaan. Alussa ongelmana oli myös saada kontaktia lasten vanhempiin, joten kodin ja vanhempien tavoittaminen osoittautui erittäin haastavaksi. Aineiston perusteella lasten vanhempiin saatiin kuitenkin luotua kontakteja hankkeen edetessä, ja matalan kynnyksen periaate alkoi toimia myös heidän osalla vähitellen.

Hankkeen toimeenpanoa ja toimenpiteitä hidastivat erityisesti hankkeen toteuttajatahon näkökulmasta liian suureksi koettu byrokratia sekä hallinnollinen raskaus Urbanin suunnalta. Myös hankkeen ”uutuus” eli se, että hankkeelle jouduttiin luomaan rakenteen alkutekijöistä, nähtiin varsinkin toimeenpanoa hidastaneena tekijänä. Hankkeen toimenpiteitä hidastaneena tekijänä esille nousi perheiden moniongelmallisuus, mikä ajoittain esti lapsia osallistumasta hankkeen toimintaan. Vauhtia hankkeen toteutukseen toivat hankkeelle koettu suuri tarve Itä-Helsingin alueella sekä hankkelyöntekijöiden osaaminen.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hankkeen nähdään saavuttaneen tavoitteensa varsin hyvin. Hankkeen myötä kohderyhmänä olleet lapset ovat menneet pienin askelin eteenpäin, mutta pitkän aikavälin muutoksia ei voida vielä tässä vaiheessa arvioida. Hankkeen toiminnassa kyettiin ottamaan huomioon lasten kasvamisen kannalta tärkeät asiat, ja varsinkin kohderyminä olleiden lasten keskittymiskyvyn arvioidaan parantuneen hankkeen vaikutuksesta. Oleellista on myös, että hanke kykeni syventämään yhteistyötä lasten perheiden ja koulujen sekä sosiaalihuollon kanssa.

Hanke on aineiston perusteella vaikuttanut välillisesti lasten vanhempiin ja koko perheeseen. Hankkeen käynnistyessä lasten vanhemmilla ei ollut välineitä kohdata aikuisen tavoin lapsia. Hankkeen myötä myös lasten arvoihin on kyetty vaikuttamaan.

Hankkeella ei arvioida olevan juurikaan negatiivisia tuloksia tai vaikutuksia. Hankkeen aikana nousi kuitenkin esille uusia asioita, joihin ei nähty olevan resursseja vaikuttaa. Tätä voidaan pitää myös positiivisena asiana, sillä hankkeen myötä tietämys alueen syrjäytymisuhanalaisten perheiden määrästä lisääntyi.

Tulosten hyödynnettävyys

Toiminta Lastenkaareissa jatkuu edelleen, joten hankkeen toimenpiteitä ja tuloksia kyetään hyödyntämään tältä osin myös hankkeen päättymisen jälkeen. Itä-Helsingissä on aineiston perusteella erittäin suuri tarve kyseiselle toimintamuodolle. Hankkeen toimintamallin nähdään olevan siirrettävissä lähes sellaisenaan myös muihin kaupunginosiin tai kaupunkeihin, mutta tällöin tulee ottaa huomioon alueelliset erityistarpeet.

107496	Syrjäytymisen ja mielenterveysongelmien ehkäiseminen ympäristö- ja luontokasvatuksen avulla
Toimenpidekokonaisuus	4B.3.2
Kesto aika	1.10.2003 - 28.2.2006
Toteuttaja/hallinnoija	Rantasalmen Ympäristökasvatusinstituutti
Kohderyhmät	Hankkeen kohderyhmänä olivat lapset ja nuoret
Tavoitteet	

Hankkeen tavoitteena oli ennalta ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä ja mielenterveydellisiä ongelmia. Laadullisina tavoitteina olivat myös ihmisen hyvinvoinnin ja hyvän elämän edistäminen sekä opettajien ja päiväkotihenkilöstön ammattitaidon parantaminen. Määrällisinä tavoitteina olivat kuntien sosiaalimenojen pienentäminen ja uusin opetusmateriaalien tuottaminen. Erillisenä tavoitteena oli tuottaa tieteellisesti testatut CD-rom kasvatusohjelmat ja toimintamallit päiväkodeille ja peruskouluille.

Toteutus

Hankkeen keskeisimmät toimenpiteet muodostuivat uusien teoreettisten mallien ja lähestymistapojen luomisesta sekä testaamisesta. Hankkeessa kehitettiin uusia tieteellisesti testattuja menetelmiä ympäristö- ja luontokasvatuksen opetukseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Käytännön toteutukseen kuuluivat myös erilaiset koulutukset ja seminaarit.

Hankkeen tavoitteenasettelu

Hankkeen tavoitteiden voidaan sanoa vastanneen erittäin hyvin kohderyhmien edustajien tarpeisiin. Hankkeen toteuttajan aikaisempi kokemus edesauttoi myös sitä, että tavoitteet kyettiin asettamaan kohtuullisen realistiselle tasolle. Hankkeiden tavoitteet olivat aineiston perustella erittäin hyvin linjassa Interreg III A -ohjelman yhteistyön edellytyksiä ja hyvinvointia koskevan toimenpidekokonaisuuden kanssa sekä STM:n politiikkatason tavoitteiden kanssa.

Hankkeen toteutus

Hankkeen toimeenpano onnistui kokonaisuutena kohtuullisen hyvin, vaikka toimeenpanoa ja toimenpiteiden toteutusta haittasi hankkeen toteuttajatahon näkökulmasta erittäin paljon maksatusten viivästyminen ja jälkijättöisyys STM:n puolelta. Toimeenpanoa edistävänä tekijänä voidaan pitää sitä, että asiantuntijaryhmä oli organisoitu jo ennen hankkeen aloitusta. Rahaliikenteen hitaus (maksatusten jälkijättöisyys) haittasi hankkeen toteutuksessa esimerkiksi ihmisten rekrytointia tilaisuuksiin.

Hankkeen toimenpiteet olivat aineiston perusteella kuitenkin varsin laadukkaita, mitä edesauttoivat osaavat ja joustavat työntekijät, jotka olivat hyvin sitoutuneita hankkeen toimintaan. ”Koulutukset ja seminaarit onnistuivat hyvin, työskentelytapa vaikutti tehokkaalta”. Mukana oli varsin laajalti asiantuntemusta, mitä voidaan pitää erittäin positiivisena asiana.

Hankkeen toteutusta hidastivat ajoittain henkilövaihdokset sekä työntekijöiden sairastapaukset.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Arviointiaineisto tukee havaintoa, että keskeisimmät hankkeen aikaansaamat tulokset liittyvät kuntatasolla lasten ja nuorten parissa työskentelevien henkilöiden osaamisen lisääntymiseen. Myös kumppanuusverkoston voidaan sanoa vahvistuneen hankkeen myötä. Kohderyhminä olleiden lasten keskuudessa tulokset saattavat näkyä vasta vuosien päästä.

Hankkeessa kyettiin luomaan teoreettinen malli, jossa korostuu luontoyhteyden merkitys ihmisen tasapainoiselle kehitymiselle. Aineiston perusteella vastaavaa ei ole mallinnettu aikaisemmin. Hankkeen voidaan sanoa saavuttaneen tavoitteensa kohtuullisesti, vaikka tältä osin esiintyikin jokseenkin ristiriitaisia näkemyksiä hankkeen valvojan ja toteuttajatahon edustajan välillä. Hankkeessa ei kuitenkaan kyetty luomaan tavoitteena ollutta CD-romia, mutta myös ylikansallista yhteistyötä koskevan tavoitteen saavuttamisesta jäätin jossain määrin.

Tulosten hyödynnettävyys

Arviointiaineiston valossa hankkeen aikaansaamia tuloksia voidaan hyödyntää myös laajemmalti Suomessa. Varsinkin hankkeessa luotu teoreettinen malli nähdään sellaisena, joka voidaan siirtää sellaisenaan suoraan muualle. Hankkeen kohderyhminä olleiden lasten ja nuorten keskuudessa tulokset ja vaikutukset ovat kuitenkin odotettavissa vasta pidemmällä aikavälillä.

S10188	Joensuu EQUAL – aktivoivan ja sosiaalisen työllistämisen malli Toiminto 2
Toimenpidekokonaisuus	5.1.1 Työmarkkinoille pääsemisen ja paluun helpottaminen
Kesto aika	15.5.2002 - 30.6.2005
Toteuttaja/hallinnoija	Joensuun kaupunki
Kohderyhmät	Vaikeassa sosiaalisessa tilanteessa olevat nuoret, vankilasta vapautuvat vangit, pitkäaikaistyöttömät ja muun muassa yhdistelmätuella olevat, jotka toimivat aktiivisesti esimerkiksi asuinalue toiminnassa.
Tavoitteet	
<p>Hankkeen tavoitteena oli kehittää aktivoivan ja sosiaalisen työllistämisen malli, jossa järjestöjen, viranomaisten ja tutkimus- ja koululaitosten osaamisella ja yhteistoiminnalla luodaan heikossa työmarkkina-asemassa oleville uudenlaisia tukimuotoja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Osahankkeet, jotka valittiin mukaan 2002, työstivät mallia, joka oli yksilölähtöistä, mutta myös vahvasti viranomaisverkostoon liittyvää.</p>	
Toteutus	
<p>Hankkeeseen osallistujat valittiin osahankkeittain;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Time Outin, nuorten pysäytyshoidon, osallistujista käytiin hankkeen alkuvaiheessa myös ohjausryhmässä keskustelua. Hankkeen pysäytyshoidon nuoret olivat 13-17-vuotiaita nuoria, jotka ohjautuivat pääosin sosiaalitoimen kautta. Valinta tehtiin lopullisesti yhteistyössä nuoren ja pysäytyshoidon edustajien kanssa. 2. Behmon, pitkäaikaistyöttömien ja vankilasta vapautuvien kanssa työskennellyt osahanke, jonka osallistujien valinta tapahtui yhteisen osallistujan kanssa tehdyn yhteistoimintasopimuksen kautta, jossa myös määriteltiin millä kriteerein sopimus raukeaa. 3. Maamuuntajan, asuinalue toimintaan kohdistunut osahankkeen kohderyhmä Joensuussa ja Lieksassa muodostui aktiivisista vapaaehtoistoimijoista asuinalueilla, joista osa edusti myös erilaisia järjestöjä. 4. Valtamuuntajan, koulutus- ja kehittämISRakenteen kohderyhmänä oli Joensuun seudun Equal-hankkeen toimijat ja kumppanitahojen edustajat, jossa mukana Sosiaali- ja terveysturvan Keskusliitto ry:n kautta myös Jyväskylän ja Oulun edustajat. 	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeen tavoitteenasettelun voi sanoa vastanneen erittäin hyvin kohderyhmien tarpeita. Varsinkin syrjäytyneiden nuorten ja vankien saralla normaaliin elämään palaaminen oli hyvin otettu huomioon hankkeen tavoitteissa.</p>	
Hankkeen toteutus	
<p>Hanke on ollut mukana työllisyysstrategian rakentamistyössä. Strategian työstämisestä vastasi Pohjois-Karjalan liitto. Strategian työryhmässä on ollut mukana hankkeen johtaja sekä projektipäällikkö.</p> <p>Vuoropuhelua sosiaalisesta yritystoiminnasta on käyty alueen eri tahojen kanssa. Sosiaalisen yritystoiminnan vuoropuhelu on jatkunut aiempien yhteistyössä rakentuneiden seminaarien ja työkokousten kautta. Sosiaalisen yritystoiminnan syntyminen on nähty tärkeänä myös aktivoivan ja sosiaalisen työllistämisen mallin rakentamisessa. Se näyttäisi tarjoavan vaihtoehdon pitkäaikaistyöttömän työllistymiseen ja samalla avaisi tietä uudelle yksilön ja yrityksen vuorovaikutukselle työmarkkinoilla.</p> <p>Ohjausryhmän aktiivisen toiminnan avulla alaprojektit pystyivät tuottamaan suhteellisen synnergista toimintaa. Alaprojekteista parhaiten toteuttajatahon mielestä onnistui Time Out, joka myös poiki jatkoa.</p>	
Hankkeen tulokset ja vaikutukset	
<p>Hankkeen keskeiset tulokset on lueteltu seuraavasti:</p>	

1. Palveluohjauksesta video (DVD) ja palveluohjauksen tietokansio (päivityksestä vastaa juurtuneena toimintana Pyhäselän vankila), myös esillä hankkeen julkaisukokoelmassa, sekä kansallisen tason teematyön julkaisussa suomeksi ja englanniksi.
  2. Time Out, pysäytyshoidon malli (kahden toimintamallin avaus), sähköisenä kuvauksena, lisäksi laatukäsikirja palvelulle sekä pysäytyshoidolle koottu sähköinen asiakastietojärjestelmä, esillä julkaisukokoelmassa. Tuloksena on nuorten pysäytyshoito, joka lähti liikkeelle 1.8.2005 erillisrahoituksena ja hakien seudullista rahoitus pohjaa ennen vuoden 2006 päättymistä.
  3. Maamuuntajan asukastupa toiminnan osallisuutta tukeva toiminta, esillä sähköisesti sekä julkaisukokoelmassa. Asukastupatoiminnan ja osallisuutta tukevan rakennelman mahdollistaminen sai RAY:n rahoituksen hankkeena sekä Joensuuhun että Lieksaan heti 2005 toukokuulta jatkuen.
  4. Valtamuuntaja osahankkeen koulutus- ja kehittämisprosessi on julkaistu sekä sähköisesti että julkaisukokoelmassa. Tuloksena sekä hankkeen toimijoille että osahankkeen taustaorganisaatiolle kokemus laajasta ja melko pitkstä koulutus- ja kehittämisprosessista; toteutuksesta ja haasteista kaiken sen kehittämistyön kautta syntyneiden sisällön lisänä, joita voidaan kokemuksena hyödyntää.
  5. Arviointi osahankkeen raportit sähköisenä versioina että julkaisukokoelmaan koottuna artikkelina hankearvioinnista ja kansainvälisestä toiminnasta. Tuloksena hankearvioinnin prosessi, jonka tulokset on hyödynnettävissä muilla hanketoimijoilla ja arvioinnin edustajilla.
  6. Kansainvälinen toiminta: Database-tietokanta sisältäen liki 150 hyvää käytäntöä Irlannista, Ranskasta, Espanjan kahden hankkeen, Luxemburgin ja Suomen hanketoimijoiden kautta koottuna tietokantana, tietokanta löytyy hankkeen sivuilta sekä cd-rom versiona. Tuloksena työväline, joka hyödyntää sekä alan ammattilaisia että alalle opiskelevia. Database on yhteisessä levityksessä A.S.S.E.T -kumppanimaissa tuoden siten erilaisia näkemyksiä hyvistä käytännöistä esiin eurooppalaisessa vuoropuhelussa.
- Lisäksi projektin toimesta annettiin koulutusta ja syntyi myös muutama työpaikka.

Tulosten hyödynnettävyys

Merkittävin hyödynnettävyys liittyy nuorten pysäytyshoidon malliin, joka saattaisi olla hyvin sovellettavissa myös valtakunnallisesti. Samoin voisi ajatella vankien sopeuttamiseen soveltuvan palveluohjausmallin toimivan valtakunnallisella tasolla.

104572	Vikerkaare Lapsed
Toimenpidekokonaisuus	4B.3.2 Yhteistyön edellytykset ja hyvinvointi
Kesto aika	15.10.2001 - 31.12.2004
Toteuttaja/hallinnoija	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Naantalin paikallisyhdistys ry
Kohderyhmät	Suomalaiset ja virolaiset lastensuojelutyöntekijät ja vapaaehtoiset
Tavoitteet	
Tavoitteena oli hankkeessa mukana olevien kansalaisjärjestöjen, yhdistysten ja organisaatioiden kansainvälisen yhteistyön osaamisen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvän tiimi- ja verkostotyön valmiuksien lisääminen.	
Toteutus	
Hankkeen pää toteuttajana oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton Naantalin paikallisyhdistys, jonka partnerina Virossa toimivat Lääne-Eesti Rahvusvaheline Teaduse ja Koolituse Sihtasutus.	

Hankkeen tavoitteenasettelu
Hankkeen tavoitteenasettelun onnistumisesta on suhteellisen vaikea luoda kokonaiskuvaa, koska hankkeen projektipäällikön haastattelua ei saatu. Tähän syynä oli toteuttajaorganisaation toive siitä, että häntä ei haastateltaisi. Sen voi kuitenkin todeta, että molemmissa maissa vapaaehtoisorganisaatioiden kansainvälinen osaaminen lisääntyi sekä halu tehdä jatkossakin rajat ylittävä yhteistyötä.
Hankkeen toteutus
Myös toteutuksen arviointia hankaloittaa se tosiseikka, että toteuttajatahon haastattelua ei saatu tehtyä. Hankkeen toteutuksessa oli ajoittaisia ongelmia, jotka osittain johtuivat siitä, että hankkeen toteutusta tapahtui paljon Viron puolella. Hankalaa valvojan näkökulmasta oli erityisesti se, että Viron puolella tapahtuneista asioista ei saanut paljon tietoa.
Hankkeen tulokset ja vaikutukset
Kehitettiin uusi avohuollon lastensuojelumenetelmä ehkäisemään laitossijoitusta (valvoja hieman eri mieltä tämän menetelmän toimivuudesta). Tuettiin leiri- ja koulutustoiminnan kautta noin kymmentä nuorta molemmissa maissa parantamaan elämänlaatuaan ja pääsemään irti päihde- ja huume-kierteestä. Useat koulutustilaisuudet.
Tulosten hyödynnettävyys
Kehitetyä mallia voisi jatkokehittelyn kautta parantaa ja toteuttaa myös muissa toimintaympäristöissä.

104892	PÄIHTEETÖN NUORUUS
Toimenpidekokonaisuus	4A.1.2 Sosiaalinen vuorovaikutus ja paikallis- ja aluetason yhteydet.
Kesto-aika	15.3.2002 – 14.3.2005
Toteuttaja/hallinnoija	Hankkeen toteuttajia ovat olleet Vihdin ja Lohjan nuorisotoimi sekä Viron Otepään kaupunki.
Kohderyhmät	Hankkeen kohderyhmänä oli nuorisot.
Tavoitteet	
	Hankkeen tavoitteena on vähentää Kehyskuntien ja Etelä-Virossa Tarton maakunnan, kaupungin ja Otepään alueen nuorten päihteiden käyttöä ja "seksuaalista vallattomuutta" sekä sosiaalisesta syrjäytymisestä aiheutuvaa epäsosiaalisen toiminnan ilmiöitä kuten huume- ja seksirikollisuutta. Keinona tavoitteeseen pääsemiseksi oli luoda käyttökelpoinen nuorisotyöhön soveltuva päihdekasvatusmenetelmä, jossa huomioidaan alueen erityispiirteet, jotka muodostuvat kaupunkialueen ulkopuolella. Hankkeessa edistetään viranomaisyhteistyötä, jotta eri ammattiryhmät voivat kehittää omaa nuorisokasvatustyötä.
Toteutus	
	Hankkeessa oli mukana pääkaupunkiseudun kehyskunnista Lohja ja Vihti yhteistyössä Virolaisen Otepään ystävyyskunnan, sen pienet ympäristökuntien ja Tarton kaupungin kanssa.
Hankkeen tavoitteenasettelu	
	Hanke on lähtenyt tarpeesta reagoida nuorten alkoholin käyttöön. Alueen kouluissa tehty terveystutkimus osoitti, että nuorten keskuudessa päihteiden käyttö oli lisääntynyt. Hankkeen kautta arvioitiin mahdolliseksi sada lisä-

resursseja kasvavan ongelman ehkäisyyn ja tilanteen korjaamiseen. Hankkeessa pyritään ehkäisevään päihdetyöhön, nuorisokasvattajien koulutukseen, päihdevalistuksen lisäämiseen, asiantuntijaverkoston rakentaminen sekä henkilö- että järjestötasolla.

Hankkeella on monta tavoitetta, jotka vastaavat alueella olevia tarpeita. Hanke mahdollistaa samantyyppisten ongelmien kanssa työskentelevien viranomaistahojen yhteistyön ja onnistuneiden toimintamallien ja hyvien käytäntöjen levittämistä. Ehkäisevä päihdetyö vastaa hyvin kohderyhmän terveystarpeita.

Hankkeen toteutus

Hankkeen toimeenpanossa oli ongelmia, sillä ulkomaisten yhteistyökumppaneiden rahoitus ja organisoidun toiminnan kyvyt eivät olleet suomalaisten toimijoiden tasolla. Hankkeen hallinnointi koettiin hanketoimijoiden puolelta työteliääksi, samoin tiedotus. Toisaalta aiheen ajankohtaisuus herätti paljon keskustelua paikallisesti, jonka arvioidaan osaltaan vaikuttaneen hanketiedotuksen edistymiseen paikallisissa tiedotusvälineissä. Hankkeen projektipäällikön mukaan keskustelu on jatkunut edelleen voimakkaana hankkeen jälkeen. Hankkeen toteutus onnistui varsin hyvin.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hankkeessa pyrittiin kehittämään viranomaisyhteistyötä. Yhteistyönkehittäminen onnistui kotimaisten toimijoiden välillä tavoitteiden mukaisesti, mutta Viron yhteistyökumppaneiden järjestäytyminen oli vaillinaista. Paikalliset kansalaisjärjestöt kehittivät yhteistoimintaa hankkeen seurauksena Viroon. Päihdekasvatusta annettiin myös alueen nuorten vanhemmille. Hankkeen aikana havaittiin, että vanhemmat olivat ryhmä, joka esimerkkinä on tärkeä vaikuttaja nuorten päihdekasvatuksessa. Median vaikutus päihdetyön tiedon levittämisessä todettiin myös merkittäväksi tiedotuskanavaksi.

Hankkeen aikana havaittiin, että seksuaalikasvatus on oleellinen seikka nuorten päihdekasvatuksen osana. Jatkossa osataan paremmin kiinnittää tähän puoleen kiinnittää paremmin huomiota ja kiinnittää seksuaaliskasvatus osaksi hankkeen suunnittelua. Järjestön ja viranomaisten kyvyt ja osaaminen nuorten päihdeiden käyttöön kehittyi hankkeen aikana. Hankkeen tulosten mittaamisen vaikeus todettiin sekä hankkeen toteuttajan että valvojan puolelta, mutta tätä asiaa ei pidetty myöskään hankkeen arvoa heikentävänä seikkana. Hanketoiminta koettiin tärkeäksi, vaikka tulosten mittaaminen ei ole helppoa.

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeen aikana kehittyneet yhteistyömallit ovat jääneet hankkeen myötä vahvistamaan kansalaisjärjestöjen ja viranomaisten sisäisiä ja keskinäisiä suhteita. Lähialueyhteistyön myötä virolaiset toimijat ovat saaneet uusia malleja, miten nuorten päihdetyötä tehdään Suomessa. Kuntien välinen yhteistyö on syventynyt. Projektipäällikön mukaan suhtautuminen ylikansallisen rahoituksen hakemiseen on kehittynyt myönteisemmäksi hankeosaamisen parantuksessa. Tuloksia on jo hyödynnetty siten, että hankkeen ulkopuoliset kaupungit ovat tutustuneet hankkeeseen.

S01100	Youth Rise- rikoskierre seis
Toimenpidekokonaisuus	5.1.1 Työmarkkinoille pääsemisen ja paluun helpottaminen (EQUAL)
Kestoaika	15.5.2002 – 30.4.2005
Toteuttaja/hallinnoija	Kriminaalihuoltolaitoksen Kajaanin aluetoimisto
Kohderyhmät	Varsinaiset kohderyhmät hankkeessa olivat 15-20 -vuotiaat alkavassa rikoskierteessä olevat nuoret ja vankilasta vapautuvat n. 18-30 -vuotiaat nuoret vangit. Osallistujakohderyhmänä olivat työttömät ammattihenkilöt, jotka toimivat nuorten maallikko-ohjaajina. Välilliset kohderyhmät hankkeessa olivat osallistuvien kuntien ja viranomaistoimijoiden joukko. Välilliset hyötyjät olivat osallistujien omat läheiset ja perheenjäsenet sekä yhteisöt, joiden sosiaalisen eriytymisen ongelmiin ja lieveilmiöihin pyrittiin vaikuttamaan.
Tavoitteet	

Tavoitteena oli nuorten elämän kokonaisvaltainen tukeminen, päihteiden käytön sekä uusintarikollisuuden vähentäminen, koulutusmotivaation nostaminen/työmarkkina-aseman kohentaminen koulutukseen ja työelämään kiinnittymällä. Tavoitteena oli myös keskittyminen alueen toimijoiden voimavarojen ja toimintatapojen hajanaisuuden yhdistämiseen ja yhteisten arvo- ja toimintavalintojen rakentamiseen.

Toteutus

Interventiovaiheessa 15-20 -vuotias nuori kiinnitettiin heti rikokseen syyllistymisen jälkeen 3 kk:n interventio-ohjelmaan ja hän sai oman tukihenkilön. Interventio-ohjelmaan suurin osa nuorista ohjautui sosiaalitoimen, poliisin tai kriminaalihuollon kautta. Nuoria ohjautui myös päihdetyöntekijän, kavereiden, vanhempien yhteydenottojen tai kolmannen sektorin kautta. Nuoria valittaessa tärkeänä pidettiin sekä nuoren omaa motivaatiota ja halua lähteä mukaan ohjelmaan että projektin tarpeellisuutta nuorelle.

Tukivaihe oli tarkoitettu sekä em. vaiheen osallistujille, yhdyskuntaseuraamuksen piirissä oleville että vankilasta vapautuville nuorille. Tukivaiheen osallistujia kartoitettiin vankiloista saadun informaation perusteella; tieto projektista annettiin ja alkuhaastattelu tehtiin miltei kaikille alle 30-vuotiaille toiminta-alueella vapautuville vankeustuomiota suorittaville nuorille. Ohjelmaan otettiin nuoria myös kriminaalihuoltolaitoksen mukaan ohjaamina. Tällä haluttiin tukea elämänhallintaa ja rikoksetonta elämää yhdyskuntapalveluksi muunnetun ehdottoman rangaistuksen jälkeen.

Mentorit valittiin työttömistä työnhakijoista. Mentoreiden soveltuvuutta arvioitiin haastattelun avulla. Hankkeessa muodostettiin mentori-nuori -parit siten, että mentorin aiemmista taidoista ja elämäkokemuksesta olisi hyötyä juuri hänen tuettavakseen tulevalle nuorelle.

Hankkeen tavoitteenasettelu

Youth Rise - Rikoskierre seis -projekti oli Kainuuseen ja Koillismaalle suunnattu alueellinen hanke nuorten rikosentekijöiden ja vankilasta vapautuvien nuorten työmarkkina-aseman parantamiseksi. Hankkeen tavoitteena oli interventiovaiheen kautta katkaista nuorten rikoskierre. Tukivaiheessa osallistujaa autettiin rikoksettomaan elämään mentorin avulla, joka auttoi osallistujaa arki- ja viranomaisasioiden hoitamisessa. Keskeisinä tavoitteina projektissa oli kaikkein vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien rikoksiin syyllistyneiden ja yhteiskunnalliseen marginaaliin ajautuneiden nuorten elämän kokonaisvaltainen tukeminen, päihteiden käytön sekä uusintarikollisuuden vähentäminen, osallistujien koulutusmotivaation nostaminen ja sitä kautta työmarkkina-aseman kohentaminen koulutukseen ja työelämään kiinnittymällä.

Tavoitteena oli myös keskittyä alueen toimijoiden voimavarojen ja toimintatapojen hajanaisuuden yhdistämiseen sekä yhteisten arvo- ja toimintavalintojen rakentamiseen. Projektiin osallistuvien aikuisten työttömien (maallikko-ohjaajien eli mentorien) osalta tavoite oli mentorien työllistymisedellytysten tukeminen vaikean rakenteellisen työttömyyden alueella.

Hankkeen toteutus

Hankkeessa olivat keskeisinä kumppaneina mukana toiminta-alueen kunnat eri yksiköineen, poliisilaitokset, oikeusistuimet, päihdehuoltotoimijat, alueen vankilat sekä kolmannen sektorin edustajat. Hanke toimi kansainvälisessä kumppanuudessa, jossa oli mukana saman kohderyhmän kanssa työskentelevät kumppaniorganisaatiot Hollannista, Englannista, Pohjois-Irlannista ja Kreikasta. Hanke verkostoitui valtakunnallisesti muiden rikosseuraamusalan hankkeiden kanssa. Hankkeen toteutumista vauhditti osaltaan laaja verkosto, jonka puitteissa projektia toteutettiin. Hankekumppaneiden yhteistyö ei ollut täysin kitkatonta, mutta laajasta hanketoimijoiden joukosta löytyi kaikille yhteistyömahdollisuuksia.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hanke tuotti tietoa siitä, miten työllistyminen vaikuttaa nuorisorikollisten vankilakierteen katkaisemiseen. Hankkeen kautta alueen viranomaisstahojen yhteistyö kehittyi. Hanke ei saavuttanut asetettuja määrällisiä tavoitteita, sillä hankkeen loppuun asti osallistujia oli vain seitsemän. Tämän lisäksi vain neljä hankkeessa mukana olleista ei joutunut hankkeen aikana rikosepäilyjen kohteeksi uudelleen.

Hankkeen toiminta ja sen onnistuminen perustui mentori-järjestelmän onnistumiseen. Mentori-toimintamallista saatiin hankkeen aikana uutta tietoa. Hankkeen onnistuminen oli voimakkaasti riippuvainen kansalaisten vapaaehtoistoimintaan perustuvasta mallista. Nuorten työllistymisellä havaittiin hankkeen aikana yhteys siihen, että rikoskierre saatiin katkaistua. Hanke tuotti tietoa rikoskierteen katkaisusta. Osallistujat korostivat palautteessaan mentorien merkitystä tukivaiheessa. Suurin osa nuorista koki mentorin projektin keskeiseksi hyödyksi. Mentori oli nuorille

luotettava aikuinen ja hänen kanssaan oli mahdollista tehdä yhdessä tavallisia arjen asioita. Myös kumppanuustoimijat korostivat mentorien merkitystä nuoren tukijana; mentorit edistivät nuorten kiinnittymään arkirytmiin. Projekti kykeni tarjoamaan tilaa keskustelulle ja mahdollisuuksia mm. kansainvälisten kontaktien avulla uusille ideoille ja toimintatavoille.

Projektiin palkatut mentorit saivat työtä ja kokemusta sosiaalialalta. Hanke työllisti myös tutkijoita ja evaluaattorin. Hankkeessa löydettiin ongelmakohtia kohderyhmän työllistämiseksi. Ongelmista tiedotettiin eteenpäin.

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeen kokemukset näkyvät nuoria rikoksentekejiä koskevan lainsäädännön uudistamisessa. Nuorisorikostoimikunta kuuli Youth Rise -hankkeen kokemuksia ja hankkeen käytännöt on kirjattu toimikunnan mietintöön nuorten seuraamusjärjestelmän uudistamisesta. Mietinnön pohjalta nuorisorikostoimikunta teki ehdotukset nuoria rikoksentekejiä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Projektin aikana kehitettyjä hyviä malleja ja toimintatapoja tullaan jatkamaan. Projekti päättyessä kumppanuuksien arvioitiin jatkuvan. Kumppanuuden toiminnot ja toimijat kohtaavat tulevaisuudessa yhteistyön merkeissä. Hankkeen aikana kehitetyt uudet toimintatavat, lisääntynyt tietämys muista viranomaistoimijoista, uudet henkilökohtaiset suhteet ja tihentynyt yhteydenpito jäävät varmasti elämään yhteistyöverkostossa hankkeen päättymisen jälkeen. Youth Rise -hankkeen tuloksia ja toimintamalleja siirretään pysyväksi osaksi maakunnallista toimintaa rikoksiin syyllistyneiden nuorten kanssa tehtävässä työssä. Nuorten rikollisuus on muuttunut viime vuosien aikana: rikoksiin syyllistyy entistä harvempi nuori, mutta rikoksiin syyllistyvät tekevät aikaisempaa useampia tekoja. Interventio – ohjelman nopea ja intensiivinen puuttuminen nuorten rikoksiin heti teon jälkeen on osoittautunut hyväksi ja toimivaksi tavaksi katkaista nuorten rikoskierre.

KOHDERYHMÄ: MAAHANMUUTTAJAT

S00666	TuLaVa-projekti
Toimenpidekokonaisuus	1A.2.4 Työelämän tasa-arvon edistäminen
Kestoaika	1.1.2001 - 31.12.2003
Toteuttaja/hallinnoija	Lapinlahden kunta
Kohderyhmät	Hankkeen kohderyhmän muodostivat vajaakuntoiset henkilöt, kansalliset vähemmistöt ja maahanmuuttajat, vapautuvat vangit sekä muut vaikeasti työllistettävät henkilöt.
Tavoitteet	
<p>Projektin tavoitteena oli edistää kohderyhmän työllistymistä avoimille työmarkkinoille sekä edistää heidän siellä pysymistään. Tavoitteena oli parantaa osallistujien täysivaltaista integroitumista yhteiskuntaan. Tavoitteeseen pyrittiin luomalla osallistujille yksilöllinen poikkihallinnollinen ja saumaton palvelukokonaisuus 2) luomalla yhteistyöverkostoja paikallis-, alue- ja valtakunnantason toimijoiden kanssa 3) projektissa saadut tulokset ja toimivat käytännöt osaksi normaalia palvelujärjestelmää. Toimenpiteinä käytettiin yksilöllistä palvelusuunnitelmaa, joka voi koostua tutkimuksista, kuntoutuksesta, koulutuksesta, tuetusta työllistämisestä. Tuetulla työllistämällä tarkoitetaan huoltosuhteista- tai palkkatyötä henkilöllä, joka saa työvalmentajan tuen ja ohjauksen. Nämä kohderyhmään kuuluvat henkilöt ovat entisellä määräaikaisella eläkkeellä (kuntoutustuki) tai toistaiseksi voimassa olevalla eläkkeellä, eikä heillä ole oikeutta työvoimahallinnon työllistämistukiin. Näiden lisäksi toimenpiteinä ovat muista syrjäytymisestä aiheutuvien tekijöiden poistaminen ja lievittäminen. Jokaiselle projektiin osallistuvalla tehtävän palvelusuunnitelman ensisijainen tavoite oli edistää kohteensa työelämävalmiuksia. Projektissa pyrittiin tuotteistamaan avotyön malli työhön kuntoutujille sekä luomaan malli ja perusteet toimeentulotuen käyttämisestä työllistämiseen.</p>	
Toteutus	
<p>TuLaVa-projekti toteutettiin Lapinlahden kunnassa vuosina 2001 - 2003. Vaikka TuLaVa oli alun perin suunniteltu toteutettavan sekä Lapinlahden että Varpaisjärven kunnissa, ei Varpaisjärven kunta kiinnostuneisuudestaan huolimatta pystynyt järjestämään omarahoitusosuuttaan. Projektissa työskenteli kaksi työntekijää; projektivastaava ja työvalmentaja. Projektin tarjoamien palvelujen ytimen muodostivat palveluohjaus ja sosiaalityö sekä työvalmennus. Lisäksi projektillisilla oli mahdollisuus saada mm. ryhmäohjausta. Ryhmäohjausta järjestettiin yhteistyössä muiden lapinlahtelaisten aktiivisuusprojektien kanssa (ETSIN, Nuopake). Projektiin tuli mukaan yhteensä 20 paikallista yritystä, yhdistystä ja koulutusorganisaatio. Alueellista yhteistyötä tehtiin Ylä-Savon muiden ESR-osarahoitteisten työllisyysprojektien kanssa. TuLaVa kuului valtakunnallisen tuetun työllistymisen verkostoon (FINSE). Hanke oli oleellinen osa Lapinlahdella ja osin Varpaisjärvellä vuosina 2001 - 2003 toteutettua Suuntana Elämä -hankekokonaisuutta.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeen tavoitteet vastasivat aineiston perusteella varsin hyvin kohderyhmien tarpeisiin, mutta tavoitteet olivat kuitenkin jokseenkin ylimitallisia. Odotukset olivat korkealla, jopa liian korkealla. Tässä yhteydessä tulee kuitenkin nostaa esille, ettei TuLavan osalta tavoitettu hankkeen valvojaa. Näin ollen tarkastelu perustuu hankkeen vastuuhenkilön haastatteluun sekä hanketta koskevaan dokumenttiaineistoon. Hankkeen tavoitteiden voidaan aineiston perusteella sanoa myös olleen varsin hyvin linjassa STM:n politiikkatason tavoitteiden kanssa sekä työelämän tasa-arvon edistämistä koskevan toimenpidekokonaisuuden tavoitteiden kanssa.</p>	
Hankkeen toteutus	
<p>Hankkeen toimeenpanossa ja itse toteutuksessa ilmeni muutamia varsin merkittäviä ongelmia. Informaation kulussa ilmenneiden epäselvyyksien vuoksi projektin varoilla oli työllistetty henkilöitä, joiden työllistämiseksi oli saatu työvoimatoimistolta taloudellista tukea. Projektin toimenpiteitä oli tältä osin kuitenkin kohdistettu väärin, mikä kävi ilmi projektissa suoritettussa tarkastuksessa (Kari Klemola 2.12.2002). Projektin varoja ei olisi saanut käyttää ko. tarkoitukseen. Tästä aiheutui se, että projektin taloussuunnitelmaa karsittiin.</p>	

Hankkeen toteutus onnistui muuten varsin hyvin, vaikka ongelmana oli ajoittain henkilöstön suuri vaihtuvuus. Myös projektiin kuuluvien hallinnollisten tehtävien määrä yllätti runsaudellaan, minkä vuoksi kaikkien työpanosta ei voitu kohdistaa riittävästi työvalmennukseen.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Projektissa luotiin tuetun työllistymisen malli Lapinlahdelle. Innovatiivisena elementtinä projektissa oli sen toimiminen tiiviissä yhteistyössä eri toimijatahojen kanssa. Yhteistyö Lapinlahden työvoimatoimiston kanssa lisääntyi hankkeen myötä huomattavasti. Yhteistyössä kansalaisopiston kanssa luotiin malli, jossa kotouttamissuunnitelmaan kiinteästi liittyvät suomen kielen alkeisopinnot. Nytemmin suomen kielen alkeisopinnot kuuluvat kansalaisopiston normaali-ohjelmaa.

Projektin aikana syntyi yksi uusi työpaikka Lapinlahden kunnantalon kahvioon sekä 11 työpaikkaa uudistettiin tai säilytettiin. Merkittävin saavutus oli yhden uuden työpaikan luomisen ohella se, että projektissa aloittanut maahanmuuttaja kykeni projektin tuen avulla suorittamaan oppisopimuskoulutuksen. Tämä oli ensimmäinen maahanmuuttajan suorittama oppisopimuskoulutus Pohjois-Savossa.

Projektin tavoitteena oli, että projektissa aloittaa vuosina 2001 - 2003 45 projektilaista. Tämä tavoite ylitettiin varsin selvästi, sillä toteuma oli 60.

Tulosten hyödynnettävyys

TuLaVa-projektin työtä jatkaa TuLaVa2-projekti, jonka toiminta jatkuu vuoden 2006 loppuun asti. TuLaVa2-projektissa on otettu huomioon TuLaVa-projektissa saadut kokemukset. Kokemukset ovat myös siirtyneet jatkoprojektiin, sillä toinen työntekijöistä jatkaa työskentelyään jatkoprojektissa. Jatkohankkeen toteuttaminen tulosten hyödynnettävyyden kannalta on erittäin merkittävä asia.

106378	Lusia päihdeittä – monikulttuurinen päihdeohjelma maahanmuuttajille
Toimenpidekokonaisuus	4A.1.1. Paikallis- ja aluehallinnon verkostot
Kestoaika	1.1.2003 - 30.6.2005
Toteuttaja/hallinnoija	Åbo Akademi
Kohderyhmät	Virolaiset ja venäläiset vangit sekä vankilahenkilökunta
Tavoitteet	
Hankkeen tavoitteena oli tuottaa Suomen vankiloissa oleville virolaisille ja venäläisille vangeille monikulttuuriseen omakieliseen päihdeaineistoon ja motivoivaan haastatteluun perustuva päihdeohjelma sekä vankilahenkilökunnalle suunnattua opetusmateriaalia. Lisäksi hanke pyrki evaluimaan ohjelman vaikuttavuutta kestävien tulosten aikaansaamiseksi päihdeiden käytön ehkäisemiseksi vankiloissa.	
Toteutus	
Hanketta hallinnoi Åbo Akademi. Sen yhteistyökumppaneina olivat MTU AIDS Tugikeskus (Viro), Helsingin, Riihimäen, Keravan, Vantaan ja Mikkelin vankilat.	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
Hankkeen tavoitteenasettelua on hyvin vaikea arvioida, sillä hankkeen projektipäällikkö on muuttanut Viroon, eikä häntä ole tavoitettu.	
Hankkeen toteutus	
Ks. edellä.	

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hankkeessa toteutettiin vironkielisille vangeille suunnattu päihde- ja HIV/AIDS -ohjelma yhteistyössä MTU AIDS Tugikeskuksen kanssa. Suomalaisista vankiloista tähän ohjelmaan osallistui 22 vankia. Hanke tuotti mallin monikulttuurisen päihdeintervention toteuttamiseen vankilassa sekä tietoa rajan ylittävän yhteistyönä toteutetun päihdeintervention logiikasta ja kustannusten muodostumisesta.

Tulosten hyödynnettävyys

Mallia hyödynnettävyyttä ei voi arviointiaineiston perusteella juurikaan arvioida.

108481	Monikulttuurinen naisten tuki (tukea väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajaisille)
Toimenpidekokonaisuus	2.2 Uusien yhteistyö- ja palvelumallien kehittäminen
Kestoaika	1.10.2003 - 31.12.2005
Toteuttaja/hallinnoija	Monikanaiset ry.
Kohderyhmät	Väkivaltaa kokeneet, Itä-Helsingissä asuvat maahanmuuttajanaiset ja heidän lapsensa.
Tavoitteet	
Tavoitteena on parisuhdeväkivallan kierteen katkaisu ja ennaltaehkäisy; yhteistyöverkoston kehittäminen viranomaisten ja auttajapalveluja tuottavien maahanmuuttajajärjestöjen välillä; palvelujen kehittäminen väkivallan uhrien auttamiseksi; vaihtoehtojen kehittäminen prostituutiosta ulos pääsemiseksi ja miestyömallin kehittäminen väkivallan tekijöille.	
Toteutus	
Päävastuun hankkeen toteuttamisesta kantoi Monika Naiset ry, mukana oli myös Suomen Pakolaisapu ry, Helsingin kaupunki ja Helsingin poliisilaitos, Aasialaisnaiset ry, Työvoimatoimistot, Kela, Ensi- ja turvakodit, Asumispalvelut, naisten linja Suomessa ry, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Laurea ammattikorkeakoulu, Amiedu ja Monikulttuurinen psykososiaalipedagoginen keskus.	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
Hanke onnistui erittäin hyvin paikallistamaan ja luomaan matalan kynnyksen palveluja asiakkaiden ulottuville Itä-Helsingissä. Samalla saavutettiin tavoitteena oleva seurantamalli, jonka avulla päästään irti väkivallasta ja parannetaan elämänhallintaa. Hanke toimi myös hyvin EU-ohjelman kontekstissa, sillä se edusti tasa-arvon edistämistä ja hallinnonalojen välisten palvelumallien kehittämistä. Tavoitteiden asettelu oli myös toteutettu varsin realistisesti, käyntimääriä ja puheluita sekä asiakaskäyntejä pystyttiin seuraamaan hyvin.	
Hankkeen toteutus	
Ohjausryhmän toiminta oli sujuvaa ja STM:n rooli varsin vahva ohjauksessa. Suomen pakolaisavun kautta koulutus- ja tiedotustoimintaan saatiin jämäkkyyttä ja yhteistyö poliisin kanssa oli varsin hedelmällistä. Hankkeen avulla kohde-/asiakasryhmä sai tietoa kyseisestä matalan kynnyksen palvelumahdollisuudesta, jota he ahkerasti ja rohkeasti tämän jälkeen käyttivät. Kuitenkin ongelmia loivat erityisesti sosiaalivirastot, joiden kautta tiedon kyseisestä hankkeesta sai vain 2 % asiakkaista. Hanke oli kuitenkin kestoaltaan liian lyhyt, jotta se olisi pitkällä tähtäimellä voinut juurruttaa toimintaansa. Kriittinen kohta toteuttajatahon mielestä oli se, että hanke ei onnistunut järjestämään miestyön suunnitelmia. Maahanmuuttajamiesten asenteet ja valmius toimia väkivallan ehkäisyssä parissa ovat heikkoja, tämä fakta osaltaan vaikutti siihen, että miesverkostoa ei tavoitteista huolimatta syntynyt.	
Hankkeen tulokset ja vaikutukset	

Hanke tuotti maahanmuuttajajaisille välittävän ja aidon matalan kynnyksen apupaikan. Maahanmuuttajajaiset ja väkivalta -opas oli myös erittäin tärkeä tulos. Keskeisintä oli kuitenkin matalan kynnyksen apu -ajattelun levittäminen ja sen osoittaminen myös käytännössä toimivaksi ratkaisuksi kohderyhmän ongelmien ratkaisussa.

Tulosten hyödynnettävyys

Matalan kynnyksen käytäntöjä voisi hyödyntää rutkasti laajemmin. Tätä näkemystä puolustavat monet seikat, ei vähiten se, että pätevistä sosiaalityöntekijöistä on tällä hetkellä huutava pula. Matalan kynnyksen apupaikat saattaisivat päästä myös paremmin kiinni esimerkiksi juuri maahanmuuttajien ruohonjuuritason ongelmiin.

105520	Naisten kriisikeskustoiminnan kehittäminen (yhteisen turva- ja palveluverkon luominen Suomen ja Venäjän Karjalan raja-alueille)
Toimenpidekokonaisuus	4C2.2 Hyvinvointi ja kansalaisyhteiskunta
Kestoaika	1.8.2002 - 31.12.2003
Toteuttaja/hallinnoija	Oulun yliopiston kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö
Kohderyhmät	Ensisijaisena kohdealueena oli Venäjän Karjala ja tavoitteena tukea ja kehittää Petroskoissa käynnistyvää, naisille tarkoitettua kriisikeskusta.
Tavoitteet	
Projektin tavoitteena oli luoda edellytyksiä vuorovaikutuksen ja yhteistyön normalisoitumiseen ja tasapainottumiseen sekä kansalaisten turvallisuuden vahvistumiseen raja-alueella edistämällä demokraattista transitiota Karjalan tasavallassa sukupuolten tasa-arvon sekä lasten ja nuorten näkökulmasta. Konkreettisesti projekti kohdistuu naisten kriisikeskukseen ja pyrkii sitä kautta äitiyteen, seksuaalisuuteen ja sukupuolten väliseen kanssakäymiseen liittyvien ongelmien lievittämiseen.	
Toteutus	
Hanketta hallinnoi Oulun yliopiston kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, venäläisen osapuolen toimintaa hallinnoi Pomorin yliopisto. Koulutusohjelman suunnitteluun osallistui myös Kvinneuniversitet Nord Norjasta sekä Kvinnojouren Iris Ruotsista. Venäläispanostusta toteutuksessa oli mukana myös Pietarista ja Petroskoista.	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
Hankkeen tavoitteet olivat varsin realistiset ja erityisesti valvoja piti tavoitteenasettelua hyvänä. Tavoitteiden realiteetista toteuttajatahon kommentit olivat sen suuntaisia, että laadulliset, varsinkin ihmisoikeusongelmat ovat usein toissijaisessa asemassa. Näille tavoitteille onkin vaikea rakentaa luotettavia mittareita. Kuitenkin uudenlaisten ja kansainvälisten tavoitteiden esiin tuominen hankkeissa on hyvin suositeltavaa.	
Hankkeen toteutus	
Hankkeen toimijat sekä Suomen että Venäjän puolella olivat hyvin motivoituneita, eikä työtuntien määrää voi saada rahalla mitata. Koulutus ja vaihto-ohjelmat onnistuivat henkilöstön motivaation tuloksena hyvin. Hanke oli varsinaisesti alkanut jo 1999. Sen keston aikana tuli rahoituskatkoksia, jotka vaikuttivat negatiivisesti kokonaistoteutukseen. Myös ministeriön rahoituksen valvonta oli välillä äärimmäisen pikkutarkkaa, joka osaltaan vaikeutti hankkeen toimintaa. Toisaalta ministeriön näkökulmasta kyse oli enemmän siitä, että yliopistollinen hanke vetosi usein autonomiseen luonteeseensa, eli että sillä ei olisi niin suoria raportointivelvollisuuksia ministeriön suuntaan.	

Huomioitavaa kuitenkin on, että autonomisuus ei tämän hankkeen kohdalla ollut negatiivinen asia, vaan valvojan mukaan ehkä jopa paransi sen toteutusta ja toimivuutta.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Tärkein tulos on pohjoismais-venäläinen tutkijaverkosto, joka on suhteellisen helposti mobilisoitavissa myös uudelleen. Toinen tärkeä tulos on koulutus- ja vaihto-ohjelma.

Tulosten hyödynnettävyys

Rajat ylittävää tutkijaverkosta voi samantapaisissa hankkeissa ja ongelmissa käyttää suhteellisen helposti uudelleen, samoin hankkeen luomia koulutusohjelmia ja kirjallisuutta.

KOHDERYHMÄ: PÄIHDEONGELMAISET

107879	Huuta: Huumeiden käytön ja tartuntatautien ehkäisy Helsingissä ja Tallinnassa
Toimenpidekokonaisuus	4A.1.1. Paikallis- ja aluehallinnon verkostot
Kesto aika	1.1.2004 - 31.12.2006
Toteuttaja/hallinnoija	Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia
Kohderyhmät	Lähialuematkailijat, huumeiden käyttäjät ja seksityöntekijät
Tavoitteet	
Projektin tavoitteena oli kehittää ehkäisevää ja terveyden edistämiseen kohdentuvaa työskentelyä Helsingissä ja Tallinnassa. Toimintakäytäntöjä tehtiin tunnetuksi kaupunkien välillä ja kehitettiin mm. lähialuematkailijoille suunnattua tiedotusta ja puhelinneuvontaa, huumeiden käyttäjille tarkoitettuja terveysneuvontapalveluita ja matalan kynnyksen sosiaali- ja terveyspalveluita seksityöntekijöille molemmissa kaupungeissa. Tavoitteena oli ehkäistä myös tarttuvien tautien leviämistä.	
Toteutus	
Hankkeen käytännön toteutuksesta on vastannut Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Sen partnerina oli Tallinnan kaupunki (Social welfare and health care board).	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
Hankkeen tavoitteenasettelun voi sanoa vastanneen erittäin hyvin kohderyhmien tarpeita. Varsinkin syrjäytyneiden nuorten ja vankien saralla normaaliin elämään palaaminen oli hyvin otettu huomioon hankkeen tavoitteissa.	
Hankkeen toteutus	
Hankkeen toteutus onnistui Helsingissä hyvin, Tallinnassa oli joitakin ongelmia. Tämä johtui pitkälti erilaisista toimintakulttuureista. Toisin sanoen Tallinnassa toiminta alkoi varsin hitaasti, eikä yhteisiin tavoitteisiin sitouduttu tarpeeksi tiukasti. Myös Helsingin sosiaaliviraston kanssa oli joitakin ongelmia. Tämä näkyi varsinkin siinä, että sosiaalivirastossa ei toteuttajatahojen mukaan täysin ymmärretty ehkäisevän toiminnan roolia hankkeen eräänä painopisteenä. Myös erään laivayhtiön kanssa oli ongelmia, koska huumeita ja tartuntatauteja koskeva kampanja koettiin siellä yhtiön toimintaa vahingoittavaksi.	
Hankkeen tulokset ja vaikutukset	
Hankkeen keskeiset tulokset on lueteltu seuraavasti: <ol style="list-style-type: none"> 1. Rajat ylittävä ennaltaehkäisevä työ on kehittynyt ja jää hankkeen jälkeen myös voimaan Stadian ja Tallinnan välille 2. Pro-tukipistettä vastaava toiminta käynnistyi Tallinnassa 3. Tiedotustoiminta: satama-alueen kampanjat, julisteet, lööpit 4. Suonensisäisiä huumeita käyttävien kohdalla tiedotus Tallinnan tartuntatautilanteesta ja pistämisen riskeistä sekä vertaistyön koulutus. 5. Verkostoituminen	

Koulutusohjelma Stadiassa
Tulosten hyödynnettävyys
Pro-tukipisteen ajatusta voisi helposti soveltaa myös muissa Itä-Euroopan maissa.

105754 / 105519	Huumereitiltä hoitoketjuun. Päihdetyön kehittäminen Kaakkois-Suomessa ja siihen rajoittuvalta Venäjän rajalta / Huumereitiltä hoitoketjuun (konsortio)
Toimenpidekokonaisuus	4B.3.2 Yhteistyön edellytykset ja hyvinvointi / 4C.2.2 Hyvinvointi ja kansalaisyhteiskunta
Kestoaika	1.9.2002 - 31.5.2005 / 1.1.2002 - 31.12.2004
Toteuttaja/hallinnoija	Kajaanin ammattikorkeakoulu / Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu
Kohderyhmät	Viranomaiset, venäläiset yhteistyökumppanit ja muut huumeidenkäytön ennaltaehkäisyn sidosryhmät.

Tavoitteet
Hankkeilla oli erittäin tiivistä ja keskitettyä yhteistyötä. Tämän vuoksi tarkastelemme hankkeita yhtenä konsortiona. Tavoitteina olivat raja-alueiden viranomaisten ja yhteistyöverkoston rakentaminen huume- ja päihdehaittojen vähentämiseksi ja rajan aiheuttamien muiden kielteisten vaikutusten torjumiseksi. Tavoitteina oli myös tukea huumeiden ja päihdeiden saatavuuden ehkäisyä ja alueellista huume- ja päihdestrategian täytäntöönpanoa.

Toteutus
Hanke oli laajaan konsortioon nojaava. Siinä oli Kajaanin ja Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulujen lisäksi mukana Rovaniemen, Oulunseudun, Kemi-Tornion, Pohjois-Savon ja Mikkelin ammattikorkeakoulut. Tämän lisäksi mukana oli venäläisiä yhteistyökumppaneita.

Hankkeen tavoitteenasettelu
Hanke toteutui juuri siten, kuin oli kaavailtu. Sen tavoitteena oli erityisesti luoda teoreettisia toimintamalleja. Näiden mallien tuottamisessa onnistuttiin erittäin hyvin ja työ jatkuu edelleen. Koulutus muodosti myös merkittävän osan sekä tavoitteita että toteutettua toimintaa. Konsortiossa oli painopisteitä myös muihin suuntiin, kuten kuntoutukseen. Kuntoutus olikin enemmän Rovaniemen ja Oulun kuin Kajaanin ja Lappeenrannan vastuulla. Tässäkin hankkeessa kuitenkin tavoitteet olivat liian laajat, puolet olisi toteuttajatahon mukaan voinut karsina pois. Valvojan mukaan hanke teki urauurtavaa teoreettista työtä.

Hankkeen toteutus
Hankkeen toteutus onnistui varsin hyvin. Sairaanhoidopiiriin ja Kainuun kuntayhtymän edustajat olisivat voineet olla paremmin mukana. Positiivista oli poliisin kanssa tehty tiivis yhteistyö. Suhteet Karjalan tasavaltaan toimivat hyvin, tämä johtuu pitkälti hankkeen ideoijan hyvistä aiemmista suhteista. Hankkeen aloittaminen kuitenkin viivästyi 9 kuukautta, joka loi oman leimansa hankkeen elinkaareen. Vuoden viivästyminen turhautti. Se seikka, että projektipäällikkö tuli ulkopuolelta hankkeeseen, oli väärä ratkaisu. Projektipäällikön varsinainen työnantaja ei antanut tarpeeksi hänelle aikaa tämän työn hoitamiseen. Tässäkin hankkeessa ongelmia loi STM:n hidas toiminta rahoitusten siirroissa.
Lappeenrannan osa-hanke sai paljon tieto-taitoa Kajaanista ja pystyi välttämään samoja virheitä. Hankkeen kokeneen johtajan ja hyvin toimineen ohjausryhmän ansiosta hanke teki erittäin tiivistä yhteistyötä niin muiden konsortion osapuolten kuin myös Pietarin valtiollisen palvelu- ja talousyliopiston kanssa. Pietarista saatiin tukea tutkimustyöhön. Lappeenrannassa keskityttiinkin enemmän huumeiden käytön käytännöllisiin ongelmiin ja Pietarissa puo-

lestaan tutkittiin ongelmia teoreettisesta näkökulmasta. Sen sijaan ongelmallista oli hankkeessa se, että Imatran kaupunki ei tavoitteista huolimatta tukenut hanketta.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hanke tuotti paljon koulutus- ja informaatiomateriaalia. Samoin hyvin näkyvyyttä sai draaman keinoin toteutettu Elämyksellinen päihderata. Keskeinen osa tuloksia oli myös kotimaisten sekä rajat ylittävien verkostojen kehittyminen. Lappeenrannassa tuotettiin myös paljon kirjallisuutta, infopaketti huumeiden käyttäjille, sekä opasvihkonen, joka käännettiin venäjäksi. Tämän vihkosen johdosta Pietariin perustettiin tukipiste huumeiden käyttäjille. STM:n edustajien mukaan tätä konsortiohanketta tullaan EU puheenjohtajakaudella käyttämään esimerkkinä hyvin onnistuneesta lähialueyhteistyöstä. Näiden seikkojen lisäksi hankkeen tiimoilta pidettiin luentoja Bielefeldissä, Saksassa.

Tulosten hyödynnettävyys

Edellä mainittuja tuotoksia voi hyvin soveltaa muuallakin. Tulokset ovat olleet vahvasti esillä konsortion muissa ammattikorkeakouluissa ja niitä on laajasti hyödynnetty koulutuksessa ja koulutusohjelmissa. Syntynyt materiaali oli niin korkeatasoista ja verkostot laajoja, että hankekonsortion tulosten hyödynnettävyys näkyy vielä monen vuoden jälkeenkin. Tämän konsortion esimerkillistä toimintaa voi hyvin pitää pohjana tuleville optimaalisesti toimiville hankkeille ja hankekonsortioille.

104569	Sillakaar – Kolmas sektori päihdepalvelujen kehittäjänä Virossa
Toimenpidekokonaisuus	4A.1.2 Sosiaalinen vuorovaikutus ja paikallis- ja aluetason yhteydet
Kestoaika	1.8.2001 - 31.7.2004
Toteuttaja/hallinnoija	Sininauhaliitto
Kohderyhmät	Sininauhaliiton jäsenjärjestöt ja niiden toimihenkilöt sekä virolaisten yhteistyökumppaneiden toimipisteet ja niiden verkostoissa toimivat ihmiset.
Tavoitteet	
Tavoitteina oli vahvistaa kolmannen sektorin yhteistyötä Etelä-Suomen ja Viron välillä, kehittää suomalaisen kolmannen sektorin ammatillisia valmiuksia päihdetyössä, siihen liittyvässä koulutuksessa sekä kansainvälisessä yhteistyössä, vähentää rajan takana esiintyvän päihteidenkäytön seurausilmiöitä Helsingin ja Uudenmaan alueella ja vahvistaa verkostotyöskentelyn avulla Sininauhaliiton asiantuntijoiden ammatillista pohjaa.	
Toteutus	
Hanke toteutettiin rakentamalla suomalais-virolaista kolmannen sektorin asiantuntijaverkostoa ehkäisevän päihdetyön, lasten leiritoiminnan, aikuisten päiväkeskustoiminnan ja päihdekoulutuksen erityisalueilla. Toteuttajan oli Sininauhaliiton keskustoiminto, Sininauhaliiton Interreg IIA alueella olevat jäsenjärjestöt, osin mukana oli myös Helsingin kaupungin 'Kotiin Helsinkiin' -projekti. Viron puolelta mukana olivat Eesti Sinise Risti Liit, Sotsiaalse Rehabilitatsioon Keskus, Eesti Tervisekasvatuse Keskus ja Tartu Kristlik Kodu. Projekti työllisti yhden kokoaikaisen henkilön, yhden puolipäiväisen henkilön 36 kk:n ja yhden henkilön 11 kk:n ajaksi.	

Hankkeen tavoitteenasettelu

Hankkeella oli ylimitoitettut tavoitteet. Kuitenkin hanke kykeni saamaan aikaan suomalais-virolaisten asiantuntija- ja järjestöverkoston kolmannen sektorin päihdekuntoutuksen alueella. Samoin seminaaritoimintaa pystyttiin lähes tavoitteiden mukaisesti kehittämään ja päihdehaittojen ennaltaehkäisy tuli virolaisten toimijoiden keino- ja ajatteluvälikoimaan. Myös tavoitteena ollut Sininauhaliiton ja sen perusjärjestöjen toiminnallinen ja tiedollinen perusta kv-projekteissa on toteuttajan mukaan selvästi vahvistunut.

Hankkeen toteutus

Hankkeen ohjausryhmä oli suhteellisen aktiivinen, siihen oli valittu asiasta aidosti kiinnostuneita henkilöitä. Hankkeen toteutusta vauhditti se, että verkostoja oli jo valmiina. Kulttuurierot vaikuttivat siihen, että Viron puoleisen organisaation toimivuudessa oli tiettyjä ongelmia, koska toimintakulttuuri tällaisissa hankkeissa ei ole vielä niin järjestäytyntä kuin Suomessa. Lisäksi vastuunjako ei toiminut optimaalisella tavalla. Vastuu jäi projektihenkilöstölle ja järjestöjen rooli jäi valmiiden ehdotusten vastaanottajaksi. Myös projektin markkinointi virolaisille kumppaneille epäonnistui. Virolaisten toimijoiden välillä oli selvää keskinäistä kilpailua ja epäluuloa, joka vaikeutti toimintaa. Lisäksi ongelmia oli maksatuksen takapainotteisuudessa, jonka vuoksi sininauhaliitto joutui avaamaan luotollisen shekkitilin. Virolainen osapuoli ei kyennyt hoitamaan omaa rahoitustaan.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

1. Ehkäisevän päihdetyön arvokasvatusohjelman 'Camera obscuran' viron- ja venäjänkielinen versio koulutusmateriaaleineen. Tässä yhteydessä syntyi projektin varsinaisen kumppanuusverkoston lisäksi yhteydet noin 40 opettajaan ja kasvattajaan.
2. Päihdekoulutuksen pilottijakso toteutettiin Tallinnassa.
3. Koulutuksen yhteydessä tuotettiin kristillisen päihdekouluttajan opas suomalaiseen käyttöön.
4. Sininauhaliiton projektiosaamisen kehitys.
5. Lastenleirien toteutuksen seuranta ja päiväkeskusten verkoston kehittäminen.

Tulosten hyödynnettävyys

Tulevaisuudessa selvästi hyödynnettäviä innovaatioita olivat 'Camera obscure' -arvokasvatusohjelma, päihdekouluttajan opas ja syntynyt yhteistyöverkosto.

KOHDERYHMÄ: VAMMAISET (+ OMAISHOITAJAT)

S01636	JOHANNA -projekti, Vaikeavammaisten työnantajien ja vammaisavustajien koulutus- ja tukiprojekti
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto-aika	1.8.2003 - 30.7.2005
Toteuttaja/hallinnoija	Sosiaalipedagogiikan säätiö
Kohderyhmät	Johanna-projektin varsinaisina kohderyhminä olivat Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan, Laukaan ja Muuramen kunnissa asuvat ja työskentelevät vaikeavammaiset henkilöt, jotka toimivat työnantajina omille avustajilleen sekä työsuhteessa vammaisiin olevat henkilökohtaiset avustajat. Välillisinä kohderyhminä olivat vammaisjärjestöt, vammaistyöstä vastaavat sosiaalityöntekijät kunnissa ja terveydenhuollon organisaatioissa sekä eri koulutusyhteisöt.
Tavoitteet	
<p>Projektin tavoitteena vaikeavammaisten työnantajien osalla oli lisätä vaikeavammaisten tasa-arvoisia mahdollisuuksia toimia yhteiskunnallisella ja yksityisellä sektorilla, saada ryhmässä vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta sekä etsiä tietoa omista oikeuksista ja velvollisuuksista vammaisena työnantajana sekä löytää keinoja pidempiaikaisten ja pysyvämpien työsuhteiden luomiseen.</p> <p>Henkilökohtaisten avustajien osalta hankkeen tavoitteena puolestaan oli selkiinnyttää vammaisavustajan työnkuvaa ja perustehtävää, etsiä tietoa omista oikeuksista ja velvollisuuksista vammaisavustajana sekä löytää keinoja pidempiaikaisiin ja pysyvämpiin työsuhteisiin, vahvistaa työssä jaksamista ja työssä kehittymistä sekä selkiinnyttää avustajan omaa nais-/mieskuvaa.</p>	
Toteutus	
<p>Johanna-projektin käytännön toteuttamisesta vastasi Sosiaalipedagogisen Säätiön Sosiaalipedagoginen Instituutti. Projekti toteutettiin koulutuksellisenä ja ammatillisena tukena vammaisille työnantajille ja henkilökohtaisille avustajille. Kaikille yhteisiä koulutuspäiviä vuosina 2003- 2005 oli kahdeksan. Ammatillinen tuki toteutettiin puolitoista vuotta kestäneissä vertaistuki- ja työnohjausryhmissä. Työnantajien ryhmiä oli kolme ja avustajaryhmiä neljä.</p> <p>Vammaisjärjestöt olivat mukana osassa koulutuspäivien suunnittelua ja toteutusta. Useimmat koulutustilaisuuksista olivat avoimia ja niihin osallistui mm. kuntien sosiaalitoimen, terveydenhuollon organisaatioiden ja eri vammaisryhmien edustajia myös hankkeen ulkopuolelta.</p> <p>Projektissa tehtiin yhteistyötä Henkilökohtaisen avustajajärjestelmän kehittämisprojektin, HAJ:n kanssa. HAJ oli mukana koulutuspäivien suunnittelussa ja toteutuksessa. HAJ-projekti jatkaa Johanna-projektin aikana syntyneitä vertaistuki- ja pienryhmiä ja opintopiirityyppistä koulutusta henkilökohtaisille avustajille ja vaikeavammaisille työnantajille Jyväskylän seudulla. Lisäksi kehitteillä oleva Paavo-projekti, eli Palvelutarpeen itsearviointimenetelmä, testasi kehitteillä ollutta arviointimenetelmää Johanna-projektissa mukana olleiden työnantajien kanssa.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeen tavoitteenasettelun voidaan sanoa vastanneen hyvin kohderyhmien tarpeita. Arviointiaineistosta ei nousut esille mitään, mikä viittaisi vastakkaiseen näkemykseen, vaikka haasteelliseksi osoittautui yhdistää samassa hankkeessa vammaisten työnantajien sekä heidän avustajien tarpeet ja tavoitteet. Hankkeen toteuttajatahon edustajan mukaan erityisesti vammaisten työnantajien sekä avustajan välisen vuorovaikutuksen tarpeet nousivat hyvin esille hankkeen edetessä. Hankkeen toiminnalle oli ominaista prosessimaisuus, mikä tässä yhteydessä tarkoitti sitä, että projekti eli koko ajan. Toteuttajatahon näkökulmasta tämä oli hyvä asia, sillä hankkeen tavoitteita kyettiin tar-</p>	

kistamaan ja korjaamaan hankkeen edetessä. Valvojan näkökulmasta hankkeen tavoitteet eivät kuitenkaan olleet täysin realistisia hankkeen aloitusvaiheessa. Hankkeen tavoitteiden voidaan kuitenkin sanoa olleen hyvin linjassa heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukemista koskevan toimenpidekokonaisuuden linjausten sekä kansallisen syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvien poliittisten linjausten kanssa.

Hankkeen toteutus

Hankkeen toimeenpanossa voidaan sanoa olleen ongelmia, sillä toiminta pääsi liikkeelle selvästi suunniteltua aikataulua jäljessä. Projektipäätöksen pitkän viivästymisen vuoksi projektin aloittaminen vaikeutui, mikä aiheutti mm. projektipäällikön vaihtumisen. Hanketta jouduttiin supistamaan alkuperäisestä suunnitelmasta. Myös hankkeen taustaryhmän kokoaminen viivästyi.

Hankkeen toimenpiteet olivat puolestaan pääsääntöisesti kohtuullisen onnistuneita, jos alun vaikeuksia ei oteta huomioon. Positiivisena asiana esille nousi erityisesti toteuttajien ennakkoluulottomuus. Hankkeen toteutusta hidastaneita tekijöitä olivat mm. toiminnan ja tavoitteiden konkreetian puute hankkeen alkuvaiheessa sekä hankkeen hallinnointiin liittyneet ongelmat. Projektin hallinnointi osoittautuikin monin tavoin hankalaksi, vaikka Sosiaalipedagogisella Instituutilla oli kokemusta muista ESR-hankkeista.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hanke tuotti koulutusohjelman mallin vammaistyönantajille ja -avustajille, minkä lisäksi hankkeen aikana koottiin materiaalipaketti vammaistyönantajille ja -avustajille. Koulutusta ja vertaistuen kautta tapahtunutta kokemusten jakamista sekä vuorovaikutuksen ja yhteistyön lisääntymistä onkin pidetty hankkeen merkittävimpinä tuloksina. Hankkeen myötä kyettiin myös selkiyttämään avustajien sekä vammaistyönantajien roolia ja velvoitteita, mitä varsinkin hankkeen toteuttajan näkökulmasta pidettiin varsin merkityksellisenä. Hankkeen tuloksena voidaan pitää myös valtakunnallisen avustajayhdistyksen perustamista, minkä lisäksi hanke tuotti useita parannusehdotuksia avustajajärjestelmään.

Hankkeen loppuseminaarissa julkaistiin kirjanen "Johanna projektin tarinoita ja kokemuksia", johon osallistuneet kirjoittivat hankkeen herättämistä ajatuksistaan ja tunteistaan.

Hankkeella ei aineiston perusteella ollut kielteisiä vaikutuksia.

Hankkeen laadulliset tavoitteet saavutettiin pääosin, mutta määrällisistä tavoitteista jäätin. Hankkeeseen pyrittiin saamaan mukaan 60 henkilöä, mutta toteuma oli 31. Hankkeella ei ollut välillisiä työllisyystavoitteita.

Tulosten hyödynnettävyys

Merkittävimpana hankkeen tuloksena toiminnan jatkuvuuden kannalta voidaan pitää avustajayhdistyksen perustamisesta. Toiminnan jatkuvuus riippuu pitkälti siitä, minkälaiset aineelliset ja henkiset resurssit yhdistys saa avustajatoiminnan kehittämiseen. Yhdistys on laatuaan ensimmäinen Suomessa ja sen perustamista voidaankin sinänsä pitää innovatiivisena.

Koulutuksen, vertaistuen ja työnohjauksellisen työskentelytavan yhdistettyä mallia on myös esitetty käyttäväksi ja sovellettavaksi myös muissa samankaltaisissa hankkeissa. Aineistosta nouseekin varsin selvästi esille, että hankkeen toimintamallia voitaisiin hyödyntää myös muualla Suomessa. Haasteena on kuitenkin, löytyykö toiminnalle vastuun kantajaa. Varsinkin vammaisjärjestöt tulisi saada mukaan, mikäli hankkeessa kehitettyä toimintamallia halutaan siirtää ja juurruttaa muualle Suomeen.

Hankkeen tuloksia hyödyntävät pääosin hankkeeseen osallistuneet vaikeavammaiset ja avustajat omilla tahoillaan. Tulosten laajempaa hyödynnettävyyttä ei voida vielä tässä vaiheessa arvioida.

S00431	KAUAS
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto aika	1.1.2001 - 31.12.2002

Toteuttaja/hallinnoija	Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveystoimisto, Helsingin alueyksikkö
Kohderyhmät	Kauas-projektin kohderyhmä olivat Keskuspuiston ammattiopiston autisti- ja Asperger-opiskelijat. Projektiin osallistui 77 nuorta, jotka eivät ole sijoittuneet työmarkkinoille
Tavoitteet	
<p>Projektin tavoitteena oli palvelupolkujen ja verkostojen rakentaminen, yhteistyön lujittaminen sekä pysyvän ja kehittyvän sitoutumisen aikaansaaminen. Yksilötason tavoite oli osaavan lähiverkoston rakentaminen ja vastuunhankinnan löytäminen. Kunnallinen tavoite oli toimivan strategian luominen autistien ja Asperger-henkilöiden hyvinvointipalvelujen järjestämiseksi. Alueellinen tavoite oli toimiva horisontaalinen yhteistyö, hallinnonalojen rajat ja alueelliset rajat ylittävä, monialainen verkostoyhteistyö. Valtakunnallinen tavoite oli tiedon saatavuuden parantaminen koulutusyhteistyöllä ja verkostojen kehittämisellä.</p>	
Toteutus	
<p>Keskuspuiston ammattiopisto, Etelä-Suomen lääninhallitus ja omaiset aloitteentekijöinä kokosivat toimijat KAUAS-hankkeeseen yhdessä kuntien kanssa. Aktiivisina toimijoina hankkeessa oli 15 Uudenmaan kuntaa, Keskuspuiston ammattiopisto, opiskelijat (77 kpl), opiskelijoiden omaiset, järjestöt, palvelujen tuottajat ja muut sidosryhmät. Etelä-Suomen lääninhallitus koordinoi ja hallinnoi hanketta.</p> <p>Projektilla oli 15.2.2001 alkaen puolipäiväinen projektipäällikkö, joka suunnitteli, koordinoi ja aktivoi projektin toteutusta. Projektin ohjausryhmä linjasi toiminnan, vahvisti suunnitelmat ja teki toteutusta koskevat päätökset. Keskuspuiston ammattiopisto järjesti nuorten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen sekä projektin työntekijöiden ja sidosryhmien koulutuksen. Työssäoppimiskoulutus järjestettiin keväällä 2000 opintonsa valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa päättäneille opiskelijoille (Tykki-opiskelijat) Keskuspuiston ammattiopiston ja Uudenmaan erityishuoltopiirin yhteistyönä. Nämä nuoret muodostivat KAUAS-hankkeen pilottiryhmän.</p> <p>Projekti toteutui seuraavina toimintoina: sidosryhmäkoulutus, palveluohjaus, opiskelijoiden verkostojen kokoaminen, palveluohjaajien osallistuminen opiskelijoiden henkilökohtaisten suunnitelmien laadintaan, kartoitukset, kuntaohjelmien suunnittelu, materiaalin tuottaminen kunnille, omaistoiminta, nuorten vapaa-ajan toiminta, omaisten ja nuorten yhteinen harrastaminen, yhteistyö yli hallinto- ja kuntarajojen, yhteistyö eri hankkeiden kanssa sekä toimintojen arviointi.</p> <p>Kunnat palkkasivat omat projektityöntekijät. Keskuspuiston ammattiopisto perehdytti työntekijöitä autistitietoutteen, autistien koulutukseen, työssäoppimisen toteutukseen ja opiskelijoiden asumispalvelujen järjestelyihin. Projektityöntekijät laativat materiaalia kunnille. Kunnat toteuttivat palveluohjauksen ja vastasivat palvelujen saatavuudesta. Projektiyhteistyössä olivat mukana myös niiden opiskelijoiden kotikuntien sidosryhmät, joilla ei ollut projektityöntekijää. Hankkeen toimintaa ohjanneita periaatteita olivat asiakaslähtöisyys, moniammatillisuus, horisontaalinen yhteistyö sekä toiminta tasavertaisina asiantuntijoina.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Arviointiaineiston perusteella hankkeen tavoitteet vastasivat erittäin hyvin kohderyhmien edustajien tarpeisiin. ”Hanke ratkoi oikeita kysymyksiä”. Tavoitteiden asetannan realistisuudesta esiintyi kuitenkin hieman ristiriitaisia näkemyksiä hankkeen hallinnoijan sekä valvojan välillä. Yleisesti ottaen hankkeen tavoitteet oli kyetty asettamaan kohtuullisen realistiselle tasolle, vaikka tavoitteen asetantaa jouduttiinkin korjaamaan hankkeen edetessä. Hankkeen tavoitteet olivat myös varsin hyvin linjassa heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukemista koskevan toimenpidekokonaisuuden linjausten sekä STM:n politiikkatason tavoitteiden kanssa.</p>	
Hankkeen toteutus	
<p>Hankkeen toimeenpanossa ei ilmennyt merkittäviä ongelmia, vaikka projektin kulun ennakoitiin osoittautuikin haasteelliseksi. Myös projektipäällikön toiminta puolipäiväisenä aiheutti painetta Etelä-Suomen lääninhallituksen työntekijöille, jotka koordinoivat ja hallinnoivat projektia. Projektipäällikön osaaminen ja työskentely saivat kuitenkin osakseen varsin myönteistä palautetta, minkä voidaan sanoa edistäneen hankkeen toteutusta.</p> <p>Hankkeen toteutus ja toimenpiteet olivat aineiston perusteella myös varsin onnistuneita ja oikein kohdistettuja. Ajoittain ongelmia tuotti kuitenkin eri toimijoiden roolien yhteensovittaminen, sillä Kauas-hankkeessa useiden organisaatioiden jäsenet työskentelivät yhdessä. Projektityöntekijöiden erilaiset toimintakulttuurit soveltuivat eri tavoin kehittämishanketyöskentelyyn. Ajoittain hankkeen toteuttajien välillä ilmeni ristiriitoja, jotka kuitenkin kyet-</p>	

tiin ratkaisemaan ilman, että ne olisivat muodostuneet hankkeen toimintaa hidastaviksi tekijöiksi.

Hankkeen toteutuksen nähtiin toimineen oppimisprosessina kaikille toteutuksessa mukana olleille tahoille.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

KAUAS-hankkeessa kyettiin kartoittamaan opiskelijoiden verkostotoimijat sekä toteuttamaan opiskelijoiden siirtymisen koulusta työhön/työtoimintaan koulun ohjaajan ja työvalmentajan tukemina. Hankkeen myötä palveluohjausta on kehitetty kunnissa ja esimerkiksi Espoon ja Vantaan palveluohjaajat jäivät toimiinsa pysyvästi. Myös Helsinkiin nimettiin alueelliset sosiaalityöntekijät autistien ja Asperger-henkilöiden palveluun. Hankkeen myötä Uudenmaan erityishuoltopiirin kuntayhtymän jäsenkunnissa jatkoi Keski-Uudenmaan projektityöntekijä alueenaan kaikki kuntayhtymän kunnat ja kohderyhmänä autismin kirjoon kuuluvat henkilöt.

Hankkeen myötä tiedon saatavuutta kyettiin parantamaan esimerkiksi sidosryhmäkoulutuksien ja yhteiskoulutuksen avulla. Palvelukansioita on myös jaettu kuntiin ja hankkeen päätyttyä käynnistyi Tietotoritoiminta, joka nähtiin erittäin positiivisen asiana. Alueellisen sidosryhmien kouluttamisen järjestämisvastuu kyettiin juurruttamaan Autismi- ja Aspergerliitolle ja Keskuspuiston ammattiopistolle.

Hankkeen tuloksina voidaan pitää myös omaisten vertaistoiminnan järjestämistä sekä uuden alueellisen omaisryhmän perustamista. Nuorten ja omaisten yhteistä harrastamista toteutettiin esimerkiksi eräretkien muodossa.

KAUAS-hanke kehitti yhteistyön rakentamisen mallin. Hankkeessa toteutettiin myös kartoitus autismin kirjoon kuuluvien henkilöiden palvelujen tarpeista Uudellamaalla vuonna 2002, minkä lisäksi hanke selvitti myös autismin kirjoon kuuluvien henkilöiden lukumäärää.

KAUAS-hankkeesta julkaistiin kaiken kaikkiaan viisi raporttia, mikä nähtiin erittäin positiivisena asiana. Hankkeella ei ollut aineiston perusteella lainkaan kielteisiä tuloksia tai vaikutuksia.

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeen päättymisen jälkeen palveluohjaajat projektikunnissa jatkoivat päätoimisina. Tulosten hyödynnettävyyden kannalta on merkittävää, että sidosryhmäkoulutus Uudenmaan alueella jatkuu Autismi- ja Aspergerliiton ja Keskuspuiston ammattiopiston toimesta. Tiedon levittämisen ja laajemman hyödyntämisen sekä verkostoitumisen kannalta varsin merkittävään asemaan nousi tietotoritoiminta. Omaiset ovat jatkaneet klubitoimintaa ja yhteisiä eräretkiä Suomen autismiyhdistyksen ryhmissä, mikä osaltaan edesauttaa varsin merkityksellisten verkostojen ylläpitoa sekä luomista.

Aineistosta välittyy näkemys, että hankkeen tuloksia sekä varsinkin hankkeessa luotua yhteistoiminnan rakentamisen mallia voitaisiin hyödyntää myös muualla Suomessa, mikäli erityisoppilaitosten ja kuntien yhteistyötä saadaan syvennettyä.

S00945	Autistien akuuttipalveluprojekti (AUKI)
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto-aika	1.4.2002 - 31.3.2003
Toteuttaja/hallinnoija	Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto, Helsingin alueyksikkö (ESLH/STO)
Kohderyhmät	Nuoret ja aikuiset, joilla on autismi tai Aspergerin oireyhtymä.
Tavoitteet	
	Tavoitteena oli auttaa akuuttitilanteissa olevia nuoria ja aikuisia, joilla on autismi tai Aspergerin oireyhtymä, heidän perheitään ja omaisiaan sekä yhteistyötahoja. Tavoitteena oli myös yhteistyömallien luominen eri organisaatioiden välille.
Toteutus	

Ensimmäinen projektityöntekijä aloitti 8.4.2002 ja toinen 29.7.2002. Projektipäällikön työaika oli 2 pv/viikossa. Projektin käytössä oli Rinnekodin osoittama tila (3 h + k) Myyrmäessä, Vantaalla. Yhteydenottoja kriisipalveluprojektiin tuli yhteensä 284, joista suurin osa puhelinsoittoja. Kotikäyntejä tehtiin 16, tapaamisia projektin toimitiloissa oli 26. Yhteydenottojen määrä 1.1.- 31.3.2003 oli 125. Toiminnan vakiintuessa kontaktit selvästi lisääntyivät.

Hankkeen tavoitteenasettelu

Hankkeen tavoitteenasettelu vastasi suhteellisen hyvin kohderyhmän tarpeita. Arviointiaineistosta nousi esille kuitenkin se seikka, että suoranaisesti hanke ei vastannut EU-ohjelman tavoitteita, koska tähän hankkeeseen sisältyi niin paljon hoitokäytäntöihin liittyviä tavoitteita. Toisaalta juuri kohderyhmän nuorilla syrjäytyminenkin on erittäin vakava ja todellinen asia. Tavoitteiden mitattavuus on myös ongelmallinen seikka. Hankkeessa ei juurikaan kehitelty mittareita ja yhteydenottojen analysointikin jäi vajaaksi. Aikaa ei yksinkertaisesti ollut analysointiin ja mittaamiseen, koska hanke oli suhteellisen lyhyt.

Hankkeen toteutus

Hankkeessa tehtiin vain 16 kotikäyntiä, joten kentälle päin ei kovin paljon ollut aktiivisuutta. Sen sijaan ohjausryhmä toimi suhteellisen aktiivisesti. Selvästi painopiste on ollut puhelinpäivystyksessä, muutamia kotikäyntejä tehtiin tilanteiden arvioimiseksi ja helpottamiseksi. Myös toimipisteessä oli useita tapaamisia. Yhteistyötä tehtiin Kauas-hankkeen toimijoiden kanssa. Edelliseen liittyen yhteistyötä jatkettiin pääkaupunkiseudun kuntien palveluohjaajien (tai vastaavien) kanssa, jotka ovat tehneet työtä autisti- ja Asperger-henkilöiden tai heidän omaistensa kanssa.

AUKI-projekti suoritti marraskuussa 2002 kyselyn haastavasta vuorovaikutuksesta ja sen ennaltaehkäisystä. Kyselyyn vastasivat Keskuspuiston ammattiopiston autisti-As -luokkien ohjaajat/opetushenkilöstö, Keravan autismiyksikkö sekä Rinnekodista RK-tiimi, Hermannin ja Turvan. Yhteistyötä tehtiin myös Autismi- ja Aspergerliiton kanssa, jonka julkaisemaa lehteä käytettiin tiedotuskanavana. Projektityöntekijät tutustuivat myös Keskuspuiston ammattiopiston autistisille nuorille järjestämään koulutukseen. Hanke palveli toteutukseltaan ainakin Rinnekoti-säätiötä, koska se oli varsin organisaatiokeskeistä toimintaa. Vaikka hanke alkoi keväällä 2002, se pääsi kunnolla vauhtiin vasta saman vuoden syksyllä. Positiivista oli se, että rahojen siirtämisessä ei suuria ongelmia ilmennyt.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hankkeen keskeiset tulokset liittyvät puhelinpäivystyksen tuottamiin neuvontatoimenpiteisiin. Tämä edesauttoi kriisipalvelua. Avopalvelut eivät laajassa mittakaavassa hyötyneet, mutta tähän vaikutti myös kuntien vähäinen osuus hankkeessa.

Tulosten hyödynnettävyys

Varsinaisesti mitään pysyvää mallia ei hankkeesta jäänyt. Hankkeen kohderyhmän ongelmat ovat pitkäkestoisia, joita ei pystytä näin lyhyellä aikavälillä ratkomaan. Rinnekoti-säätiö sai uusia mallintamismahdollisuuksia akuutti-palveluiden kehittämiseen.

S00380	Elämän Koulu
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto-aika	1.8.2000 - 31.12.2002
Toteuttaja/hallinnoija	Pääjärven kuntayhtymä
Kohderyhmät	Projektin kohderyhmänä olivat peruskoulunsa päättäneet kehitysvammaiset nuoret, jotka eivät ole vielä valmiita ammatilliseen jatko-opetukseen tai työelämään ja jotka näistä syistä putoavat olemassa olevan palvelujärjestelmän ulkopuolelle.
Tavoitteet	

Elämän koulu -projektin tavoitteena oli kehittää menetelmiä kehitysvammaisten nuorten kokonaisvaltaiseen valmennukseen opiskeluun ja itsenäiseen elämänhallintaan sekä valmennukseen liittyvien teemakurssien sisällön tuottaminen. Lisäksi projektin tavoitteena oli tuottaa vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen menetelmiä ja arviointivälineitä.

Toteutus

Projekti on toteutunut Hollolan kuntakeskuksessa, jossa tavanomaisissa kerrostaloasunnoissa on toteutettu asumisvalmennusta ja opetustoimintaa. Henkilöstönä projektissa on ollut yksikön esimies, yksi opettaja sekä ohjaus ja opetushenkilöstöä yhteensä 9 henkilöä. Projektin aikana 14 nuorta on ollut palvelun piirissä.

Hankkeen tavoitteenasettelu

Monet peruskoulunsa päättäneet kehitysvammaiset nuoret putoavat elämässään tyhjän päälle. Tämän aukon paikkaajaksi kehiteltiin Elämän koulu -projekti, jonka toteutus vastasi hyvin sen tavoitteenasettelua. Palvelun tavoitteena on yhteisöllisyyteen pohjautuen kehittää nuorten opiskelijoiden elämänhallinnan taitoja, että he olisivat Elämänkoulun jälkeen valmiimpia siirtymään joko ammatilliseen koulutukseen tai työelämään ja heillä olisi riittävät elämänhallinnan taidot mahdollisimman itsenäisen elämän aloittamiseen.

Hankkeen toteutus

Toiminnasta vastasi Pääjärven kuntayhtymä, työharjoitteluyhteistyötä tehtiin Pääjärven kuntayhtymän Lahden toimintakeskuksen kanssa, yhteistyössä mukana olevat yritykset tarjosivat harjoittelupaikat. Avain-säätiö oli mukana arviointivälineistön kehittämisessä sekä hallinnoi projektia. Lisäksi arviointityön kehittämisessä oli mukana Cardiffin yliopisto. Cardiffin yliopiston vammaistyön yksikön kehittämistyöhön perustuva yksilöllisen suunnittelun lomakkeisto muokattiin Elämänkoulun tarpeisiin. Cardiffin yliopiston edustajat tekivät konsultointikäynnin Elämänkoulussa syksyllä 2002. Projektin toteuttamista on hieman haitannut se, että kuntayhtymän sisällä Elämänkoulun ylin esimies (opetuspäällikkö) on vaihtunut useaan otteeseen. Siten Elämänkoulun kaltaisessa kehittämistoiminnassa tarvittavaa tukea ei aina ole ollut riittävästi tarjolla. Hankkeessa oli mukana suhteellisen pieni määrä nuoria, hankke haki lisärahoitusta, mutta ei sitä saanut. Aineistosta välittyikin näkemys, että hankkeen toteutus jäi osittain kesken.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Projektin tuloksena on syntynyt palvelukokonaisuus, joka vastaa koulunsa päättäneiden kehitysvammaisten nuorten tarpeisiin silloin, kun kouluaikana saadut valmiudet itsenäisen elämän aloittamiseen ovat vielä puutteelliset ja tarvitsevat vahvistusta. Konkreettisenä tuloksena on suunnitelumalli, joka kokoaa palvelusuunnitelman ja muut erilliset suunnitelmat yhdeksi kokonaisuudeksi, ja siten helpottaa kaikkien asianosaisten osuutta nuoren tukemisessa.

Tulosten hyödynnettävyys

Projektissa saatiin aikaan pysyvä palvelukokonaisuus, joka täydentää kehitysvammaisten nuorten palvelujärjestelmää. Toiminnasta vastaa jatkossakin Pääjärven kuntayhtymä. Toimintaa voisi osin hyödyntää ympäri Suomea ja Elämän koulussa on käynyt paljon muiden palveluntuottajaorganisaatioiden edustajia tutustumassa toimintaan.

S01665	KAJO -hanke
Toimenpidekokonaisuus	1A.2.4 Työelämän tasa-arvon edistäminen, Tavoite 1A-ohjelma: Itä-Suomi.
Kestoaika	01.09.2004 - 31.12.2006
Toteuttaja/hallinnoija	Kotilo ry
Kohderyhmät	Vaiheessa 1 varsinainen kohderyhmä olivat Kotilo ry:n asiakkaana olevat mielenterveyskuntoutajat (etenkin miehet). Vaiheessa 2 kohderyhmänä olivat Savonlinnan talousalueen mielenterveyskuntoutajat.

Tavoitteet
<p>Kajo -hankkeen tarkoituksena oli työtoiminnan avulla tarjota tuttua, monipuolista, motivoivaa ja yksilön tarpeesta ja taitotasosta lähtevää kuntouttavaa työtoimintaa Kotilo ry:n asukkaille ja Savonlinnan talousalueen mielenterveyskuntoutujille. Tavoitteena oli itsenäisen selviytymisen tukeminen ts. syrjäytymisen ehkäiseminen ja työn avulla osaamisylpeyden ja onnistumisen kokemuksien tuottaminen.</p> <p>Projektissa oli tavoitteena tuottaa toimiva työtoiminnan malli, jonka puitteissa luodaan tuotekokonaisuus, joka menestyy markkinoilla. Tuotevalikoiman suunnitteli ja tuotti projektin osallistajat yhteistyössä hanketyöntekijöiden kanssa. Projektin jälkeen osallistujien oli tarkoitus olla henkisesti vahvempia ja itsenäisesti selviytyviä työntekijöitä, joiden mahdollisuudet itsenäiseen työllistymiseen myöhemmin olisivat paremmat.</p>
Toteutus
<p>Projektin toteutuksesta vastasi Kotilo ry. Projektissa oli mukana yhteensä seitsemän eri toimijaa. Projekti sai aikaan pienimuotoista yritystoimintaa, jossa valmistettiin ohjatusti pääosin puisista komponenteista kokoamalla myytävii tuotteita.</p>
Hankkeen tavoitteenasettelu
<p>Hankkeen tavoitteenasettelu tuki kohderyhmän tarpeita. Hankkeen tavoitteet olivat kuitenkin ylimitoitettuja suhteessa osallistujien kykyyn tehdä töitä. Pitkäaikaistyöttömien työllistäminen sosiaalisen yrittäjyyden keinoin mahdollistaa osallistujille sopeutumisen vapaiden markkinoiden vaatimuksiin. Tavoitteista jouduttiin luopumaan, koska osallistujien työkuunto oli arvioitu oletettua paremmaksi. Tavoitteista jäätiin myös siksi, että hankkeen omat tulot jäivät merkittävästi oletettua vähäisemmiksi.</p> <p>Hankkeen tavoitteet olivat helposti mitattavia, mutta epärealistisia. Tavoitteita ei onnistuttu saavuttamaan.</p>
Hankkeen toteutus
<p>Hanke ei onnistunut suunnitellusti. Tilojen järjestäminen ja ohjaajan rekrytointi toteutettiin laaditun suunnitelman mukaisesti. Ongelmia oli mm. alihankintatöiden tuottamisessa. Toteutus jäi puutteelliseksi myös rahoituksesta johdetuista syistä. Hankkeen rahoitus pohja oli suunniteltu siten, että kuntoutettavien tuottamat esineet myydään ja siten projekti saa ulkopuolista rahoitusta. Tuotteet eivät kuitenkaan käyneet kaupaksi, joten hankkeen rahoitukseen syntyi vaje.</p> <p>Hankkeen aikana kävi ilmi, että kuntoutettavat eivät olleet työkuunnoltaan arvioidulla tasolla. Tämän seurauksena tuotteita ei valmistunut tarpeeksi ja ohjaus oli puutteellista. Ohjaajia olisi hanketoimijoiden mukaan pitänyt olla enemmän. Ministeriön arvion mukaan tavoitteet olivat ylimitoitettuja ja osallistujien työkuunto oli yliarvioitu. Hankkeen toteutus ei siten toteutunut tavoitellusti.</p>
Hankkeen tulokset ja vaikutukset
<p>Hankkeen vaikuttavuutta on vaikea arvioida. Hanke tuotti osallistujille mahdollisuuden osallistua työntekoon, kuntoutua ja oppia työelämän vaatimuksia. Kuntoutuminen on kuitenkin pitkäjänteinen prosessi, jonka pysyviä tuloksia on vaikea arvioida. Hanke mahdollisti osallistujien harjoittelun, mutta pysyvien hyötyjen saaminen on epävarmaa. Sosiaalisen yrittäjyyden mallin toteuttaminen osoittautui vaikeaksi. Toiminta ei saavuttanut suunniteltua mittakaavaa.</p> <p>Kuntoutujien elämänlaatu on parantunut ja osallistujat ovat kyenneet huolehtimaan omasta elämästään aikaisempaa paremmin. Samoin kuntoutettavat ovat kyenneet itsenäisempään työntekoon projektin työtehtävissä. Alueen toimijoiden yhteistyö on myös hankkeen myötä edistynyt.</p>
Tulosten hyödynnettävyys
<p>Hanke ei tuottanut merkittävää tai tunnistettavaa uutta tietoa sosiaalisesta yrittämisestä. Projektin oman ulkopuolisen rahoituksen jäätyä vähäiseksi hankkeen tulokset olivat osallistujien taitojen kehittämisessä. Hankkeessa tavoiteltiin osaamisylpeyden kehittämistä ja syrjäytymisen ehkäisemistä. Ulkopuolisen rahoituksen kytkeminen projektin onnistumiseen vaikeutti projektin tavoitteiden saavuttamista.</p>

S00755	Uutta työvoimaa räätälöidysti - klubitalon yhteisölliset polut työelämään
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kestoaika	1.1.2001 – 31.12.2003
Toteuttaja/hallinnoija	Stakes
Kohderyhmät	Hankkeen kohderyhmänä olivat mielenterveysyistä työmarkkinoiden ulkopuolella olevat työhaluiset henkilöt ja työnantajat ja yritykset pääkaupunkiseudulla. Tämän lisäksi kohderyhmänä olivat tavoite 3 -alueen kuntien luottamushenkilöt ja sosiaali- ja terveystoimen edustajat sekä työhallinnon ja Kelan henkilöstöt sekä järjestöt.
Tavoitteet	
Uutta työvoimaa räätälöidysti -hankkeessa tavoitteena oli kehittää klubitalotoiminnan mukaista siirtymätyömallia. Siirtymätyö tarkoittaa klubitaloyhteisön etsimää ja järjestämää työpaikkaa, johon klubitalon jäsen voi työllistyä määrä- ja osa-aikaiseen työsuhteeseen. Klubitalo järjestää sijaisen mahdollisten poissaolojen sattua. Projektin tavoitteena oli levittää klubitalomallia eri puolille Suomea.	
Toteutus	
<p>Hankkeessa kiinnitettiin erityistä huomioita yhteistyöhön yritysten ja työnantajien kanssa sekä innostettiin näitä työllistämään klubitalon jäseniä. Hankkeessa vahvistettiin Helsingin Klubitalon jäsenten tietotekniikan taitoja ja laadittiin yksilöllisiä urasuunnitelmia, jotta heidän työllistymisensä olisi mahdollista avoimilla työmarkkinoilla.</p> <p>Hanke järjesti Helsingin Klubitalon jäsenille eritasoisia tietotekniikan kursseja aloittajien peruskursseista ammattilaisten AB-ajokorttikursseihin. Hankkeen aikana järjestettiin myös luku- ja kirjoitustaidon kurssi halukkaille jäsenille.</p> <p>Työnantajiin ja yrityksiin kanssa tehtävää yhteistyötä kehitettiin ja hankkeessa panostettiin markkinointiin ja yritysneuvotteluihin. Markkinoinnin välineeksi tuotettiin esite ja video klubitalomallin työllistymisohjelmasta.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
Hankkeen tavoitteet vastaavat STM:n syrjäytymisen ehkäisyn ja työllistymisen tavoitteita. Klubitalotoiminta ja siirtymätyömalli tuottaa kohderyhmälle mahdollisuuksia työllistyä, vaikka he ovat mielenterveysyistä työmarkkinoiden ulkopuolella. Klubitalomalli tarjoaa mahdollisuuden kouluttautua ja parantaa mahdollisuuksia työllistyä, mutta samalla Klubitalo tarjoaa myös siirtymätyön, johon kouluttaudutaan klubitalo toiminnassa. Toiminta hankkeessa huolehtii kokonaisvaltaisesti hankeosallistujan työllistämistä.	
Hankkeen toteutus	
<p>Klubitalotoiminta on järjestänyt koulutusta hankkeeseen osallistuville mielenterveyden vuoksi työmarkkinoiden ulkopuolelle</p> <p>Hankkeen toteutusta nopeutti se, että operatiivista toimintaa hoiti hanketyöntekijät ja hallinnointityötä hoidettiin osin taustaorganisaation (Stakes) kautta. Toimintaa nopeutti hankkeen aikana tehty kattava markkinointi ja viestintä, jonka ansiosta hanketyö oli yhteistyökumppaneiden tiedossa. Tehokkaan viestinnän avulla hanketoimijat saivat yhteistyökumppaneita, jonka avulla siirtymätöitä voitiin tarjota.</p> <p>Hanke käynnistyi hitaasti julkisen hallinnon kiireiden ja hankehakemukseen liittyneiden ongelmien vuoksi. Hankkeen käynnistyttyä projekti eteni nopeasti ja ajallaan.</p>	
Hankkeen tulokset ja vaikutukset	
Projektin tavoitteita oli klubitalomallin levittäminen eri puolille Suomea. Projektin käynnistyessä vuonna 2001 Suomessa oli 12 klubitaloa. Projektin aikana Suomeen syntyi uusia klubitaloja viisi kappaletta. Klubitalot tuottivat paljon markkinointi- ja tiedotusmateriaalia. Materiaalin avulla toiminnan näkyvyys on ollut hyvä. Klubitalojen toi-	

mintaa siirtymätyön tuottamisessa on käytetty/käytettiin kahta lähestymistapaa rinnakkain. Hanketoimijat ovat huomioineet osallistujien tarpeet ja kehittäneet heidän taitojaan. Samalla hanketoimijat ovat huomioineet yhteistyöyritysten tarpeet, joten toiminta on huomionut tavoitteiden toteutumisen kannalta välttämättömät tahot. Hankkeen tiedotuksen ansiosta yrityksillä on ollut saatavilla tietoa toiminnan mallista.

Hanke on tuottanut koulutuspalveluja, joita hankkeen osallistujat ovat käyttäneet. Hanketoiminta on vastannut osallistujien tarpeita ja mahdollistanut erityisryhmän työskentelyn ohjatusti. Klubitalomallin kehittäminen ja valtavirtaistaminen on vienyt toimintaa kansallisesti eteenpäin. Hankkeen avulla mahdollistettiin osallistujien siirtyminen eteenpäin kohti työelämää.

Tuloksien mukaan klubitalojen ja yritysten välistä yhteistoimintaa on suunnattu suuryrityksiin. Hankkeen aikana ilmeni, että suuret kansalliset yritykset ovat todennäköisempiä yhteistyökumppaneita siirtymätyötoiminnassa kuin pienet ja keskiuuret yritykset.

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeen tuloksia on hyödynnetty yhteistyötoiminnan kehittämisessä ja klubitalotoiminnan tunnettuuden lisäämisessä. Markkinointimateriaalia on hyödynnetty yhteistyöverkostojen kehittämisessä ja uusien klubitalojen perustamisessa. Klubitalotoiminta on laajentunut ja hanketoiminta on edistänyt toiminnan valtavirtaistamista ja jatkuvuutta.

KOHDERYHMÄ: TYÖTTÖMÄT

S01086	KURIIRI - Neljän asuntoalueen verkosto / Toiminto 2
Toimenpidekokonaisuus	5.1.1 Työmarkkinoille pääsemisen ja paluun helpottaminen
Kesto-aika	15.5.2002 - 14.5.2005
Toteuttaja/hallinnoija	Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry
Kohderyhmät	Hankkeen välittömän kohderyhmän muodostivat asuntoalueiden (pitkäaikais- ja toistuvais-) työttömät, kouluttamattomat työttömät nuoret, työttömät yksinhuoltajat sekä muut vaikeassa työmarkkina-asemassa olevat. Välillisiä kohderyhmiä olivat: kaupunkien ja seurakuntien alueorganisaatiot (sosiaalityö) yhteisöt, yritykset, koulutusorganisaatiot verkoston jäseninä. Lisäksi kukin osaprojekti on voinut nimetä oman erityisryhmänsä, joita ovat esim. paluumuuttajat (LPR), päihde- ja huumeriippuvaiset (LPR, ROI), ikääntyvät työttömät (KU, ROI). Kaikilla alueilla asuu maahanmuuttajia, jotka voivat osallistua projektin toimintaan.
Tavoitteet	
Hankkeen päätavoitteena oli kehittää sellainen asuinalueilla toteutettava malli, joka voidaan ottaa käyttöön, mikäli asuinalueen työttömyysaste on keskimääräistä korkeampi ja alueelle alkaa kasaantua sosiaalisia ongelmia. Tavoitteita asuntoaluetasolla ovat: a) työttömien henkilöiden työllistyminen/aktivoituminen/voimavaraistuminen/ syrjäytymisen ehkäiseminen, b) yhteistyö yritysten kanssa työttömien työllistämiseksi c) asuntoalueen kehittäminen, d) alueen yhteisöllisyyden kehittäminen paikallisia voimavaroja ja yhteistyöverkostoja hyväksikäyttäen ja kehittäen.	
Toteutus	
Hanke toteutettiin neljän kaupungin asuinalueilla neljänä osaprojektina: mukana olivat Jyväskylän Keltinmäki – Mäyrämäki - Myllyjärvi, Kuopion Neulamäki, Lappeenrannan Hovinpelto ja Luukkaanrinne sekä Rovaniemen Korkalovaara ja Ounasrinne. Näiden kaupunkien työttömyysaste on keskimääräistä suurempi ja ne sijaitsevat eri puolilla Suomea. Kustakin kaupungista on projektin toteuttamisalueiksi valittu asuntoalueet, joilla on korkeahko työttömyysaste ja tästä johtuen muitakin sosiaalisia ongelmia.	
Jokaisen kaupungin osaprojektille paikallinen toimijaverkosto laati oman toimintasuunnitelman alueen tarpeet ja resurssit huomioiden. Osaprojektit muotoutuivat keskenään erilaisiksi toimintoiltaan ja painopistealueiltaan. Osaprojektien toimenpiteet olivat ei-työvoimapolitiittisia valmennuksia ja ryhmätoimintoja (atk, työnhaku, itsetuntemus ym.), yksilövalmennusta/palvelunohjausta ja asuntoalueiden verkostojen ja toimijoiden välisen yhteistyön kehittäminen. Lappeenrannassa keskityttiin kuntouttavan työtoimintamallin kehittämiseen (talkoorinkiä) päihde- ja mielenterveyskuntoutujille sekä pitkäaikaistyöttömille. Rovaniemellä painopiste oli tarinallisen ryhmätyömenetelmän soveltamisessa työttömille.	
Jyväskylän Huhtasuolla oli saatu hyviä kokemuksia asuntoalueilla tehdystä, työllistymistä tukevasta työstä, jossa käytetään hyväksi alueen omia resursseja ja yhteistyöverkostoja. Kuriirin yhtenä lähtökohta oli mm. testata Huhtasuon kokemuksia ja selvittää millaisia prosesseja syntynyt muiden kaupunkien asuntoalueilla. Hankkeen toimintoihin saivat osallistua ensisijaisesti valittujen asuntoalueiden pitkäaikais- ja toistuvaistyöttömät sekä muita heikossa työmarkkina-asemassa olevat, jotka olivat iältään n. 18-65-vuotiaita.	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
Arviointiaineiston perusteella hankkeen tavoitteet vastasivat erittäin kohderyhmien tarpeisiin. Kohderyhmien tar-	

peista oli muodostunut varsin selkeä kuva Huhtasuo-projektin aikana. Kuriiri-hanketta voidaan pitää jatkohankkeenä Huhtasuolle. Hankkeen aikana kohderyhmä muuttui jonkin verran ja hankkeen tavoitteenasettelua jouduttiin korjaamaan varsin selvästi: Alkuperäinen, varsinkin työllistymistä koskeva tavoite ei osoittautunut realistiseksi, joten tavoitteita jouduttiin tarkistamaan. Tavoitteiden korjaaminen nähdään kuitenkin pääsääntöisesti varsin positiivisena asiana. Tavoitteiden tarkistamisen jälkeen hankkeen toiminnassa korostui kohderyhmien työllistymisvalmiuksien kehittäminen sekä etenemismahdollisuuksien tarjoaminen.

Hankkeen tavoitteiden voidaan kuitenkin sanoa vastanneen erittäin hyvin STM:n politiikkatason tavoitteita, vaikka aihepiiriltään hankkeen tavoitteet liikkuivatkin STM:n ja työhallinnon välimaastossa. Aineiston perusteella hankkeen tavoitteet olivat myös varsin hyvin linjassa työmarkkinoille pääsemisen ja paluun helpottamista koskevan toimenpidekokonaisuuden kanssa.

Hankkeen toteutus

Hankkeen toimeenpanossa voidaan sanoa olleen jonkin verran ongelmia, mikä näkyi lievänä haparointina tavoitteen asetannassa. Alkuvaiheessa kohderyhmien saaminen mukaan sekä sitoutuminen kaiken aikaa hankkeen toimintoihin oli hankalaa. ”Puuhaistelun” nähtiin kestäneen liian kauan, mutta kurssi saatiin kuitenkin käännettyä. Toimenpiteet ovat olleet myös varsin laadukkaita ja hankkeen loppuvaihetta kohden edetessä toiminnalla kyettiin myös tavoittamaan keskeisimmät kohderyhmät. Hankkeen loppuvaiheessa päätettiin, että toimintaa tarjotaan kaikille asukkaille. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi.

Hankkeen toimenpiteiden toteuttamista hidasti liian voimakkaaksi koettu byrokratia sekä hallinnollinen kankeus. Myös kohderyhmien moniongelmallisuus asetti omat haasteensa hankkeen toteutukselle. Muita aineistosta esille nousseita haasteita hankkeen toteutuksessa olivat mm. talkoolaisten sitouttaminen toimintaan sekä puutteelliset kontaktit yritys yhteistyön toteuttamiseen.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Kuriiri-hanke saavutti asettamansa laadulliset tavoitteet kohtuullisen hyvin. Hankkeessa kehitettiin monipuolisesti toimintatapoja ja työmenetelmiä, jotka soveltuvat erityisesti asuntoalueilla tehtävään työhön. Toimintatapoja pyrittiin tuotteistamaan sellaiseen muotoon, että niitä voidaan soveltaa myös muualla. Ne on esitelty julkaisussa ”Toiminta, tuotteet ja hyvät käytännöt KURIIRI -neljän asuinalueen verkosto”.

Asuntoalueilla tavoitteena oli tukea työttömien työllistymistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Projektin oman seurannan mukaan näissä tavoitteissa onnistuttiin hyvin, mikä näkyi kohderyhmien tilanteen parantumisena. Hankkeen määrälliseksi tavoitteeksi asetettiin, että projektin aloittaa yhteensä 500 henkilöä. Se saavutettiin 94 %:sti. Hankkeen työllistymistä koskevista tavoitteista puolestaan jäätin varsin selvästi.

Kansainväliseen yhteistyöhön liittyen hankkeessa kehitettiin kansainvälinen teematyöskentelymalli, jonka todettiin toimivan hyvin tavoitteellisena yhteistyömenetelmänä erilaisista kulttuureista olevien kesken. Hankkeessa kehitettiin sisäistä seurantamenetelmää, porrasmallia.

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeen tuloksista on kyetty levittämään informaatiota esim. julkaisujen avulla, joita on jaettu mm. oppilaitoksissa eri puolilla Suomea. Etenkin sosiaalialan oppilaitokset (amk, humak) ovat olleet kiinnostuneista hankkeen kehittämistä menetelmistä. Hankkeessa kehitettyä toimintamallia arvioidaankin voitavan hyödyntää myös muualla Suomessa, mutta kuten myös usein muiden hankkeiden osalla, tällöin tulee ottaa huomioon alueiden erityispiirteet.

S00573	Loimaan seutukunnallinen Sateenkaari / kuntoutus -projekti
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto aika	1.1.2001 - 31.12.2002
Toteuttaja/hallinnoija	Loimaan Ammatti-instituutti, täydennyskoulutus

Kohderyhmät	Hankkeen kohderyhmiksi valikoitui valmistelutyön aikana syrjäytymisvaarassa olevat, pääasiassa yli 25-vuotiaat Loimaan seutukunnan työttömät tai vajaakuntoisuuden vuoksi työelämän ulkopuolella olevat asukkaat. Myös nuorempia kuului projektin kohderyhmiin, mikäli heillä oli ollut vajaakuntoisuudesta tai muista syistä, kuten peruskoulun keskenjäämisestä, aiheutuneita erityisiä vaikeuksia työelämään sijoittumisessa. Projektin etene- misen myötä mukaan tuli myös työttömiä, jotka eivät olleet työvoimahallinnon asettami- en karensien vuoksi oikeutettuja työllistämistoimenpiteisiin.
Tavoitteet	
Hankkeen tavoitteena oli kehittää syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja osallistuvuuden edistämiseksi ohjauksen, koulu- tuksen ja työtoiminnan verkosto, jonka käyttäjinä voivat olla kohderyhmien asiakkaat eri puolilta seutukuntaa. Tä- män lisäksi hankkeen tavoitteena oli luoda paikallisesti soviteltavia toimintamalleja, menetelmiä koulutuksesta työ- elämään siirtymistilanteeseen sekä omaehtoisen selviytymisen ja elämänhallinnan edistämiseen.	
Toteutus	
<p>Loimaan seutukunnalla toimi Loimaan seutukunnallinen nuorten työpaja vuosina 1995-2000 ESR-osarahoitettuna hankkeena. Työpajan tulokset olivat koko hankekaudella positiiviset ja se osoitti tarpeellisuutensa nuorten syrjäy- tymisen ehkäisemisessä. Hankkeelle suunniteltiin jatkoa ja eri tahojen toiveista mukaan valmisteluihin otettiin myös aikuisille suunnatun työtoiminnan kehittäminen. Valmisteluvaiheessa mukana olleet tahot (mm. kunnat, ter- veyskeskukset, työhallinto, mielenterveystoimisto, psykiatrian poliklinikka, KELA:n paikallistoimisto) kaipasivat työkaluja syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden tukemiseen erityisesti työtoiminnan sektorilla. Tämän lisäksi valmisteluvaiheessa ilmeni, että eri hallinnonalat eivät tiedä riittävästi eri mahdollisuuksista syrjäytymisen ehkäi- syssä eikä heillä ole riittävästi aikaa henkilökohtaiseen tukitoimintaan. Samoin syrjäytymisvaarassa olevien henki- löiden työkyvystä ei ollut riittävästi selvyyttä. Koska TE-keskus ei voinut ottaa työvoiman ulkopuolella olevia hen- kilöitä hankkeen piiriin, erotettiin Sateenkaari hankkeesta omaksi osiokseen Sateenkaari/kuntoutushanke.</p> <p>Projektiin osallistui kaikkiaan 24 henkilöä. Lisäksi projektiin osallistumista suunniteltiin muutamalle muulle henki- lölle, mutta heille ei löytynyt sopivaa sijoituspaikkaa. Työtoiminta toteutettiin 16 tapauksessa Loimaan seutukun- nallisten työpajojen toimipisteissä, 8 tapauksessa kuntien tai kuntayhtymien toiminnoissa, 2 tapauksessa varsinais- nen toiminta tapahtui toisen työllistämiprojektin toiminnassa ja yksi yhdistyksen toiminnassa. Projekti toteutettiin työtoimintana joka sisällöllisesti ja päivittäisen/viikoittaisen työajan osalta räätälöitiin kullekin osallistujalle erik- seen. Työtoiminta toteutettiin joko Loimaan Seutukunnallisten työpajojen toimipisteissä tai yhteistyökumppaneiden toimipisteissä. Yhteistyötä sekä sijoituksen alussa että kestäessä tehtiin toimintaan ohjanneen tahon kanssa.</p> <p>Hankkeessa painotettiin kumppanuutta, paikallisuutta ja täydentyvyyttä. Yksilötasolla johtavana teemana oli kunkin asiakkaan henkilökohtaisista tarpeista lähtevät räätälöidyt ja joustavat ratkaisut niin työajan kuin työtehtävien suh- teen.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Arviointiaineiston perusteella hankkeen tavoitteet vastasivat hyvin kohderyhmien tarpeisiin. Hankkeen toteuttajata- hon näkökulmasta sosiaali- ja terveysministeriö antoi hankkeelle riittävän väljyyden, jota ei välttämättä muiden hal- linnonalojen vastaavissa hankkeissa ole tapahtunut. Hankkeen tavoitteet nähtiin myös varsin realistisiksi suhteessa kohderyhmään. Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, että tämän hankkeen osalla ei valvojaa tavoitettu. Näin ol- len haastatteluaineisto ei ole täysin kattava.</p> <p>Hankkeen tavoitteet olivat myös varsin hyvin linjassa heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukemista koskevan toimenpidekokonaisuuden linjausten sekä STM:n politiikkatason tavoitteiden kanssa.</p>	
Hankkeen toteutus	
<p>Aineiston perusteella hankkeen toimeenpanoa viivästytti sosiaali- ja terveysministeriön päätöksentekoprosessin hi- taus. Hankepäätöksen tultua hankkeen varsinaisessa toimeenpanossa ei ilmennyt juurikaan ongelmia ja hanke kyet- tiin käynnistämään varsin vaivattomasti. Hankkeen toimeenpanoa ja varsinaista toteutusta helpotti varsinkin se, että hankkeessa oli vain yksi seutukunnallinen hallinnoija.</p> <p>Hankkeen toteutuksessa kyettiin hyödyntämään varsin monipuolisesti eri sektoreiden asiantuntemusta ja kokemus- ta, mitä voidaan pitää varsin merkityksellisenä asiana. Vaikka pääsääntöisesti hankkeen toimenpiteet ovat olleet onnistuneita, alussa oli aineiston perusteella havaittavissa lievää ”hakuammuntaa” asiakaskohderyhmän valinnassa.</p>	

Haasteelliseksi osoittautui määritellä, minkä kuntoiset ihmiset voivat olla kyseisen toiminnan piirissä. Hankkeen toimintaa ajoittain haitannet tekijät liittyivät lähinnä osallistujien rekrytointiin, sopivien työtilaisuuksien löytämiseen sekä työnjaollisiin kysymyksiin.

Hankkeen kohderyhmien kannalta oli merkityksellistä, että projektissa kyettiin huomioimaan osallistujien terveydellinen tila ja muut jaksamiseen vaikuttavat seikat suunniteltaessa päivittäistä tai viikoittaista työaikaa. Juuri joustavuus ja yksilöllisen räätälöinnin mahdollisuus nousivat aineistosta positiivisesti esille.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Suurin osa projektiin osallistuneista oli psyykkisistä syistä tai päihdeongelman vuoksi työkyvyttömiä. Hankkeen merkittävimmät tulokset olivatkin pääsääntöisesti osallistuneiden psyykkistä hyvinvointia, elämänlaatua ja -hallintaa parantavia. Tämän nähtiin vaikuttavan myös terveydenhuollon palveluiden tarkoituksenmukaisempaan käyttönä.

Kahdelle työvoimahallinnon toimenpiteiden ulkopuolella olevalle projektissa mukana olo mahdollisti tukityöllistämisen tai työharjoittelun.

Hankkeella ei ollut aineiston perusteella lainkaan kielteisiä tuloksia tai vaikutuksia, mikäli ei oteta huomioon hankkeen toteutuksessa ajoittain ilmenneitä työnjaon epäselvyyksiä. Hanke saavutti pääosin laadulliset tavoitteensa ja määrälliset tavoitteet jopa ylitettiin osallistujien määrän suhteen. Hankkeen tavoitteena oli saada mukaan 20 nuorta, mikä ylittyi neljällä osallistujalla.

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeen tulokset näkyivät pääosin kohderyhmien keskuudessa sekä alueen terveydenhuollon tarkoituksenmukaisempaan käyttönä. Aineistosta nousee varsin selvästi esille, että mikäli työtoiminnasta odotetaan saatavan kuntoutuksellista hyötyä kuntoutujalle, tulee se kytkeä osaksi palvelukokonaisuutta ja asiakaskohtaisen yhteistyön tulee jatkua koko ajan. Myös tiedonvaihtoon eri toimijoiden kesken tulee panostaa, jotta vastaavien hankkeiden tuloksia ja erityisesti niiden myötä syntyneitä kokemuksia ja osaamista voidaan hyödyntää muuallakin.

Lopuksi on syytä todeta, että hankkeen kohderyhmistä kaikille halukkaalle mahdollistui jatkaa työtoiminnassa projektin päätyttyäkin siinä työpisteessä jossa he olivat aiemminkin.

S00462	Monet II - Henkilökohtaisen ohjauksen, tuen ja poluttamisen palveluyksikkö
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto aika	1.1.2001 - 30.4.2003
Toteuttaja/hallinnoija	Yhdessä Selviytymisen Tuki ry
Kohderyhmät	<p>Monet II -projektin kohderyhmänä olivat yli 25 -vuotiaat pitkäaikaistyöttömät sekä toimeentulotuen varassa elävät työ- ja sosiaalihuollon yhteisasiakkaat, jotka eivät viranomaisarvion mukaan itsenäisesti ylittäneet koulutus- tai työmarkkinakynnystä ja joiden työelämävalmiuksien parantamiseen tai työelämään kiinnittymiseen tarkoitetut työvoima- ja sosiaalihuollon olemassa olevat palvelut ja keinot eivät ole riittäviä. Hankkeen kohderyhmään kuuluivat myös maahanmuuttajat, joilla on suomenkielen taitoa, mutta joilla on ammattitaidollisia puutteita tai heidän taidoiltaan ei ollut kysyntää työmarkkinoilla. Muita hankkeen kohderyhmään kuuluneita olivat</p> <ul style="list-style-type: none"> - passivoituneet henkilöt, joiden taustalta saattaa löytyä keskeytyksiä koulutuksessa tai/ja työelämässä - henkilöitä, joilla ei ole ammatillista koulutusta tai se on vanhentunut - henkilöt, joilla on elämänhallintaan liittyviä ongelmia esimerkiksi jotakin selvi-

	<p>tettävää terveydessä, rahankäyttöön tai velkaantumiseen liittyviä ongelmia, sosiaalisten verkostojen vähäisyyttä ja puutteita sosiaalisissa taidoissa sekä</p> <ul style="list-style-type: none"> - mielenterveys - ja päihdekuntoutujat. <p>Hankkeen välillisenä kohderyhmänä olivat osallistujien perheet (esim. sosiaalitoimen asiakasperheet), eri viranomaistahojen virkailijat, yksityiset työnantajat sekä kolmannen sektorin toimijat.</p>
Tavoitteet	
<p>Hankkeen tavoitteina oli kehittää sosiaalisen kuntoutuksen työmuoto työ- ja sosiaalihalinnon palvelukokonaisuuteen ottaen erityisesti huomioon tulevan lainsäädännön mukainen kuntouttava työtoiminta sekä testata ja edelleen kehittää kuntoutustyössä käytettäviä työvälineitä (osallistujan kanssa tehtävä tavoitesopimus, kuntoutusjakson aikana tapahtuva koulutustoiminta, kuntoutustiimin toiminnan kehittäminen, kuntoutusyksiköiden tuotannollinen toiminta). Hankkeessa pyrittiin myös kehittämään saattaen-vaihtava yhteistoimintamalli, joka tukee osallistujaa kuntoutuksen aikana ja kuntoutuksen päättyessä sosiaalisen kuntoutuksen toimijoiden ja jatkopolun tarjoavan tahon välillä, sekä kehittämään sosiaalisen kuntoutuksen toimijoiden ja yksityissektorin yhteistoimintoja.</p> <p>Osallistujanäkökulmasta hankkeen tavoitteina olivat osallistujien voimavarojen löytyminen, niiden käyttöönotto ja vahvistuminen sekä toimintakykyisyyden ylläpidon lisääntyminen, osallistujien motivoiminen toimimaan heidän kykyjään ja taitojaan vastaavalla tasolla ja heidän elämäntilanteensa selkeyttäminen ja realisoiminen sekä ohjauksen ja tuen antaminen jatkopolun löytymiseksi.</p> <p>Kohderyhmästä oli tullut jo Monet -projektin aikana niin paljon näkemystä ja kokemusta, että Monet II -projektin aikana itsestään selvänä tavoitteena ei ollut kohderyhmän poluttuminen (sijoittuminen) avoimille työmarkkinoille projektijakson jälkeen. Projektin aikana nousi tavoitteeksi sosiaalisen kuntoutuksen ja sosiaalisen yrittäjyyden yhteensovittamisen jatkuva arviointi ja pohdinta.</p>	
Toteutus	
<p>Monet II -projektissa jatkettiin osin uudistuneessa muodossa kuntouttavan ja jatkopolkuja etsivän Monet -projektin työmuodon kehittämistä ja testaamista ottaen erityisesti huomioon lainsäädännön mukainen kuntouttava työtoiminta. Hanketta toteuttivat kaksi kansalaisjärjestöä: Yhdessä Selviytymisen Tuki ry ja Setlementtiyhdistys Naapuri ry Tampereelta.</p> <p>Monet II -projekti muodostui kahdesta erillisestä osaprojektista. Ensimmäinen osio muodostui neljästä työpisteestä: Monet -kuljetuksista, Monet -tekstiilistä sekä kahdesta Lounaskahvilasta; Mama`s Cafe:sta ja Wihreästä Puusta. Toisen kokonaisuuden projektissa muodosti "Henkilökohtaisen ohjauksen, tuen ja poluttamisen yksikkö" (HTOY), johon kuuluivat kolmannen sektorin kentälle ilman viranomaisoikeuksia jalkautuneet erityistyövoimaneuvoja ja sosiaalityöntekijä. Kokemuksensa ja alansa tuntemuksen turvin he työskentelivät työpisteiden ohjaajien ja osallistujien tukena. Projektihenkilöstö ja osallistajat työskentelivät ja elivät yhteistä arkea yhteisissä työtiloissa.</p> <p>Monet II -projektissa osallistujien mukanaoloaika lyhennettiin kuuteen kuukauteen, mikä on neljä kuukautta vähemmän kuin edeltäjässään Monet-projektissa. Puolen vuoden aikana osallistujan kokonaiselämäntilanteeseen pyrittiin syventymään mahdollisimman perusteellisesti. Elämäntilannetta kohentavia tavoitteita haettiin osallistujilta itseltään.</p> <p>Projektin taustayhdistyksistä Yhdessä Selviytymisen Tuki ry järjesti henkilökohtaisen ohjauksen, tuen ja poluttamisen palveluyksikön. Yksikön tehtävänä oli tarjota poluttajan, jolla on vahva kokemus ja tuntemus työvoimapalveluista ja voimavaraistajan, jolla on vahva kokemus ja tuntemus sosiaalitoimen työstä ja palveluista tukipalveluista sekä koulutus- ja henkilökohtaisen ohjauksen palveluja. Henkilökohtaisen ohjauksen, tuen ja poluttamisen yksikön palveluja käyttivät projektin sosiaalisen kuntoutuksen työpisteiden ohjaajat ja osallistajat. Työpisteet ja palveluyksikkö yhdessä edelleen kehittivät sosiaalisen kuntoutuksen toimintamallia.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Aineiston perusteella hankkeen tavoitteet vastasivat erittäin hyvin kohderyhmien edustajien tarpeisiin. Kohderyhmien tarpeista oli muodostunut varsin kattava ja syvälinen näkemys aikaisemmin toteutetun Monet-hankkeen myötä. Tätä aikaisemman hankkeen myötä syntynyttä kokemusta ja tietämystä kyettiin hyödyntämään hankkeen tavoitteen asetannassa.</p> <p>Hankkeen tavoitteet olivat kohtuullisen realistisia, vaikka kohderyhmään valittujen henkilöiden moniongelmaisuus</p>	

asettikin haasteita. Hankkeen kohderyhmään kuuluneet henkilöt valittiin haastattelujen perusteella ja varsinkin työllistymistavoitteen näkökulmasta kohderyhmänä olivat erittäin vaikeasti työllistyvät henkilöt. Hankkeen tavoitteiden voidaan sanoa myös olleen varsin hyvin linjassa toimenpidekokonaisuuden 3.2.3 (Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen) kanssa, vaikka EU-ohjelmassa painotetaan hankkeen toteuttajatahon mukaan liiaksi ihmisten työllistämistä. Tämän seurauksena hankkeen/hankkeiden tuloksia tarkastellaan liikaa työllistymisen näkökulmasta, eikä välttämättä riittävästi suhteessa kohderyhmän kuntoon ja elämäntilanteeseen. Hankkeen tavoitteiden voidaan myös sanoa tukeneen kansallista syrjäytymisen ehkäisyä politiikkaa.

Hankkeen toteutus

Hankkeen toimeenpanossa ilmeni joitain ongelmia. Esimerkiksi työpisteiden käynnistymisessä oli aluksi hankaluuksia. Myös projektihenkilöstön muotoutuminen, yhteinen näkemys työstä ja sen tavoitteista vei oman aikansa, sillä projektihenkilöstöä ei saatu kootuksi yhtä aikaa suunnittelemaan työtä ja aloittamaan hanketta. Aikaisemmassa Monet-hankkeessa hankittu kokemus oli kuitenkin omiaan edesauttamaan hankkeen toimeenpanoa.

Hankkeen toimenpiteet olivat aineiston perusteella varsin onnistuneita, mitä edesauttoi projektihenkilöstön osaaminen ja innostuneisuus. Toteutuksessa suurimmaksi ongelmaksi nousi hankkeen rahoitus. Toteuttajatahon näkökulmasta jälkirahoitus ja byrokraattisuus rahojen hakemisessa vaikuttivat projektijakson aikana voimakkaasti toisen toteuttajayhdistyksen toimintaan. Myös hankkeen ohjauksessa nähtiin olleen epäselvyyttä. Työskentely ilman viranomaisstatusta kuitenkin helpotti osallistujan lähestymistä projektihenkilöstöön päin ja myös projektihenkilöstön osallistujiaan tutustumista, minkä voidaan sanoa edesauttaneen hankkeen toteutusta. Myös rekrytointitiimin käyttö nähtiin hyvänä asiana. Hankkeen kohderyhmien ohjaustarve oli kuitenkin erittäin suuri, joten henkilöresurssien riittävyys osoittautui ajoittain haasteelliseksi. Myös kuuden kuukauden osallistumisaikaa kritisoitiin ajoittain liian lyhyeksi.

Aikaisempi kokemus hanketoiminnasta ja erityisesti kohderyhmän tuntemus olivat kuitenkin tekijöitä, joiden voidaan sanoa edesauttaneen hankkeen toteutusta varsin selvästi.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hankkeet aikaansaamat tulokset ja vaikutukset olivat varsin moninaisia. Ne liittyivät osallistujan terveyteen, asumiseen, taloudelliseen tilanteeseen, nykyisyyden ja tulevien mahdollisuuksien realistisoimiseen työ- ja työllistymisajastusten suhteen. Projektin tärkeänä tuloksena syntyi osalle pitkäaikaistyöttömiä, työvoimanhallinnon ja sosiaalitoimen yhteisasiakkaille sopiva kuntoutusmalli. Hankkeen tuloksena voidaan pitää myös sitä, että projekti aikana osallistujat olivat aktiivisessa tavoitteita hakevassa ja edistävässä elämäntilanteessa. Osalle kohderyhmien edustajista selkeä tulos oli työhalukkuuden herääminen ja työkyvyn lisääntyminen.

Hanke nosti myös esille moniongelmaisten ja heidän parissa työskentelevien henkilöiden toimintakenttää ja sen ongelmia. Negatiivisena asiana todettakoon kuitenkin, että saattaen vaihtamisen paperille laitettavaa mallia ei projektiaikana kyetty luomaan. Hanke saavutti pääosin muuten laadulliset tavoitteensa, mutta määrällisistä tavoitteista jäätettiin varsin selvästi. Hankkeen tavoitteena oli saada mukaan 95 henkilöä, toteuma oli 71.

Hankkeen toteuttajan osalta tavoitteet saavutettiin siten, että projektista tuli pysyvä. Hankkeella ei aineiston perusteella ollut kielteisiä tuloksia tai vaikutuksia, mikäli ei oteta huomioon hankkeen toteutuksessa ajoittain ilmenneitä ongelmia.

Tulosten hyödynnettävyys

Monet II -hankkeessa (ja osittain myös sen edeltäjä Monet-hankkeessa) kehitetty kuntoutusmalli havaittiin sopivaksi hankkeen kohderyhmien edustajille. Palvelu kyettiin myös tuotteistamaan Monet-palveluksi, sillä Selviytymisen Tuki ry ja Setlementtiyhdistys Naapuri ry tuottavat nykyään yhdessä kuntouttavan työtoiminnan palveluita. Aineistosta välittyy varsin selvästi näkemys, että hankkeessa luotu toimintamalli olisi mahdollista siirtää hyödynnettäväksi myös muualle Suomeen. Hankkeen aikana ei kuitenkaan kyetty luomaan tavoitteena ollutta saattaen vaihtamisen paperille laitettavaa mallia.

S00640

SISUA SIIPIN Kokkolan seutukunta

Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kestoaika	1.3.2001 - 30.8.2004
Toteuttaja/hallinnoija	Keski-Pohjanmaan aikuiskoulutuskeskus
Kohderyhmät	Hankkeen kohderyhmään kuuluivat Kokkolan seutukunnan alueen vajaakuntoiset työnhakijat sekä kuntoutuksen ja työllistämisen parissa työskentelevä viranomaisverkosto.
Tavoitteet	
<p>Sisua Siipiin -projektin tavoitteena oli vajaakuntoisten sekä vaikeasti työllistyvien työnhakijoiden työllistymis- ja opiskelumahdollisuuksien sekä itsenäisen arjenhallinnan edistäminen, kuntoutumisen ja työllistymisen edistäminen kehittämällä uusia kuntouttavia toimintatapoja yhteistyössä työvoimahallinnon, kuntoutusalan ammattilaisten, sosiaalitoimen, KELA:n, kolmannen sektorin ja alueen työnantajasektorin kanssa sekä työnantajasektorin aktivointi kohderyhmän työllistämiseen tukipalveluiden avulla.</p>	
Toteutus	
<p>Projektin toiminta-alueena oli Kokkolan seutukunta ja sitä rahoitti kaksi hallinnonala; sosiaali- ja terveysministeriö (tpk 3.2.3) sekä Pohjanmaan Te-keskus (tpk 2.3.4). Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamassa osuudessa toiminta kohdennettiin työkyvynarviointeihin, kuntoutumissuunnitelmatyöhön sekä yksilölliseen ohjaus-, neuvonta- ja tukipalvelumallin kehittämiseen ja mallintamiseen. Lisäksi STM rahoitti alueen viranomaisille suunnatun verkostotyöohjauksen sekä käsikirjatyön. TE-keskuksen rahoittamassa osuudessa pyrittiin koulutuksen, ohjauksen, työkokeilun ja työllistämistuen avulla edistämään kohderyhmän työllistymismahdollisuuksia. Yrityksille tarjottiin ohjausta ja tukea työkokeilujen aikana. Lisäksi pyrittiin edistämään työssä jaksamista ja hyvinvointia tyky-koulutuksen avulla.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeen tavoitteiden voidaan aineiston perusteella sanoa vastanneen hyvin kohderyhmien tarpeisiin, ja tavoitteet oli kyetty myös asettamaan varsin realistiselle tasolle. Alueella oli kertynyt kokemuksia tämän kaltaisesta toiminnasta jo useamman vuoden ajalta, minkä voidaan sanoa edesauttaneen hankkeen tavoitteen asettelua.</p> <p>Tavoitteiden voidaan sanoa olleen myös hyvin linjassa STM:n politiikkatason tavoitteiden kanssa sekä heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukemista koskevan toimenpidekokonaisuuden kanssa.</p>	
Hankkeen toteutus	
<p>Sekä hankkeen toimeenpanon että toteutuksen voidaan sanoa onnistuneen varsin hyvin. Pääsääntöisesti projektitoiveus eteni projektisuunnitelman mukaisesti, mikä tukee edellä esitettyä havaintoa tavoitteiden realistisuudesta. Kun muutoksiin ilmeni tarvetta, niistä neuvoteltiin aina rahoittajatahon ja ohjausryhmän kanssa. Hankkeen toteutuksen voidaan sanoa edenneen ”jouheasti”, eikä hankkeen valvojalla eikä projektipäälliköllä ollut tältä osin huomautettavaa. Sisua Siipiin -projektin onnistumisen edellytyksenä oli alueella toimiva verkostoyhteistyö. Eri viranomaiset lähtivät aineiston perusteella projektiin mukaan motivoituneina ja antoivat oman ammattiosaamisensa projektin käyttöön.</p> <p>Hankkeen aika haasteeksi nousivat mm. seuraavat tekijät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työkyvynarvioinnin tulokset eivät aina vastaa todellista työllistymiskykyisyyttä. Työkyvynarviointiin on olemassa mittareita, nykytilanteessa tarvittaisiin kuitenkin myös työllistymiskykyisyyttä todentavia mittareita. - Työnantajasektori ja työelämän paineet edellyttävät usein maksimityökykyisyyttä. - Tukityöllistäminen tarjoaa usein liian lyhytkestoisia ratkaisuja. - Kohderyhmän taloudelliset resurssit kaventavat tarkoituksenmukaisia suunnitelmia. <p>Hankkeen aikana käytiin tiivistä yhteistyötä etenkin kuntoutuksen ja työllistymisen parissa työskentelevän viranomaisverkoston sekä työnantajasektorin kanssa, minkä voidaan sanoa olleen hankkeen toteutusta edistänyt tekijä.</p>	

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Näkyvin osa Sisua Siipiin -projektin konkreettisista tuloksista on Sisua Siipiin www-käsikirja. Käsikirja on luettavissa osoitteessa: www.kpakk.fi/sisuaasiipiinkasikirja. Käsikirjassa on kuvattu Sisua Siipiin kuntoutumis- ja koulutusprojektiä: sen tavoitteita ja merkitystä kuntoutusasiakkaan ja häntä lähellä olevien toimijoiden näkökulmasta tarkasteltuna. Käsikirjassa esitellään projektin eri toimenpiteitä ja hyväksi havaittuja käytäntöjä mahdollisimman konkreettisesti projektin toteuttajien ja kohderyhmän kokemusten perusteella.

Hankkeeseen osallistui 15 henkilöä, joista kaikki olivat työssä olevia naisia. He osallistuivat projektin toteuttamaan viranomaisverkoston työnohjaukseen. Tältä osin hanke saavutti määrälliset tavoitteensa. Verkostotyönohjausta pidettiin aineiston perusteella projektin onnistuneimpana innovaationa ja se mahdollisti eri viranomaistoimijoiden yhteistyön tiivistymisen yhteisen vuoropuhelun toteutumisen kautta. Verkostotyönohjaus myös vahvisti osallistujien verkottumista ja työhyvinvointia mm. erilaisia yhteisiä teemoja läpikäymällä mm. avoimuus, arvot, toimintamallit ja kulttuurit, eettiset oikeudet ja velvollisuudet, verkostotoimijan yhteiset "työkalut", haasteet jne. Verkostotyönohjauksen ajoitusta pidettiin oikeana, sillä sen toiminta toteutui juuri ennen uusien julkisten palvelumallien käynnistymistä (Kokkotyö-säätiö ja Kokkolan työvoiman palvelukeskus). Muita laadullisia hankkeen tuloksia olivat kohderyhmien keskuudessa mm. vertaiskokemukset, ystävyyssuhteet, itsenäisempi ote omasta elämästä, riippuvuuden väheneminen yhteiskunnan tukitoimista (hoitosuhteet, sosiaaliavustukset).

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeen tulosten hyödynnettävyyden kannalta on oleellista, että tuotettu käsikirja on jäänyt "elämään". Käsikirja on kokonaisuus, jonka avulla nähdään olevan mahdollisuus levittää koko maassa hankkeessa esille nousseita hyviä käytäntöjä, edelleen kehitettäviä osa-alueita, lomakkeita, arviointeja, kyselyjä.

Käsikirjan mukaan myös "paikallisesti moneen projektinaikaiseen kysymykseen on saatu ratkaisu uusilla julkisilla palvelujärjestelmillä. Kokkola sai työvoiman palvelukeskuksen 15 muun kaupungin joukossa. Palvelukeskuksen toiminta käynnistyi helmikuussa 2004. Lisäksi Kokkolaan on perustettu työsäätiö (Kokkotyö-säätiö), joka osaltaan täydentää työllistämisen- ja kuntoutuskentän palveluita. Keski-Pohjanmaan aikuisopisto jatkaa ja kehittää työtään kuntoutus- ja työllistämiskentällä laajan ja ammattitaitoisen yhteistyöverkostonsa kanssa asiakkaiden aktiiviratkaisujen tukemiseksi ja edistämiseksi."

S00568	TERVE TULEVAISUUS
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto aika	2.11.2000 - 30.6.2002
Toteuttaja/hallinnoija	Turun Ammattikorkeakoulu / sosiaali- ja terveysala, Turku
Kohderyhmät	Hankkeen kohderyhmänä olivat Turun kaupungin sosiaalikeskuksen palveluosaston alaisten työkeskusten suojatyöntekijät. Välillisenä kohderyhmänä ovat Turun ammattikorkeakoulun ko. projektissa olevat opiskelijat. Välillisinä kohderyhminä myöhemmin yhteistyöhön mukaan tulevat julkiset ja yksityiset työyhteisöt.
Tavoitteet	
Hankkeen tavoitteena oli vaikuttaa myönteisen asennoitumisen lisääntymiseen koskien syrjäytymisen ehkäisyä ja tasa-arvon lisäämistä. Valtakunnallinen tavoite oli luoda työelämän kanssa yhteistyössä moniammatillinen, taloudellinen malli tuottamaan työkykyä edistävää ja ylläpitävää toimintaa syrjäytymiselle alttiissa kohderyhmässä sekä kehittää uusia oppimisympäristöjä ja opetusmenetelmiä. Alueellinen tavoite oli vakiinnuttaa työkykyä edistävää ja ylläpitävää toimintamallia ja tuotekehittelyä pysyväksi osaksi Turun ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmaa ja palvelutoimintaa sekä tarjota sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille mahdollisuus integroida opinnäytteensä ajankohtaiseen, työelämän tarpeesta lähtevään tuotekehitystyöhön.	
Terve tulevaisuus -projektin tavoitteet nousivat projektikumppaneiden tarpeista, joita yhdistämällä pyrittiin luo-	

maan uutta ja innovatiivista toimintaa.

Toteutus

Hankkeen toteutus tapahtui Turun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden moniammatillisen opiskelija- ja opettajatiimin ja Turun työkeskuksen työntekijöiden ja henkilökunnan yhteistyönä. Moniammatillisessa tiimissä oli mukana opiskelijoita ja opettajia fysioterapian, hoitotyön, suun terveydenhuollon ja toimintaterapian koulutusohjelmista. Kehittämisen ja oppimistoiminta ytimen muodosti työkeskuksissa toteutettava TYKY-toiminta. Toiminta eteni prosessinomaisesti TYKY-tarpeen kartoituksesta, yhteissuunnittelun kautta ryhmien muodostamiseen, tavoitteiden asettamiseen, toteutus- ja arviointimenetelmien valintaan, TYKY-tuokioiden ja tehostetun TYKY-ohjelman toteuttamiseen. TYKY-toiminnan merkityksen arviointi kytkettiin opiskelijoiden opinnäytetöihin ja suunnattiin tehostetun TYKY:n ryhmiin.

Hankkeen tavoitteenasettelu

Hankkeen tavoitteet vastasivat aineiston perusteella hyvin kohderyhmien edustajien tarpeisiin. Työkeskuksen työntekijöiden oli todettu olevan varsin passiivinen joukko ja heidän tarpeistaan oli muodostunut varsin hyvä kuva kartoitusten myötä. Hankkeen tavoitteet täsmentyivät kartoitusten ja mittauksen myötä hankkeen kuluessa varsin realistille tasolle. Tavoitteet olivat hyvin linjassa heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukemista koskevan toimenpidekokonaisuuden kanssa; hankkeessa pyrittiin edesauttamaan ihmisten pysymistä kiinni työelämässä ja työkykyisenä. Hankkeen tavoitteiden voidaan aineiston perusteella sanoa olleen myös hyvin linjassa STM:n politiikkatason tavoitteiden kanssa.

Hankkeen toteutus

Hankkeen toimeenpanossa ilmeni joitain ongelmia, joiden voidaan sanoa hidastaneen hankkeen liikkeelle lähtöä. Toimeenpanovaiheessa oli mukana eri toimijoita (työntekijät, opiskelijat, amk:n henkilöstö), joiden kesken tieto ei kulkenut toivotulla tavalla. Yhteisen näkemyksen muodostumiseen kului aikaa, mutta myös systemaattisempi hankkeen ennakkosuunnittelu olisi saattanut helpottaa toimeenpanoa. Hanke käynnistyi myös varsin nopealla aikataululla, mistä johtuen eri osapuolet eivät kerinneet tutustumaan toisiinsa riittävän syvällisesti.

Hankkeen toteutus onnistui varsin hyvin, vaikka hankkeessa mukana olleet nostivatkin esille, että projektitoiminnan kitkaton liittäminen muuhun työhön tuotti ajoittain ongelmia. Hankkeen monitasaisuudesta johtui, että sisäinen tiedottaminen oli vaativaa, mutta myös tässä kohtaa sen tarkempi ennakkosuunnittelu olisi edistänyt toiminnan sujuvuutta. Myös liian raskaaksi koetun byrokratian nähtiin heikentäneen hankkeen toteutusta. Hankkeen toteutusta edistäneitä tekijöitä olivat puolestaan aineiston perusteella mm. toteuttajien moniammatillisuus sekä sitoutuminen hankkeen toteutukseen. Toisaalta moniammatillisuus osoittautui ohjauksen näkökulmasta ajoittain hankalaksi, sillä eri alojen asiantuntijoiden näkemykset olivat paikoitellen hyvin erilaisia.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hankkeen tulokset olivat odotettua monitasoisempia. Hankkeessa saatiin näyttöä, että projekti itsessään voi olla kaikkien osapuolten työkykyä edistävä ja uutta voimaa antava yhteisöllinen työskentelymuoto. Konkreettisina tuloksina hankkeessa tuotettiin seitsemän opinnäytetöitä, joiden antamaa tietoa hyödynnettiin TYKY-toiminnan juurruttamisessa työkeskuksiin. Työkeskusten työntekijät kokivat työilmapiirin parantuneen ja sosiaalisen kanssakäymisen muiden työntekijöiden kanssa lisääntyneen toiminnan aikana. Työntekijät innostuivat työkykyä edistävästä ja ylläpitävästä toiminnasta ja motivoituivat jatkamaan sitä. Itseohjautuvat TYKY-ryhmät käynnistyivät ja sitä edelleen kehittävä toiminta organisoitiin. Projektin tuloksena syntyi asiakaslähtöisesti rakentuva, moniammatillinen TYKY-toimintamalli sekä julkaisu Turun ammattikorkeakoulun raportteja sarjaan.

Hankkeen tavoitteena oli, että hankkeen toimintaan osallistuu 100 henkilöä. Tämä määrällinen tavoite ylitettiin selvästi, sillä toteutuma oli 342.

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeen tulosten hyödynnettävyyden kannalta on oleellista, että TYKY-ryhmien toiminta saatiin juurrutettua pysyväksi toimintamalliksi. Hankkeen nähdään toimineen myös ns. alueellisena pilottihankkeena, jonka pohjalta on syntynyt alueellisia jatkohankkeita. Hankkeen myötä yrityksille myytävää palvelutoimintaa on myös kyetty tuot-

teistamaan. Varsinkin tämän tuoteistetun palvelun nähdään olevan siirrettävissä sellaisenaan muille alueille. Tulosten hyödynnettävyyttä palvelevat myös hankkeen aikana tehdyt opinnäytetyöt sekä julkaisut.

S00149	Kuntouttavan ja työllistävän sosiaalityön hanke - Vieteri
Toimenpidekokonaisuus	1B.3.4 Syrjäytymisen ehkäiseminen ja tasa-arvon edistäminen työmarkkinoilla
Kesto aika	1.7.2000 - 30.6.2003
Toteuttaja/hallinnoija	Karstulan kunta
Kohderyhmät	Syrjäytyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt
Tavoitteet	
<p>Projektin tavoitteena oli löytää itsenäisen selviytymisen ja elämänhallinnan keinoja sekä kuntouttavia ja työllistäviä tukitoimia syrjäytyneille tai syrjäytymisvaarassa oleville. Tavoitteena on myös laajentaa ja kehittää hyväksi havaittuja toimintakeskus- ja työpajamalleja sekä rakentaa niiden rinnalle uutta sosiaalista ja työllistävää toimintaa. Hankkeen yhtenä tärkeänä tavoitteena oli kehittää työ- ja toimintatapoja yhteistoiminnallisempaan ja asiakaslähtöisempään suuntaan. Seutukunnallisen toiminta- ja tukiverkoston rakentaminen, josta jokainen kuntalainen voi löytää itselleen mahdollisuuden mielekkääseen toimintaan kannustavassa sosiaalisessa ympäristössä, oli myös eräänä keskeisenä tavoitteena.</p>	
Toteutus	
<p>Hanketta on toteutettu neljän kunnan alueella: Karstulassa, Kivijärvellä, Kannonkoskella ja Pylkönmäellä.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeen tavoitteenasettelu ei täysin vastannut oletettua, koska ainakin ministeriön näkökulmasta hankkeella tavoiteltiin koko maahan soveltuva mallia. Paikalliset tavoitteet sen sijaan vastasivat erittäin hyvin kohderyhmien tarpeita.</p>	
Hankkeen toteutus	
<p>Projektia on toteutettu Karstulan, Kivijärven, Kannonkosken ja Pylkönmäen kunnissa. Karstulassa on ollut mielen-terveyskuntoutujille tarkoitettua päivätoimintaa. Päivätoiminta on ollut kävijöiden omatoimisuuden tukemista ja jokapäiväisten taitojen harjaannuttamista. Tavoitteena on ollut psyykkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista huolehtiminen. Elämänhallintataitojen opettelu on ollut keskeisellä sijalla. Verkostoituminen Kannonkosken Kujatuvan vastaavan mielen-terveyskuntoutujien päivätoiminnan kanssa on koettu toteuttajien mielestä mielekkääksi. Samoin yhteinen työskentely toimintakeskuksen kanssa on ollut toteuttajien raportoinnin mukaan toimivaa.</p> <p>Projektissa olevien kolmen eri työpajan: Karstulan, Kivijärven ja Pylkönmäen työpajojen kesken on ollut yhteistyö-</p>	

tä. Karstulan työpaja on opastanut Kivijärven työpajaa käynnistämävaiheessa. Erityisesti Karstulan työpajan toimintaperiaatteena on ollut mahdollisimman lähellä tavallista työelämää ja sitä, että työntekijältä vaaditaan tietty työpänsä ja että siitä saadaan palkka. Tekemättä työtä ei saada palkkaa. Heille asetetaan rajat kuten normaalissa työelämässä.

Negatiivisia elementtejä hankkeessa oli muutamia. Erityisesti ongelmalliseksi ministeriön taholta koettiin se, että politiikka tuli hankkeeseen mukaan. Tämän lisäksi ohjausryhmässä oli tahoja, joiden läheisiä tuli palkkalistoille, mikä puolestaan aiheutti joissakin tahoissa närää. Kuntien välisiä skismoja oli myös havaittavissa. Tämä johtui politiikan lisäksi kunnanjohtajien välisestä jännitteestä. Toteutusta haittasi myös ministeriön hidas toiminta maksatusasioissa.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hankkeen erityinen vahvuus valvojan näkökulmasta on se, että hanke integroitui hyvin paikallisiin toimijoihin. Projektin vaikutukset ovat suurelta osin olleet yksilötasolla tapahtuvia ja lyhytkestoisia. Yksilötasolla syrjäytyminen on tunnustettu hyvin. Projektin jälkeen Karstulassa jatkaa hyvin tarpeelliseksi koetut Väentupa ja työpaja. Pylkönmäellä jatkaa Nikkaripaja toimintaansa. Varsinaista pieniin kuntiin siirrettävää mallia ei kuitenkaan saatu aikaiseksi.

Tulosten hyödynnettävyys

Vaikka muualle siirrettävää hyödynnettävyyttä ei paljolti ole ollut havaittavissa, jatkuvuus on paikallisesti suhteellisen turvattu. Karstulassa jatkuvat pysyvinä toimintoina työpaja ja toimintakeskus, joista vastaa kunta. Samoin Karstulassa jatkaa Väentupa, jonka toiminnasta vastaa Sateenkaari-säätiö. Pylkönmäellä jatkaa Nikkaripaja, jonka toiminnasta vastaa kunta.

S00230	ALMA-METODI (Filosofisen aktivointimenetelmän kehittäminen)
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto aika	1.3.2000 - 31.12.2002
Toteuttaja/hallinnoija	Tampereen yliopisto /Matematiikan, tilastotieteen ja filosofian laitos
Kohderyhmät	Hankkeen kohderyhmänä olivat sosiaalisen luototuksen ja sosiaalityötoimistojen toimeentulotuen asiakkaat sekä sosiaali- ja työvoimatoimistojen yhteiset asiakkaat. Työelämään pyrkivät nuoret sekä sosiaali- ja työvoimatoimistojen ammatillinen henkilökunta.
Tavoitteet	
ALMA-METODI -projektissa kehitettiin elämän ongelmatilanteisiin soveltuva filosofinen aktivointimenetelmä, joka (1) vahvistaa ongelmatilanteeseen joutuneen yksilön selviytymisvalmiuksia ja (2) parantaa sosiaali- ja työvoimatalouden työntekijöiden ammattitaitoa.	
Osiossa kaksi oli tavoitteena, että filosofista aktivointimenetelmää kehitetään soveltamalla sitä yksilöllisessä ryhmäprosessissa vähintään kahdella eri alueella toteutettavissa neuvontaryhmissä, joissa päätavoitteina olivat itsenäisen ja yhteistyökykyisen oman talouden hallinta ja työnhakutaitojen kehittäminen.	
Neuvontaryhmät olivat asiakkaiden ja työntekijöiden vertaisryhmiä, joissa sekä asiakkaat että työntekijät oppivat filosofisen aktivointimenetelmän käyttötaidon. Tavoitteena oli, että ryhmät kokeilevat ja kehittävät filosofista aktivointimenetelmää siten, että asiakkaiden oman toiminnan hallinta edistyy erityisesti oman talouden hallinnan tai työnhakutaidon osalta. Työntekijöiden osalta ammattitaito lisääntyi, sillä työntekijät voivat soveltaa menetelmää	

<p>vastaavan ryhmän vetämisessä ja yksilöohjauksessa.</p> <p>Ryhmien asiakkaat olivat toimeentulopainotteisissa ryhmissä sosiaalitoimistoista ja sosiaalisen luototuksen kokeilukunnista ja työnhakupainotteisissa ryhmissä sosiaalitoimistoista ja työvoimatoimistojen yhteisasiakkaista. Työntekijät tulivat samoilta tahoilta, jotta filosofisen aktivointimenetelmän käyttötaito siirtyisi sosiaali- ja työvoimatoimistojen omien ja yhteisten neuvontaryhmien käyttöön.</p>	
Toteutus	
<p>Projektin toteuttajaorganisaatio oli Tampereen yliopisto, sijoituspaikkana siellä Matematiikan, tilastotieteen ja filosofian laitos ja vastuutiede filosofia.</p> <p>Alma-metodia kehittävät kokeilut toteutettiin Pirkanmaalla ja STM:n ohjaaman sosiaalisen luototuksen kuntakokeilun kunnissa toimeentulo-, työnhaku-, aikuistumis- ja opetuspainotteisesti pyrkien (1) ehkäisemään syrjäytymistä, joka johtuu vaikean taloudellisen tilanteen jatkumisesta, (2) ehkäisemään sosiaali- ja työvoimatoimistojen yhteisasiakkaiden syrjäytymistä, (3) ehkäisemään nuorten työmarkkinoille pyrkivien syrjäytymistä ja (4) levittämään Alma-metodi välineeksi syrjäytymistä ehkäisevään työhön kehittämällä Alma-metodin opetusta.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeen tavoitteenasettelu vastasi joiltakin osin kohderyhmän tarpeita. Kohderyhmän ja hanketoimijoiden yhteistyön kehittyminen projektin aikana tuki toiminnan jatkuvuutta ja toimintatapojen pysyvyyttä. Valvojan näkökulmasta hankkeelta jonkin verran söi pohjaa se, että työttömiä velvoitettiin joissakin tapauksissa osallistumaan hankkeen toimintaan.</p> <p>Alma-metodin kehittämisajatus syntyi itä-pirkanmaalaisten toimijoiden neuvotteluissa. Toimijat olivat Oriveden työvoimatoimisto, Oriveden kaupungin sosiaalitoimisto, Juupajoen kunnan perusturvatoimisto ja Längelmäen kunnan sosiaalitoimisto sekä sosiaali- ja terveysministeriön edustaja.</p>	
Hankkeen toteutus	
<p>Hankkeen toimeenpanossa on ollut toimijoiden eriaikaisuudesta johtuvia ongelmia. Rahoituspäätösten ja projektin osiin jakautuva toteutus aiheutti epätietoisuutta sekä toteuttajan että rahoittajan puolella. Projektin toteuttajalla oli epätietoisuutta projektin jatkumisesta alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, sillä hanke jaettiin rahoituksen osalta kokonaisuuksiin. Hankekokonaisuuden jakaminen osiin otettiin kielteisesti vastaan hanketoimijoiden puolelta. Hanke oli myös pitkälti sen ideoijaan sidoksissa. Vaikka hankkeessa oli muitakin ohjaajia, ei sen toimiminen olisi ollut mahdollista ilman vahvaa ideoijan panosta.</p>	
Hankkeen tulokset ja vaikutukset	
<p>Hankkeen ehkä painavin tulos oli se, että ainakin osa siihen osallistuneista oppi käyttämään filosofisia metodeja ja välineitä eräinä apuvälineinä elämänhallinnassaan. Tämän tyyppisten hankkeiden rikkaus piileekin pitkälti niiden tarjoamissa uusissa ja ennakkoluulottomissa laadullisissa välineissä, joiden avulla työllistymistä voidaan edistää.</p>	
Tulosten hyödynnettävyys	
<p>Toimeen Tulo -verkkojulkaisu (http://mtl.uta.fi/alma) on Alma-metodin peruskäsikirja, jonka avulla metodiin voi tutustua. Projektiin osallistuneet työntekijät voivat käyttää omassa neuvontatyössään Alma-metodia siinä määrin, kuin ovat sen käyttöä opetelleet. Tämän lisäksi verkkojulkaisu mahdollistaa muiden alan toimijoiden vapaan pääsyn menetelmäoppaaseen ja menetelmään tutustumisen.</p>	

S00552	Huhtasuo-projekti
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen, Tavoite 3-ohjelma.
Kestoaika	1.1.2001 – 31.12.2003
Toteuttaja/hallinnoija	Huhtasuo 2000 -kehittämisosuuskunta

Kohderyhmät	Projektin varsinaisia kohderyhmiä olivat lähiön pitkäaikaistyöttömät, työttömät ja toistuvaistyöttömät, syrjäytyneet ja syrjäytymisuhan alaiset. Välillinen kohderyhmänä projektissa olivat Työvoimahallinto, taantuvat asuinalueet, viranomaiset ja kolmas sektori sekä yritykset.
Tavoitteet	
<p>Huhtasuo -projektin tavoitteena oli jatkaa tiiviini lähiötyyppien Huhtasuo 2000 -ohjelmassa hyväksi havaittuja käytäntöjen kehittämistä työttömien ja syrjäytymisuhanalaisten työmarkkina-aseman parantamiseksi Huhtasuon alueella. Pääosa Huhtasuo-projektin toimenpiteistä kohdennettiin pitkäaikais- ja toistuvaistyöttömille sekä maahanmuuttajille.</p> <p>Välittömänä tavoitteena oli saada mahdollisimman moni töihin ja/tai ammatilliseen koulutukseen sekä aktivoitumaan sosiaalisesti kansalais- ja harrastustoimintaan.</p>	
Toteutus	
<p>Koulutukset muodostivat keskeisimmän osan Huhtasuo -projektin toiminnasta.</p> <p>Pääpaino oli pitkissä ohjaavissa työvoimapolitiittisissa koulutuksissa. Näiden lisäksi järjestettiin lyhyitä työnhakukoulutuksia ja atk- opetusta. Tavoitteena oli tarjota maahanmuuttajille edelleen omalla asuinalueella lain edellyttämää Suomen kielen opetusta ja rinnasteisia toimintoja.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Projektin tavoitteet olivat hyvin kohderyhmälähtöiset ja lähiökohtaiset. Projektin tavoitteena oli alueellisen syrjäytymisen ehkäiseminen ja paikallisen sosiaalisen toiminnan aktivoiminen. Projektilla pyrittiin kokonaisvaltaisesti edistämään hyvinvointia paikallisesti. (Samaan aikaan toteutettiin ministeriöiden välisenä yhteistyönä vastaavanlainen lähiökehityshanke.)</p> <p>Projektissa jatkettiin vuosina 1997 – 2000 toteutetun Huhtasuo 2000 -projektissa hyväksi havaittujen käytäntöjen kehittämistä työttömien ja syrjäytymisuhan alaisten työmarkkina-aseman parantamiseksi.</p>	
Hankkeen toteutus	
<p>Asukasyhdistys teki syrjäytymisen ehkäisytyötä, yhdistys on myös vastannut itsekannattavuusperiaatteella kahdesta asukasruokalasta ja koululaisten iltapäivätoiminnasta Huhtasuolla. Alueen työttömiä palveltiin Kylätoimiston asiakaspalvelupisteessä tarjoamalla heille henkilökohtaista ohjausta työ- ja koulutuspaikkojen hakemisessa. Projekti järjesti työnhakua tukevia koulutuksia työttömille (työnhakukoulutuksia 12 kpl, atk-koulutuksia 30 kpl, työvoimapolitiittisia koulutuksia 7 kpl ja muita lyhyt koulutuksia 3 kpl). Koulutuksiin osallistuneilla oli mahdollisuus jatkaa tuettua työnhakua asiakasyhmissä ja asiakaspalvelupisteessä. Projektiin kuului myös vapaaehtoistoiminnan koordinaatioita, josta intensiivisin vaihe oli siihen liitetty kannustinrahakokeilu. Vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneille työttömille välitettiin toiminnan kohteita lähinnä vanhusten avuksi. Kesällä 2002 vapaaehtoistoiminnan resurssit siirrettiin asukastyöhön, jossa tärkein kohderyhmä olivat pitkäaikaistyöttömät yksinäiset miehet. Projektin kansalaistoiminnasta ja syrjäytymisen ehkäisystä vastasi Huhtasuon ASA ry.</p> <p>Projektin toteutumista nopeutti alueella vallinnut todennettu tarve sosiaaliselle toiminnalle ja se, että toiminta tavoitti hyvin kohderyhmänsä. Projektin kokonaisvaltainen ote osaltaan hidasti hankkeen toteutumista. Projektinhenkilökunnan paikallisuus vauhditti osaltaan hanketta. Projektipäällikön kyky hallita isoa kokonaisuutta edisti myös hankkeen toteutumista.</p>	
Hankkeen tulokset ja vaikutukset	
<p>Alueen järjestäytyneiden yhteistoiminta on kehittynyt. Palveluille asetetut käyttökattotavoitteet saavutettiin pääosin. Asukkaiden projektiin osallistuminen osoittaa, että toiminta tavoitti kohderyhmän.</p> <p>Projekti saavutti asettamansa työllistämistavoitteensa. Projektin aloittaneista (356) ja aktiivisista asiakaspalvelupisteen asiakkaista on työllistynyt tai aloittanut koulutuksen 192 henkilöä (tavoite oli 200). Projektin koulutuksiin osallistujia oli 518 (tavoite 630), atk-koulutuksiin 276. Työhaun asiakaspalvelupisteen asiakasmäärät nousivat vuosittain, kaikkiaan asiakaskäyntejä oli 8759. Vapaaehtoistoiminnan kannustinrahakokeiluun osallistui 51 henkilöä, joista etenkin kotiäidit saivat apua ja motivaatiota kohti työelämää. Asukastyön avulla ehkäistiin syrjäytymistä edistäviä tekijöitä kuten häätöjä, rikoksia, pitkiä karensseja, (mielen)terveysongelmia yms.</p>	

Projektin tuottamia uusia toimintamalleja on ollut projektin toteuttaminen sen asiakkaiden joukossa lähiössä. Innovatiivisuutta on ollut myös hankkeen palveluiden tuottaminen lähiössä (Huhtasuon alueella). Tämä on madaltanut asiakkaiden mahdollisuuksia saada palvelua ja toisaalta myös rohkaissut ihmisiä hakemaan esimerkiksi työvoimatoimiston palveluita. Syrjäytymisen ehkäisemiseen on vaikuttanut siten palvelujen helppo saatavuus ja lähestyttävyys. Tuttujen ja paikallisten tuotettujen palveluiden käyttö oli luonnollisempaa alueen asukkaille.

Tulosten hyödynnettävyys

Paikallinen aktiivisuus ja projektin luomat yhteistoiminnan mallit ovat tuottaneet hankkeita, jotka ovat jääneet elämään alueella. Alueella on ollut sekä yritystoimintaa (autokorjaamo) että kansalaistoimintaa (työttömien yhdistyksiä). Hankkeen esimerkkivaikutus on hyvä, mutta hanke ei mallina ole suoraan siirrettävissä muualle, sillä se räätälöitiin paikallisiin oloihin ja tarpeisiin. Asukastoiminnan aktivoiminen asuinalueella on synnyttänyt toimintaa, jolla on jatkuvuuden mahdollisuudet ilman mittavaa ulkopuolista ja aikarajoitettua määräraha-rahoitusta. Kansalaistoiminnan vapaaehtoisuuden periaate edistää yhteisöllisyyttä ja ehkäisee syrjäytymistä. Samalla toiminta suuntautuu yhteisölliseen työhön, jonka menestys edellyttää myös yksilökohtaista toimintaa.

S01101	Lähiön sosiaaliset yrittäjät, Toiminto 2
Toimenpidekokonaisuus	5.2.1 EQUAL-yhteisöaloite.
Kesto aika	15.5.2002 – 31.12.2004
Toteuttaja/hallinnoija	Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia
Kohderyhmät	Hankkeen varsinainen kohderyhmä olivat työttömät, jotka olivat kiinnostuneita tuottamaan asuinalueella tarvittavia palveluita sosiaalisen yrittäjyyden lähtökohdista. Välillinen kohderyhmä hankkeessa olivat palveluiden käyttäjät, esim. vanhukset ja iltapäivähoitoa kaipaavat koululaiset, alueen asukkaat, kunnan sosiaalitoimi sekä lähiöiden kehittämistoiminta muualla Suomessa. Kohderyhmät ja hyödynsaajat vaihtelivat osaprojekteittain.
Tavoitteet	
<p>Hankkeen tavoitteena oli työllistää asuinalueella heikossa työmarkkina-asemassa olevia asukkaita kehittämällä sellaista sosiaalista yrittäjyyttä, jonka avulla alueille olisi mahdollista tuottaa uusia palveluita sekä sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia.</p> <p>Tärkeänä tavoitteena hankkeessa oli myös kokeilla ja etsiä tutkimuksen avulla mallia sosiaalisen yrittäjyyden mahdollisuudelle ja tavoille tuottaa sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia. Helsingin Maunulassa osahankkeen tavoitteena oli myös luoda viihtyisyyttä ja hyvinvointia alueelle koteihin suuntautuvien palveluiden, asumisneuvonnan sekä kierrätysneuvonnan avulla. Lahden osahanke toteutettiin Liipolan ja Mukkulan kaupunginosissa ja siihen kuului hoiva- ja ruokalatoimintaa, ulkoalueiden kunnossapitoa, turvateknologian kehittämistä sekä läksyparkkitoimintaa. Turun toiminta sijoittui Halisten ja Kohmon lähiöihin. Alueen asukkaille tarjottiin ATK-koulutusta ja -huoltoa, asumisneuvontaa sekä vertaisryhmätoimintaa.</p>	
Toteutus	
<p>Hankkeen toteuttamiseen ovat osallistuneet kaikki mukana olleet kehittämiskumppanit. Osahankkeiden vetäjät ovat valinneet paikalliset yhteistyökumppanit ja osahankkeisiin työllistyneet. Hankkeesta tiedotettiin paikallisesti ja laajasti myös alueiden asukkaille. Hanketta on hallinnoinut ja koordinoitunut Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeessa kokeiltiin lähiöihin soveltuvia sosiaalisen työllistämisen malleja. Samalla tutkittiin eurooppalaisten mallien soveltumista Suomeen. Sosiaalisen yrittäjyyden kautta pyrittiin työllistämään vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia sekä ehkäisemään syrjäytymistä. Hankkeen tavoiteasettelu vastasi STM:n tavoitteita lähialueyhteistyöstä, työttömyyden vähentämisestä ja syrjäytymisen ehkäisemisestä.</p>	

Hankkeen toteutus

Hankkeen idea syntyi yhteissuunnittelussa asukasyhdistysten, Asukasliiton ja Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian kesken. Ideoinnin taustalla olivat aiemmat hankkeet (mm. Liipolan Employment Now-projekti) ja Maunulan asukasyhdistyksen kokemukset useasta pienemmästä projektista.

Hankkeessa olivat mukana Maunulan Asukasyhdistys ry, Liipolan Lähiöseura ry ja Turun Asukastoiminta ry sekä Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. Lähiöiden osahankkeissa pyrittiin asukkaita osallistavilla menetelmillä löytämään omalta alueelta tekemätöntä työtä ja luomaan asukkaille pysyviä työpaikkoja näillä uusilla työtehtävillä.

Helsingin Maunulassa, Lahden Liipolassa ja Mukkulassa sekä Turun Kohmossa ja Halisessa kehitettiin palvelupisteiden verkostoa, joka tuottaa palveluita asukkaille. Alueellisissa osahankkeissa toimintamuodot ja painotukset vaihtelivat. Maunulassa kehitettiin mm. asumisneuvontaa ja tuotetaan koti- ja korjauspalveluita vanhuksille. Liipolassa etsittiin uutta työtä mm. läksyparkin järjestämisestä ja ulkoilualueiden huoltotehtävistä ja Mukkulassa talousännän/emännän tehtävistä (hoiva- ja ruokalatoiminta). Kohmossa ja Halisessa oli omaleimaista tietotekniikan tukipalveluiden järjestäminen, lisäksi etsittiin työmuotoja mm. maahanmuuttajien oman toiminnan järjestämiseksi.

Hankkeen toteutusta hidastivat useat tavoitteet ja kohderyhmien moninaisuus. Hankkeen puitteissa haettiin ratkaisuja moniin erilaisiin ongelmiin. Yritystoiminnan käynnistäminen ja ylläpitäminen kansalaisten osaamisella oli työllästä, sillä osallistujien (kansalaisten) taidot eivät olleet täysin riittävät. Julkisen rahoituksen hitaus ja ministeriön ohjauksen puute koettiin hankkeen toteuttaja taholla puutteelliseksi. Hanketoteuttajan tuottamat hallinnointipalvelut osaltaan nopeuttivat toimintaa, sillä ne vapauttivat asukasyhdistysten resursseja hallinnointityöstä. Paikallisyhdistysten toimijoiden aktiivisuus ja halu kehittää asuinalueitaan nopeutti toimintaa omalta osaltaan.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Tavoitteet olivat määrälliset suuret ja niiden saavuttaminen oli vaikeaa. Hankkeiden toteuttajien resurssit eivät kaikilta osin vastanneet hankkeen tavoitteita projektiorganisaation mukaan. Paikallisesti toteutettiin tavoitteita, mutta kaikkia tavoitteita ei saavutettu kaikissa projekteissa. Määrällisiä tavoitteita työllistymisen osalta ei tavoitettu. Hankkeen avulla luotiin sosiaalista yrittäjyyttä ja kohderyhmästä ihmiset työllistyivät. Työllistymisen pitkäaikaisia vaikutuksia ei ole vielä voitu arvioida. Kaikki hankkeen tulokset eivät välttämättä ole jääneet elämään projektirahoituksen loppuessa. Hankkeen toteutus onnistui, vaikka määrälliset tavoitteet eivät täytyneet.

Hankkeen avulla tehtiin interventio lähiöön julkisen hallinnon puolelta. Viranomaisten projektilähtöinen toiminta ja osaaminen kohderyhmien auttamiseksi lisääntyivät.

Ei-aiottuja vaikutuksia arvioitiin olevan projektiosaamisen kehittymättömyys. Paikallisten toimijoiden haluttomuus osallistua ja tehdä hankehallinnointia ei tuottanut osaamista alueelle. Hankkeen loppuessa ja hallinnointiorganisaation poistuessa alueelle ei jäänyt projektirahoitukseen perehtyneitä henkilöitä, jotka voisivat jatkoprojekteissa tai seuraavissa projekteissa käyttää tästä hankkeesta saatua osaamista ja kokemusta. Osaamaton hallinnointi vaikutti hanketoiminnan toimivuuteen, jota hankkeen puitteissa kritisoitiin.

Tulosten hyödynnettävyys

Toimintamallin pysyvyyden arviointi on vaikeaa, sillä alueelta ei ole yksityiskohtaista tietoa toiminnan jatkuvuudesta. Sosiaalisen yrittäjyyden malli on toiminto, mikä on siirrettävissä muille alueille paikalliset ehdot ja resurssit huomioiden. Alueelta ja asukkaista lähtevä toiminta on tapauskohtaista, mutta sosiaalisen yrittäjyyden malli on siirrettävissä. Hankkeen tuloksia on hyödynnetty ministeriöiden välisessä lähiöihin kohdistuvassa yhteishankkeessa.

S00603	Rainan Valmennuskeskus
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto-aika	1.10.2000 – 31.12.2002
Toteuttaja/hallinnoija	Sosiaalipalvelusäätiö Raina

Kohderyhmät	Rainan valmennuskeskuksen toiminta kohdistuu kolmeen välilliseen kohderyhmään: - heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt hyötyvät mallista ja projektin tuottamasta palvelusta - viranomaiset hyötyvät projektin tuottamasta palvelusta ja mallista pitemmällä tähtäimellä - projekti ja säätiö hyötyvät vaikuttavuuden ja jatkuvuuden varmistamisesta.
Tavoitteet	
<p>Työllistymisen valmennuskeskuksen suomalainen malli-projektin tavoitteena oli luoda Turun seutukuntaan työllistymisen monipalvelu- ja osaamiskeskus, joka toimii välittäjäorganisaationa työttömän työnhakijan, viranomaisen, työnantajien ja palveluntuottajien kentässä.</p> <p>Tavoitteena oli suunnitella samaan tavoitteeseen pyrkivien projektien ja säätiön muun toiminnan koordinaatiota, jotta tarpeettomat rajat vähenisivät palvelujen välillä projektissa, säätiössä ja normaalipalveluissa palvelunkäyttäjien näkökulmasta. Valmennuskeskusmallia kehitetään hajautuneen palvelurakenteen koordinoimiseksi.</p>	
Toteutus	
Valmennuskeskus tuottaa itse henkilökohtaista ja ryhmäohjausta ja integroitua työllistymistä sekä tukee asiakkaitaan käyttämään muualla jo olevia ns. normaalipalveluja. Näin valmennuskeskus toimii jo olemassa olevien palvelujen täydentäjänä. Hanke on toteutettu julkishallinnon toimijoiden välisen yhteistyön kautta johtoryhmätyöskentelynä ja sitä tukevana selvitystöinä.	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Sosiaali- ja terveysministeriön rahoitus on suunnattu yhteistyön koordinointiin julkishallinnon toimijoiden kanssa. Hankkeen tavoitteenasettelu tukee palvelurakenteen kehittämistä ja siten syrjäytyneiden ohjautumista oikean koulutuksen ja avun piiriin.</p> <p>Rainan valmennuskeskus on säätiö, joka toimii välittäjäorganisaationa työttömän työnhakijan, viranomaisen, työnantajien ja palveluntuottajien toimialueella. Valmennuskeskus tähtää palvelunkäyttäjän oman selviämisen tukemiseen, elämänhallinnan ja työllistyvyyden kohentamiseen ja sitä kautta madaltamaan työmarkkinakynnystä. Rainan valmennuskeskuksen toiminta on jatkuvaa. Valmennuskeskus tuottaa henkilökohtaista ohjausta ja ryhmäohjausta tukeakseen asiakkaitaan käyttämään julkisen hallinnon palveluita. Asiakkaat osallistuvat keskimäärin viiden kuukauden ajaksi ohjelmaan, jolla tuetaan työllistymistä.</p>	
Hankkeen toteutus	
Sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella selvitettiin Rainan valmennuskeskuksen strategisia toimintalinjauksia sekä toimintaa alueellisten palveluiden näkökulmasta. Projektin toteutumisessa ei ole ollut ongelmia johtuen projektin pienestä koosta. Projektin hallinnointi on tuottanut paljon työtä suhteessa projektin kokoon.	
Hankkeen tulokset ja vaikutukset	
Hankkeen tavoite oli Rainan valmennuskeskuksen kokonaisuuden tukeminen. Hankkeen avulla on mallinnettu sosiaali- ja palvelukeskuksen toimintaa. Tämä on ollut Rainan valmennuskeskukselle merkittävä etu. Rainan valmennuskeskuksen suunnittelu on auttanut organisaation kehittämiskohteiden selvittämistä ja tunnistamista. Hanke on saavuttanut siten sille asetetut tavoitteet. Hankkeen vaikutuksesta valmennuskeskuksen toimintaa on selvitetty ja kehitetty. Tärkein tulos on valmennuskeskusmallin kuuluvien palvelunvalintataulukon ja valmennuskeskuksen strategia suunnitelman rakentaminen. Hankkeen avulla selvitettiin erilaisia palvelusisältöjä ja siten kehitettiin toimintaa.	
Tulosten hyödynnettävyys	
Hankkeen tulokset ovat hyödynnettävissä vastaavien säätiöiden toiminnan kehittämisessä. Säätiön toiminnan näkökulmasta kehittäminen edistää toiminnan jatkuvuutta. Valmennuskeskuksen toiminnan kehittäminen ja sen tuottamat palvelut ovat hyödynnettävissä muuallakin niin haluttaessa. Yhteistyön kehittäminen muiden vastaavaa toimintaa tuottavien säätiöiden kanssa mahdollistaisi olemassa olevan tiedon levittämisen.	

S00240	Muuttuvan elämän monitoimikeskus TAKATASKU
Toimenpidekokonaisuus	3.2.3 Heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien tukeminen
Kesto-aika	1.11.2000 – 31.12.2003
Toteuttaja/hallinnoija	Lahden seurakuntayhtymä
Kohderyhmät	Hankkeen varsinaisena kohderyhmänä olivat työttömät aikuiset ja nuoret, erityisesti pitkäaikaistyöttömät syrjäytymis- ja köyhtymisuhan alla olevat.
Tavoitteet	
<p>Muuttuvan elämän monitoimikeskus Takatasku oli kaksiosainen kokonaisuus: ensinnäkin se oli työttömien toimintakeskus ja toiseksi se oli myös ESR-projekti, jossa työn sisältönä oli työkuntoutustoiminta.</p> <p>Hankkeen tavoitteena oli syrjäytymisen ehkäiseminen, henkilökohtaisen kasvun edellytysten paraneminen, työllistymiseen suuntaavan omaehtoisen toiminnan tukeminen, työttömyyden väheneminen ja työllistyminen. Tarkoituksena on tuottaa sellaisia toimintamahdollisuuksia, jotka 1) auttavat heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä saavuttamaan riittävä elämäntaidollinen taso, 2) kannustavat osallistumiseen ja itsensä kehittämiseen, 3) tarjoavat mahdollisuuden palaamiseen vanhaan työhön tai opettelemaan uutta työkulutturia ja lopulta 4) mahdollistavat työllistymisen.</p>	
Toteutus	
<p>Muuttuvan elämän monitoimikeskus Takatasku -projekti toteutettiin 2000 -2 003. Hankkeen hallinnoijana toimi Lahden seurakuntayhtymä. Yhteistyökumppaneita hankkeessa olivat myös Lahden kaupunki, Päijät-Hämeen työvoimatoimisto, Hämeen TE-keskus sekä sosiaali- ja terveysministeriö.</p> <p>Hankkeen asiakkaat sijoituivat erilaisiin työllisyystoimenpiteisiin toimintakeskuksen eri työpisteisiin (ruokala, toimisto, siivous, ym). Hankkeen osallistujat työskentelivät toimintakeskuksen toiminnoissa mukana ja olivat siten asiakkuutensa lisäksi myös hankkeen projektityöntekijöiden työtovereita, mikä sinänsä teki asiakassuhteesta varsin moniulotteisen ja -tasoisin. Lähityöskentely mahdollisti tiiviin asiakasseurannan ja havainnoimisen jokapäiväisessä työssä.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeen tarpeeseen Lahden alueella vaikutti 1990-luvun alun lama, jonka seurauksena syntyi suuri pitkäaikaisyöttömien joukko. Hankkeen tavoite oli edistää työttömien kykyä työllistyä ja ehkäistä syrjäytymistä. Hankkeen keskeinen ajatus oli tarjota yksilöllistä tukea työttömälle, joka yrittää työllistyä. Yksilöllisen tuen ajatus perustuu oletukseen, että työttömät ja syrjäytymisuhan alaiset henkilöt tarvitsevat yksilöllistä apua selviytyäkseen ongelmistaan.</p> <p>Tavoitteenasettelu vastasi kohderyhmien tarpeita. Kohderyhmä oli hankkeen toteuttajien mukaan erittäin vaativa ja siten oli perusteltua kehittää toimintaa yksilölliseen ja laadukkaaseen kuntoutukseen. Toteuttajatahon mukaan osallistujat tarvitsevat yksilöllistä tukea ja apua työllistymiseen ja oman elämän hallintaan. Projektissa oli tarkoitus viädä toiminta mahdollisimman lähelle yksilöä.</p>	
Hankkeen toteutus	
<p>Hankkeen hallinnoijana toimi Lahden seurakuntayhtymä. Muita yhteistyökumppaneita olivat Lahden kaupunki, Päijät-Hämeen työvoimatoimisto, Hämeen TE-keskus sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Muuttuvan elämän monitoimikeskus Takatasku oli työttömien toimintakeskus, jossa työn sisältönä oli työkuntoutustoiminta. Osa projektin asiakkaista sijoittui erilaisiin työllisyystoimenpiteisiin toimintakeskuksen eri työpisteisiin.</p> <p>Hankkeen toteutusta vei eteenpäin projektihenkilökunnan sitoutuminen hankkeeseen. Hankkeen käynnistymistä hidasti yhteistyökumppanin ja projektihenkilökunnan yhteistyön suunnittelu.</p>	
Hankkeen tulokset ja vaikutukset	
<p>Hankkeen toteuttajat saavuttivat asetetut tavoitteet. Hankkeen aikana määrällisiä tavoitteita tarkistettiin ja sen seu-</p>	

rauksena painotettiin enemmän laatua. Hankkeeseen osallistui 219 henkeä, joten alkuperäisestä 250 hengen määrällisestä tavoitteesta jäätin hieman. Hankkeen tuloksena oli myös paikallisten yhteistyöverkostojen kehittyminen. Hankkeeseen osallistuneiden työelämävalmiuksia kehitettiin ja projektin itsearvioinnin mukaan aktiiviset ja tavoitteelliset osallistujat ovat päässeet hankkeen avulla eteenpäin. Asiakkaiden kyvyt asioida viranomaisten kanssa ovat edistyneet ja osa on työllistynyt.

Hanketoimijoiden mukaan hankkeen innovaatioita on ollut asiakkaiden kohtaaminen henkilökohtaisemmalla tasolla ja laadullisten tavoitteiden saavuttaminen. Kohtaamalla asiakas yksilöllisemmin mahdollistettiin aktiivisten osallistujien siirtymistä työelämään. Samalla kehitettiin alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeessa pyrittiin auttamaan työttömiä yksilöllisesti. Pienryhmätoiminnan mallin kehittäminen ja levittäminen kuntoutuksessa on hyödynnettävissä vastaavissa hankkeissa kansallisesti. Projektiin osallistuneiden opastaminen ja työkyvyn kehittäminen työyhteisön jäsenenä mahdollisti projektihenkilökunnan tarkkailun läheltä kuntoutettavia.

Hankkeen toimintamallia voidaan hyödyntää muissa hankkeissa. Yksilöllinen ohjaus vaatii kuitenkin projektihenkilökunnalta osaamista ja sitoutumista asiakkaiden kouluttamiseen. Yksilöllinen ohjaus ja koulutus on merkittävä haaste työkyntöisuuden edistämisessä ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

KOHDERYHMÄ: MUUT

S01675	IKIHYVÄ PÄIJÄT-HÄME - ikääntyvien päijäthämäläisten toimintakykyisyys
Toimenpidekokonaisuus	2B.3.3 Syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisen osallisuuden sekä elämänhallinnan lisääminen
Kesto-aika	1.1.2004 - 31.12.2006
Toteuttaja/hallinnoija	Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia
Kohderyhmät	Hankkeen varsinaiseen kohderyhmään kuuluvat 1) Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntien sosiaali- ja terveystoimen sekä liikuntatoimen henkilökunta, joka toimii ikääntymiseen ja hyvinvointiin liittyvissä tehtävissä, 2) kuntien johto, 3) kolmannen sektorin yhteisöt. Hankkeen välillisenä kohderyhmänä on Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin alueen ikääntyvä väestö.
Tavoitteet	
<p>Hankkeen tavoitteena on kehittää seutukunnallinen malli kuntien ikääntyvän väestön toimintakyvyn ylläpitoon. Osatavoitteina on mm. tukea kuntien päättäjiä hyödyntämään Ikihyvä-seurantatutkimuksen tuloksia päätöksenteossa ja suunnittelussa, auttaa kuntia kehittämään toimintakykyisyyttä tukevia uusia toimintakäytäntöjä, tukea henkilö-kuntaa ymmärtämään kuntouttavan työotteen merkitys ja toteuttamaan ikääntyvän asiakkaan ja hänen läheistensä voimavaroista lähtevä hoito ja neuvonta sekä tukea ikääntyvän väestön työkyvyn säilymistä ja arjessa selviytymistä sekä ehkäistä laitoshoitoon joutumista ja kaatumistapaturmia. Projektin myötä pyritään kohentamaan kuntien henkilökunnan osaamista työkykyisyyden säilyttämiseen liittyvien toimenpiteiden osalta sekä antamaan työkaluja kuntien päättäjille kuntasuunnitteluun ja projektin tavoitteita tukevien toimintamuotojen suunnitteluun.</p>	
Toteutus	
<p>Ikihyvä Päijät-Häme - Ikääntyvien päijäthämäläisten toimintakykyisyys -projektin lähtökohtina ovat ikääntyvän väestönosan toimintakyvyn säilyttäminen sekä kuntien sosiaali- ja terveystoimen ja alan kolmannen sektorin työntekijöiden menetelmät ja mahdollisuudet edistää ikääntyvien toimintakykyisyyden ylläpitämistä. Vuosina 2004-2006 toteutettava projekti on osa Ikihyvä Päijät-Häme -seurantatutkimusta ja kehittämishanketta, jossa tutkitaan kolmen kohortin (1946-1950, 1936-1940 ja 1926-1930 syntyneet) seurannalla ikääntymisen eri ulottuvuuksia ja kehitetään yhdessä kuntatason toimijoiden kanssa interventioita ja toimintakäytäntöjä ikääntymiskehityksen aiheuttamien haasteiden varalle. Kolmea ikäkohorttia seurataan kolmen vuoden välein toteutettavalla tutkimuksella, joka sisältää terveystarkastuskäynnin mittauksineen, laboratoriotestit ja laajan kyselyn. Vuoden 2002 ensimmäiseen seurantavaiheeseen osallistui noin 2800 ikääntyvää päijäthämäläistä 14 sairaanhoitopiirin alueen kunnasta. Edeltäjähanke toteutettiin vuosina 2002-2003 (projektikoodi S01002).</p> <p>Projektin keskeisiä toimenpiteitä ovat kuntakäynnit ja yhteistyöstä sopiminen kuntakohtaisesti, koordinaattorin kautta rakennettava toimintaverkko ja kuntakohtaiset työparit, hallintokuntarajat ylittävä yhteistyö ja työskentely kunnassa (riskianalyysit, toimintakyvyn arviointi, ohjaus, neuvonta ja seuranta sekä ryhmätoiminnot) sekä kuntakohtaiset väestötapahtumat ja seutukunnalliset kehittämispäivät.</p>	
Hankkeen tavoitteenasettelu	
<p>Hankkeen tavoitteet vastaavat aineiston perusteella varsin hyvin kohderyhmien tarpeisiin. Hankkeen taustalla on väestön ikääntyminen, ”vaikka Päijät-Häme ei alueena olekaan nuorempi tai vanhempi kuin muut” alueet. Hankkeen tavoitteet tunnustetaan varsin haastaviksi, sillä yksinomaan näillä keinoin ei kyetä turvaamaan väestön tulevaa terveydentilaa. Hanke nähdään yhtenä, mutta erittäin tärkeänä osana kokonaisuutta.</p> <p>Hankkeen tavoitteet ovat aineiston perusteella varsin hyvin linjassa syrjäytymisen ehkäisemistä ja sosiaalisen osallisuuden sekä elämänhallinnan lisäämistä koskevan toimenpidekokonaisuuden kanssa. Tavoitteiden nähdään vas-</p>	

taavan myös erittäin hyvin STM:n politiikkatason tavoitteita.

Hankkeen toteutus

Hankkeen toimeenpanossa ei aineiston perusteella ilmennyt suurempia ongelmia. Hanke on vielä kesken, mutta toimenpiteiden on nähty selkeästi vieneen hanketta eteenpäin. Hankkeen toimenpiteitä edesauttaneita tekijöitä ovat aineiston perusteella olleet mm. laajan asiantuntijajoukon hyödyntäminen sekä konsortion sisällä ollut hyvä yhteistyön henki kuntien kanssa. Hankkeessa nähdään olevan mukana substanssiosaamista, alueellista osaamista sekä tutkimusosaamista. Kuntiin on ollut hyvä keskusteluyhteys, ja toimijat tunnetaan henkilökohtaisella tasolla. Tämän nähdään auttaneen keskustelua ja yhteistyötä. Toisaalta Lahden kaupungin organisaatiomuutokset ovat vaikuttaneet ajoittain heikentävästi yhteydenpitoon eri toimijoiden välillä. Toimijoiden roolien ja tehtävänkuvien kirkastaminen on ollut jatkuvana haasteena hankkeen toteutuksessa.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Arviointiaineistosta välittyy selvästi näkemys, että hanke on selvästi edennyt tavoitteitaan kohti. Hanke on vielä kesken ja varsinaisten tulosten ja vaikutusten odotetaan ilmenevän vasta selvästi pidemmällä aikavälillä. Kaikista tutkimuksista ei ole vielä tuloksia saatavilla. Hankkeen erityispiirteenä on, että se on pyrkinyt tuomaan tieteellisestä kansanterveydellisestä näkökulmasta uutta tietoa ja malleja paikallistason toimintaan: hankkeen myötä on kyetty tuottamaan tutkittua tietoa kuntien käyttöön. Hankkeella nähdään olevan poikkeuksellisen vahva tieteellinen arvo.

Hanke on ylittänyt osallistujien lukumäärää koskevat tavoitteensa varsin selvästi. Hankkeen tavoitteena oli saada mukaan 266 henkilöä. Seurantatietojen mukaan toteuma on 573.

Tulosten hyödynnettävyys

Kuten jo edellä tuli esille, hankkeen tulosten ja vaikutusten odotetaan näkyvän vasta pidemmällä aikavälillä. Hankkeen erityisenä lisäarvona nähdään se, että tietoisuus terveyden ja toimintakyvyn yhteiskunnallisesta merkityksestä on lisääntynyt. Kuntien käyttöön on kyetty tuottamaan uutta tietoa, mutta haasteena on, miten kunnat kykenevät ottamaan uuden tiedon käyttöön ja hyödyntämään sitä omassa toiminnassaan.

Hankkeessa kehittyä konseptia voidaan pitää sinänsä uutena ja innovatiivisena. Sen nähdään myös olevan hyödynnettävissä muualla Suomessa. ”Hanke on erinomainen lähtökohta tulevalle työlle”, kun otetaan huomioon, että tulevaisuudessa on odotettavissa merkittäviä kustannuslisäyksiä ikääntyvien terveydenhoidosta. Hanke on myös herättänyt kiinnostusta valtakunnallisella tasolla, minkä nähdään edesauttavan tulosten hyödynnettävyyttä ja tiedon levittämistä.

S00960	Tasku (Entinen Ville Viisari)
Toimenpidekokonaisuus	1B.3.4 Syrjäytymisen ehkäiseminen ja tasa-arvon edistäminen työmarkkinoilla
Kestoaika	15.5.2002 - 30.6.2004
Toteuttaja/hallinnoija	Kemijärven kaupunki
Kohderyhmät	Yksinhuoltajaäidit ja heidän perheensä
Tavoitteet	
Tasku -projektin lähtökohtana on ollut yksinhuoltajanaisten tukeminen eteenpäin sekä työelämässä että koulutuksessa. Samalla on tarjottu koko perheelle tukea ja kehitetty mahdollisuuksia vertaisryhmätoimintaan. Naisia ja äitejä on haluttu vahvistaa sekä omana itsenään työssä ja opiskelussa että myös vanhempana. Hankkeen tavoitteet ovat olleet etupäässä laadullisia tähdäten koko perheen hyvinvoinnin lisäämiseen. Laadulliset tavoitteet ovat näkyneet myös ympäristön ja verkostojen aktivoitumisena. Määrällisinä tavoitteina on osaamisen ja koulutustason paraneminen sekä työllistymisen edistäminen.	

Toteutus

Hankkeessa on ollut mukana 33 projektilaista. Koulutusohjelmaan osallistui kaikkiaan 24 naista joista 15 oli mukana myös perheleiritoiminnassa. Pelkkään perheleiritoimintaan osallistui 9 perhettä. Lisäksi osa perheistä käytti hoitajarenkain palveluja. Projektalaisista 14 jatkaa Yksin- ja yhteishuoltajayhdistys Sintturan (kaikkiaan 37 jäsentä) toiminnassa.

Hankkeen tavoitteenasettelu

Hankkeen tavoitteet olivat varsin realistisia ja suhteellisen mitattavia. Toki pitkän aikavälin tavoitteita on vielä hyvin vaikea mitata ja arvioida. Keskeisistä tavoitteista ministeriön puolelta oltiin tyytyväisiä erityisesti ammattitaidon vahvistamiseen, perheen hoitamisen valmiuksien kehittämiseen, hoitorenkaan kehittämisestä erääksi apukeinoksi yksinhuoltajille ja yleistaitojen kehittämisestä työssä käymiseen. Tavoitteet vastasivat siis varsin hyvin kohderyhmän tarpeita, työn puute paikkakunnalla on eräs keskeisin yksinhuoltajiaikin vaivaava ongelma.

Hankkeen toteutus

Projektin toteuttajana on Perhe- ja mielenterveysklinikka Lapponia, joka tuottaa Itä-Lapin alueelle perheneuvolan A-klinikan ja mielenterveystyön palveluja. Projekti on toiminut klinikan tiloissa. Projektin toteuttamiseen on osallistunut kiinteästi Kemijärven työvoimatoimisto jolle on suunnattu rahoitus projektin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin. Sallan kunnan kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä. Savukosken ja Pelkosenniemen kuntien ja seurakunnan kanssa on ollut yhteisiä palavereja. Tärkeät yhteistyökumppanit ovat olleet muut perhetyötä tekevät projektit (Askel ja Junnu). Erilaiset retket, leirit ja tapahtumat on toteutettu yhteistyötä tehden. Yhteistyökumppaneina on ollut myös vapaaehtoisjärjestöjä.

Hankkeen ohjausryhmän kokouksiin valvojalla ei valitettavasti ollut mahdollisuus osallistua, kuitenkin vetäjän ja ministeriön välinen yhteistyö oli suhteellisen tiivistä. Hanketta vauhditti aiemman hankkeen pohja ja hyvä tiedotustoiminta. Ongelmallista sen sijaan oli se, että työpaikat katosivat tämänkin hankkeen aikana lähiseudulta. Myös hankkeen tavoitteet olivat liian laajat. Huomioitava on myös se, että perhelähtöisten uusien yhteistyömuotojen kehittämisen käytäntöön vie aikaa.

Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Koulutusohjelmalla kohennettiin naisten työmarkkina-asemaa osallistujien osaamista, tietoja ja taitoja sekä työkykyä ja työssä jaksamista edistämällä. Koulutusohjelmaa on kehitetty osallistujien tarpeista. Intensiivinen ryhmävalmennus alussa todettiin hyväksi. Projektin kuntoutus ja tsemppipäivät olivat tärkeitä toteuttajien mielestä.

Projektin aikana kaikki ovat saaneet kuntoutuksen ja ovat osallistuneet ryhmävalmennukseen. Sen jälkeiset polut eroavat siten että osa (9) osallistui kaikkeen mahdolliseen projektin aikana eli työharjoitteluihin, atk- koulutuksissa, hoiva- ja kotitalousalan kurssi. Sallalaiset (8) osallistujat työllistyivät projektin aikana työharjoittelupaikkojen jälkeen. Pitkään koulutukseen on lähtenyt 2 ja 1 on työllistynyt oppisopimuksella ja pyörittää kotitalousrinkiä. Osalle (3) löytyi sopiva vaihtoehto kuntouttavasta työtoiminnasta, mikä tarkoittaa suurta joustavuutta työaikojen suhteen. Työllistymisen esteinä on projektilaisilla ollut yksinhuoltajuus joka rajoittaa työnsaantimahdollisuuksia (ei voi iltatyötä/yötyötä ottaa vastaan). Tällä hetkellä tilanne on se että projektilaisista (koulutusosuuteen osallistuneista) kahdeksan on työssä (tukityöpaikkoja 6, 2 määräaikaista) ja kaksi on koulutuksessa. Valtaosa on työttöminä (12) mutta heistä seitsemällä on suunnitelmat syksyä varten. Viiden projektilaisen osalla työllistymissuunnitelmat eivät ole paljoakaan edistyneet johtuen paljonkin tämän hetkisestä elämäntilanteesta. Kaksi projektin aloittanutta on keskeyttänyt joista toinen aloitti opinnot muualla.

Projektin perheille suunnattuun osuuteen osallistui yhdeksän yksinhuoltajaperhettä varsinaisten projektilaisten lisäksi joten aloittaneiksi kirjattiin kaikkiaan 33.

Tulosten hyödynnettävyys

Hankkeen perusidea on siirrettävissä, mutta se vaatii vielä jatkokehittelyä.

Kirjallisuus

Berglind, H. (1974) Segregations processer i dagens samhälle. Teoksessa Samhällsförändringar och brottslighet. Toim Daun, Å. & Bärjeson. B. & Åhls S. Stockholm.

Helne, T. (2004) Syrjäytymisen yhteiskunta. Stakesin tutkimuksia 123. Saarijärvi.

Jalava, J. (2005) Toiminnallinen hyvinvointivaltio – Niklas Luhmannin systeemiteoreettinen tarkastelutapa. Teoksessa J. Saari (toim.) Hyvinvointivaltio. Suomen mallia analysoimassa. Helsinki: Yliopistopaino.

Kautto, M. (2006) Suomalaisten hyvinvointi 2006. Stakes: Gummerus.

Patton, Michael Quinn (1997). *Utilization Focused Evaluation. The New Century Text.* Edition 3. Sage Publications Ltd. Lontoo.

Saari, J. (2005) Kilpikonna alas asti? Anthony Giddensin sosiaalipoliittinen analyysi. Teoksessa J. Saari (toim.) Hyvinvointivaltio. Suomen mallia analysoimassa. Helsinki: Yliopistopaino.

Sosiaalibarometri 2006. Hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Sipilä, J. (1985) Sosiaalipoliitiikan tulevaisuus. Helsinki.

Roos, J.P. (1985) Elämäntapaa etsimässä. Helsinki.

- 2006: 1 Anita Haataja, Maija-Liisa Järviö, Esko Mustonen. Talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi. Pilottihanke sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta.
ISBN 952-00-1928-6 (nid.)
ISBN 952-00-1929-4 (PDF)
- 2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2006.
ISBN 952-00-1933-2 (nid.)
ISBN 952-00-1934-0 (PDF)
- 3 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tulossopimukset kaudelle 2004-2007. Tarkistusvuosi 2006.
ISBN 952-00-1937-5 (nid.)
ISBN 952-00-1938-3 (PDF)
- 4 Seppo Tuomola. Kansallisen terveyshankkeen piiriin kuuluvan hankerahoituksen vaikuttavuuden arviointi. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1939-1 (PDF)
- 5 Ehkäisevää huumetyötä nuorten työpajoilla kehittävän hankkeen loppuraportti.
ISBN 952-00-1940-5 (nid.)
ISBN 952-00-1941-3 (PDF)
- 6 Rikoksista rangaistujen tuen tarve. Suositukset yhteistoiminnalle. Vankien jälkihuoltotyöryhmän raportti.
ISBN 952-00-1942-1 (nid.)
ISBN 952-00-1943-X (PDF)
- 7 Lasten tuetut ja valvotut tapaamiset.
ISBN 952-00-1944-8 (nid.)
ISBN 952-00-1945-6 (PDF)
- 8 Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusryhmän periaatteet. Alueellisista ratkaisuksista kansalliseen kokonaisuuteen.
ISBN 952-00-1948-0 (nid.)
ISBN 952-00-1949-9 (PDF)
- 9 Christel Lamberg-Allardt, Heli Viljakainen ja työryhmä. D-vitamiinitilanteen seurantatutkimus 2002-2004.
ISBN 952-00-1952-9 (PDF)
- 10 Päivähoitopaikkojen tilat ja turvallisuus. Helsingin ja Oulunsalon päivähoitohenkilökunnalle sekä lasten vanhemmille ja huoltajille suunnattujen kyselyjen tulokset. Toim. Airi Palosaari ja Olli Saarsalmi.
ISBN 952-00-1953-7 (nid.)
ISBN 952-00-1954-5 (PDF)
- 11 Kansallinen varautumissuunnitelma influenssapandemiaa varten. Kansallisen pandemiavarautumisen työryhmän ehdotus.
ISBN 952-00-1985-5 (nid.)
ISBN 952-00-1986-3 (PDF)
- 12 Niilo Färkkilä. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksupolitiikan ja maksujärjestelmän uudistaminen. Lausuntoyhteenveto toimikunnan mietinnöstä. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1987-1 (PDF)

- 2006: 13 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän raportti sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2005 toiminnasta.
ISBN 952-00-1988-X (nid.)
ISBN 952-00-1989-8 (PDF)
- 14 Hallituksen tasa-arvo-ohjelman (2004-2007) seurantaraportti. Maaliskuu 2006. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1960-X (PDF)
- 15 Ehdotus sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon talousarvioehdotuksen rakenteen ja selvitysosien sisällön uudistamiseksi.
ISBN 952-00-2000-4 (nid.)
ISBN 952-00-2001-2 (PDF)
- 16 Niilo Färkkilä, Tarja Kahiluoto, Merja Kivistö. Lasten päivähoiton tilannekatsaus. Syyskuu 2005.
ISBN 952-00-2002-0 (nid.)
ISBN 952-00-2003-9 (PDF)
- 17 Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. Toim. Sanna Parrila.
ISBN 952-00-2008-X (nid.)
ISBN 952-00-2009-8 (PDF)
- 18 Terveydenhuollon varautumiskoulutuksen haasteita. Selvitys häiriötilanteiden ja poikkeusolojen koulutuksesta ammattikorkeakouluissa ja lääketieteellisissä tiedekunnissa.
ISBN 952-00-1962-6 (nid.)
ISBN 952-00-1963-4 (PDF)
- 19 Alkoholilot EU-Suomessa. Kulutus, haitat ja politiikan kehys 1990-2005.
ISBN 952-00-2089-6 (nid.)
ISBN 952-00-2090-X (PDF)
- 20 Alkoholförhållandena i EU-Finland. Konsumtion, skadeverkningar och policyramar 1990-2005.
ISBN 952-00-2012-8 (inh.)
ISBN 952-00-2013-6 (PDF)
- 21 Alcohol Issues in Finland after Accession to the EU. Consumption, Harm and Policy Framework 1990-2005.
ISBN 952-00-2014-4 (print.)
ISBN 952-00-2015-2 (PDF)
- 22 Carita Lahti, Sini Jämsén, Saara Tarumo. Samapalkkaisuuteen palkkausjärjestelmämuutostuksin. Työn vaativuuden ja henkilön pätevyyden arviointi Suomessa.
ISBN 952-00-2016-0 (nid.)
ISBN 952-00-2017-9 (PDF)
- 23 Valtioneuvoston vammaispoliittisen selonteon tausta-aineisto.
ISBN 952-00-2020-9 (nid.)
ISBN 952-00-2021-7 (PDF)
- 24 Työurat pitenevät? Veto-ohjelman indikaattorit.
ISBN 952-00-2030-6 (nid.)
ISBN 952-00-2031-4 (PDF)
- 25 Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistio.
ISBN 952-00-2032-2 (nid.)
ISBN 952-00-2033-0 (PDF)
- 26 Liisa Heinimäki. Varhaisen tuen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa. VarTu -hankekuvaus 2004-2005.
ISBN 952-00-2041-1 (nid.)
ISBN 952-00-2042-X (PDF)

- 2006: 27 Rakennusalan terveystarkastusten seurantarekisteri.
ISBN 952-00-2043-8 (nid.)
ISBN 952-00-2044-6 (PDF)
- 28 Petri Virtanen, Janne Jalava, Mari Ruuth. Valtakunnallisen työtapaturmaohjelman arviointi.
Tammikuu 2006.
ISBN 952-00-2045-4 (nid.)
ISBN 952-00-2046-2 (PDF)
- 29 Arja Rimpelä, Susanna Rainio, Lasse Pere, Tomi Lintonen, Matti Rimpelä. Use of Tobacco Products, Alcohol Use and Exposure to Drugs in 1977-2005.
ISBN 952-00-2047-0 (paperback)
ISBN 952-00-2048-9 (PDF)
- 30 Sirkka-Liisa Kivelä. Geriatrisen hoidon ja vanhustyön kehittäminen. Selvityshenkilön raportti.
ISBN 952-00-2068-3 (nid.)
ISBN 952-00-2069-1 (PDF)
- 31 Lapsiperheiden toimeentuloedellytysten kehittäminen. Koordinaatioryhmän yhteenvetoraportti.
ISBN 952-00-2070-5 (nid.)
ISBN 952-00-2071-3 (PDF)
- 32 Jyrki Korkeila. Psykiatrian opetuksen kehittämistarpeet perusterveydenhuollossa. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-2072-1 (PDF)
- 33 Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän muistio.
ISBN 952-00-2079-9 (nid.)
ISBN 952-00-2080-2 (PDF)
- 34 EVO-tutkimusrahoituksen jakoperusteiden uudistaminen. Työryhmän raportti.
ISBN 952-00-2085-3 (nid.)
ISBN 952-00-2086-1 (PDF)
- 35 Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskaatsaus 2006. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1966-9 (PDF)
- 36 Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005.
ISBN 952-00-2034-9 (nid.)
ISBN 952-00-2035-7(PDF)
- 37 Kliinisten laboratorioiden korvausten määräytymisperustetta selvittävän työryhmän raportti.
(Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-2091-8 (PDF)
- 38 Pirjo Näkki. Vankien velkaantuminen ja yhteiskuntaan integroituminen.
ISBN 952-00-1967-7 (nid.)
ISBN 952-00-1968-5 (PDF)
- 39 Raimo Kärkkäinen, Marie Reijo, Keijo Tanner, Timo Tähtinen. Lapsiperheiden asumisen muutokset 1995–2004.
ISBN 952-00-2092-6 (nid.)
ISBN 952-00-2093-4 (PDF)
- 40 Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittäneen työryhmän muistio.
ISBN 952-00-2102-7 (nid.)
ISBN 952-00-2103-5 (PDF)
- 41 Longer careers? The Veto Programme Indicators.
ISBN 952-00-2104-3 (paperback)
ISBN 952-00-2105-1 (PDF)

- 2006: 42 Anita Haataja. Ikääntyvät työmarkkinoilla 1989- 2005.
ISBN 952-00-2107-8 (nid.)
ISBN 952-00-2108-6 (PDF)
- 43 Anita Haataja. Pohjoismainen ansaitsijahoivaajamalli. Ruotsin ja Suomen perhevapaajärjestelmän vertailu.
ISBN 952-00-2109-4 (nid.)
ISBN 952-00-2103-5 (PDF)
- 44 Ulkomailla asuvien sairaanhoidosta Suomessa aiheutuvien kustannusten korvaaminen. EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetusten mukaisten sairaanhoitokustannusten korvaamista selvittäneen työryhmän muistio.
ISBN 952-00-2111 6 (nid.)
ISBN 952-00-2112-4 (PDF)
- 45 Jukka Kumpuvuori. Perusoikeuksien rajoittamisesta kehitysvamma palvelujen toteuttamisessa.
ISBN 952-00-2114-0 (nid.)
ISBN 952-00-2115-9 (PDF)
- 46 Petri Virtanen, Janne Jalava, Tuomas Koskela, Janne Kilappa. Syrjäytymistä ehkäisevien EU-hankkeiden arviointi.
ISBN 952-00-2116-7 (nid.)
ISBN 952-00-2117-5 (PDF)